

Avifauna Novobydžovska a Chlumecka

Birds of Nový Bydžov and Chlumeck nad Cidlinou regions

**Lukáš Kadava⁽¹⁾, Alois Holub⁽²⁾, Jindřich Poříz⁽³⁾,
Jan Bartoníček⁽⁴⁾ & Jiří Zajíc⁽⁵⁾**

⁽¹⁾ Dětochova 45, 281 29 Žiželice; e-mail: louka.s@seznam.cz

⁽²⁾ Govorova 562, 503 03 Smiřice; e-mail: lojzaholub@gmail.com

⁽³⁾ Skochovice 79, 503 51 Chlumeck nad Cidlinou; e-mail: j.poriz@seznam.cz

⁽⁴⁾ Libonice 47, 508 01 Hořice v Podkrkonoší; e-mail: bartonicek.jan@gmail.com

⁽⁵⁾ Bratří Štefanů 810, 500 03 Hradec Králové; e-mail: kalous.jz@seznam.cz

Úvod

Faunistické práce shrnující poznatky z větších územních celků mají v české ornitologii dlouhou tradici (např. MUSÍLEK 1946, HARANT 1960, BOHÁČ 1962, ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ 1987, FLOUSEK & GRAMSZ 1999, VRÁNOVÁ *et al.* 2007). Význam těchto prací spočívá v zaznamenání stavu avifauny na územích tvořících specifickou faunistickou oblast, např. rybníčních soustavách, říčních nivách nebo pohořích (např. MUSÍLEK 1946, ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ 1987, FLOUSEK & GRAMSZ 1999), případně se jedná o určité územně správní jednotky (např. ŠTASTNÝ *et al.* 1987, 1997, 2006, VRÁNOVÁ *et al.* 2007). Faunistické práce sahají hluboko do historie a je možno na ně navázat současnými kvalitativními a kvantitativními výzkumy a alespoň hrubě zhodnotit změny početnosti a diverzity ptáků v delším časovém horizontu (ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ 1986, ŠTASTNÝ *et al.* 2006).

Avifauna Novobydžovska a Chlumecka (západní část okresu Hradec Králové) nebyla doposud souhrnně zpracována. Publikovány byly jen dílčí práce, např. jednorázové průzkumy avifauny (BARTONIČEK 2009a), práce zabývající se jednotlivými lokalitami (např. JANALÍK 1961, HORÁK & HARANT 2000, KADAVA 2007a), práce zabývající se jen vybranými druhy (např. KINSKÝ 1948, ČERNÝ 1965, ŠOLTYS & HŮLKA 2006), nebo byla publikována pouze jednotlivá dílčí pozorování ptáků (např. JELÍNEK 1996, POŘÍZ 2002, ŠOLTYS 2007, ZAJÍC 2009). Z konce 19. stol. a z první půli 20. stol. jsou z této oblasti autorům známa publikovaná pozorování V. Šira (viz HUDEC & ČERNÝ 1977), F. Mocka (viz HORA & MATTAS 2007), hraběte B. Mensdorfa-Pouilly (viz HOŘICE 1937, HUDEC *et al.* 1995) a hraběte B. K. Kinského (KINSKÝ 1948). Od počátku 70. let a zvláště od půli devadesátých let minulého století je území sledováno autory příspěvku, méně často i dalšími ornitology. Přestože se jedná o krajinu člověkem silně poznamenanou a přetvořenou, lze v ní doposud nalézt ornitologicky hodnotné lokality, např. nivní a mokřadní lokality vytvářené řekou Cidlinou a Bystřicí. Cílem této práce je proto shrnutí dosavadních poznatků o místní avifauně.

Popis sledovaného území

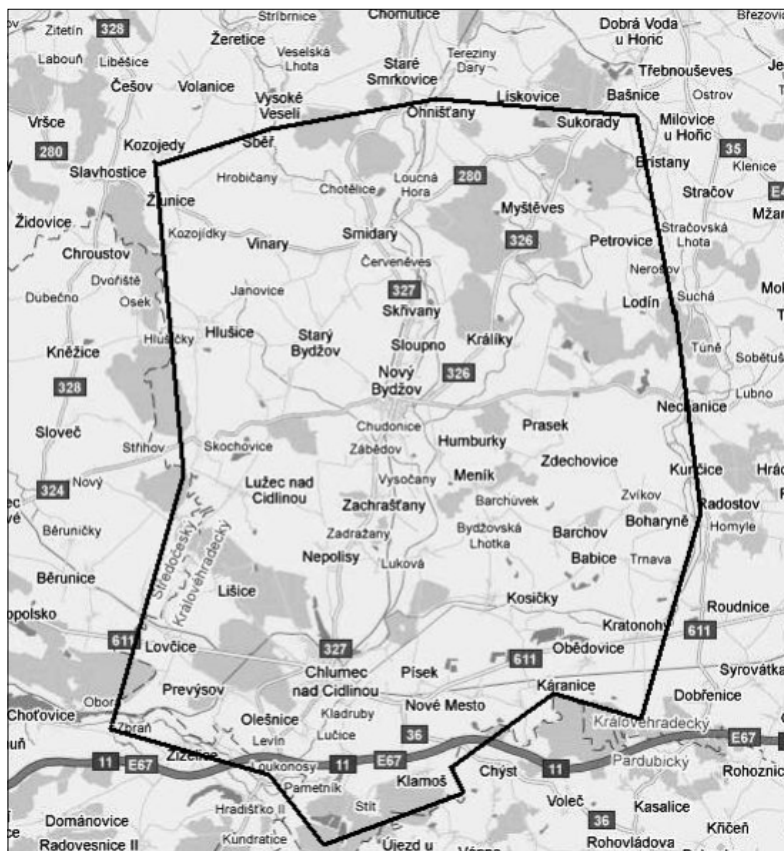
Sledované území o rozloze 293 km², leží na rozhraní kvadrátů 5659, 5758, 5759, 5858 a 5859. Nadmořská výška se pohybuje od 220 do 294 m. Severní hranici

tvorí obce Lískovice a Staré Smrkovice, z východu komplex lesů u Starých Nechanic a Kobylic, z jihovýchodu obec Kratonohy, z jihu hranice bývalého okresu Hradec Králové, z jihozápadu obec Zbraň a ze západu hranice Královohradeckého kraje (obr. 1).

Z geomorfologického hlediska je oblast součástí celku Východolabské tabule s podcelky Cidliňské a Chlumecké tabule. Osu obou podcelků tvoří řeka Cidlina s dvěma hlavními přítoky – Javorkou a Bystřicí (FALTYSOVÁ *et al.* 2002). Geologické podloží oblasti tvoří kvartérní eolické (spraše a sprašové hlíny) a fluvialní (šterky) sedimenty a sedimenty české křídové pánve (vápnité jílovce, slínovce). Geologický podklad předurčuje krajinný pokryv. V místě spraší a sprašových hlín se nacházejí souvislé plochy orné půdy (zejména v severozápadní části území), v místě nejmladších fluvialních sedimentů louky a pastviny (podél výše zmíněných toků; viz obr. 5). Přítomnost usazenin v podobě písčitých šterků říčních teras především v jižní části oblasti mělo významný vliv na utváření krajiny ve 20. století v době rozvoje těžby písku a šterku. Podél toku Bystřice tak vznikala a nadále vzniká řada zaplavených šterkopískoven (viz níže). V místech křídových usazenin se nachází většina lesů celé oblasti, včetně všech souvislých rozsáhlých lesních celků, tvořených převážně dubohábrinami a doubravami. Zastoupení lužních lesů má reliktní charakter. Fragments původních lužních lesů jsou situovány v oblasti bývalého soutoku Cidliny a Bystřice (Mlékosrbský les, bažantnice Luhy) a v Přírodní památce (dále jen PP) Pamětník (FALTYSOVÁ *et al.* 2002). Urbánní biotopy představují zejména města Nový Bydžov a Chlumeck nad Cidlinou a přidružené menší obce.

Centrem oblasti od severu k jihu (Smidary – Chlumeck nad Cidlinou) protéká sledovaným územím řeka Cidlina. Jižně od města Chlumeck nad Cidlinou se stáčí na západ a pokračuje k obci Zbraň, kde (již mimo sledovanou oblast) napájí Zehuňský rybník. Řeka se v oblasti nachází zhruba na svém středním toku (KUČA 1995), její koryto je zregulované, říční niva zemědělsky využívána, louky v inundačním pásmu řeky jsou meliorované zejména povrchovými kanály, povětšinou hnojené a pravidelně sečené (obr. 6). Souvislejší celky lužních porostů nivy Cidliny se nacházejí u Lukové (kvadrát 5858, koordináty 50°11' N 15°29' E, rozloha cca 70 ha). Mezi Skřivanami a Novým Bydžovem a mezi Lučicemi a Žiželicemi je řeka Cidlina rozdělena do dvou ramen – hlavního toku a Mlýnské Cidliny. Mlýnská Cidlina si částečně zachovává charakter původního koryta s typickou litorální a submerzní vegetací. PP Pamětník (kvadrát 5858, koordináty 50°07' N 15°27' E, rozloha 35,5 ha) se nachází mezi obcemi Pamětník a Hradištko II a zahrnuje mokřadní louky a tůň ve vytěžených zčásti zatopených písčících a v bazemněných ramenech Cidliny a malé lesíky na šterkopísku západně od obce Pamětník. Komplex luk, porostů vysokých ostrců (*Carex* spp.) a rákosu obecného (*Phragmites communis*; obr. 7, viz foto 11 v příloze) z části odvodňuje otevřený kanál, který ústí do řeky Cidliny (podrobněji PRAUSOVÁ 2008). Délka sledovaného toku Cidliny je cca 25 km.

Ze severu do oblasti zasahuje niva říčky Javorky (u Loučné Hory se vlévá do Cidliny). Délka sledovaného toku Javorky je cca 5 km. Řeka Bystřice protéká jihovýchodní částí oblasti od Starých Nechanic k jihu po obec Kratonohy, kde se stáčí k západu a pokračuje až po soutok s Cidlinou u Chlumeck nad Cidlinou. Severně od Kratonoh se větví na dvě ramena – regulovanou Novou

Obř. 1: Vymezení sledovaného území.

Fig. 1: Location of study area.

řeku a Mlýnskou Bystrici, která v částečně původním korytě vytváří místy podmáčený terén. Západně od obce Kratonohy je z Mlýnské Bystrice zbudován náhon k Třesickému rybníku. Mlýnská Bystrice se spojuje s korytem Nové řeky pod obcí Kosičky. Východně od obce Kosice se opět odpojuje původní koryto až k bývalému soutoku s Cidlinou v Luhách. Délka sledovaného toku řeky Bystrice je cca 10 km.

Z někdejší rozsáhlé středověké Chlumecké rybníční soustavy (KUČA 1995) zůstalo zachováno několik rybníků. Třesický rybník (kvadrát 5859, koordináty 50°10'N 15°34' E) je mělký eutrofní rybník o rozloze cca 70 ha se zachovalými rozsáhlými litorálními porosty, tvořenými zejména rákosinami a v jižní části porostem vysokých ostřic (podrobněji KADAVA 2007a, viz foto 12 v příloze).

Rybník Říha u Lužce nad Cidlinou (kvadrát 5759, koordináty 50°14'N 15°25'E) je mělký eutrofní rybník o rozloze 34 ha bez rozvinutých litorálních porostů (viz obr. 8). Břehové porosty tvoří olše (*Alnus glutinosa*), vrby (*Salix* spp.) a v jižní části nově vysázené porosty smrku (*Picea abies*). Okolí rybníka tvoří pole a pastviny. Rybník Temník (kvadrát 5659, koordináty 50°20'N 15°34'E) je mělký rybník o rozloze 15,4 ha s rozvinutými litorálními porosty v severní až východní části. V severní části na rybník navazují vlhké acidofilní doubravy (viz foto 13 v příloze). Okolí na západ od rybníka tvoří zemědělská krajina (podrobněji ŠOLTYS & HŮLKA 2006).

V jižní části sledovaného území se nacházejí četné zatopené šterkopískovny (o rozloze řádově desítek hektarů), které začaly vznikat především počátkem 60. let 20. stol. (Písek, pískovna Štít) a v 80. letech 20. století (Kratonohy, Kosičky, Písek). Většinou se jedná se o vodní nádrže bez rozvinutého litorálního porostu (obr. 9). Břehy jsou (v závislosti na aktuálním stavu těžby) zalesňovány. Nádrže, kde již neprobíhá těžba, jsou využívány pro sportovní a rekreační rybolov.

Materiál a metodika

Většina poznatků o avifauně byla získána pravidelnými (ale nestandardizovanými) návštěvami ornitologicky nejatraktivnějších lokalit – Třesického rybníka (1993–2010), rybníka Říha (počátek 70. let minulého století do roku 2000) a rybníka Temník (2004–2010) – autory článku. Počty návštěv se v jednotlivých letech a v různých ročních obdobích lišily. Výše zmíněné nejatraktivnější lokality bývaly navštěvovány přibližně jednou týdně až jednou měsíčně v průběhu celého roku. Méně zajímavé lokality byly navštěvovány spíše nepravidelně cca jednou až desetkrát ročně.

Data získaná autory článku jsou uvedena bez jména autora pozorování (příp. jako „vlastní pozorování“). Využita byla také data z historických i soudobých literárních pramenů, dostupná data z internetových faunistických databází (citovaná s uvedením autora pozorování jako *in litt.*) a nepublikovaná pozorování ornitologů, kteří území navštěvovali nepravidelně či v rámci konkrétních výzkumných aktivit a svá data nám poskytli (J. Vrána, L. Drahoukoupil, J. Zmítko, K. Poprach atp.). Zahrnuty jsou i výsledky získané autory článku v rámci výzkumných programů jako mezinárodní sčítání vodních ptáků (MUSILOVÁ & MUSIL 2005, MUSILOVÁ *et al.* 2007), zimní sčítání vodních ptáků ve středních Čechách (viz BERGMANN 1996) a mapování hnízdního rozšíření (ŠTASTNÝ *et al.* 1986, 1997, 2006). Využití atlasů hnízdního rozšíření bylo ale značně omezené, neboť sledované území leží na rozhraní několika kvadrátů a nelze tak vyloučit, že hnízdění druhů uváděných v atlasech bylo situováno mimo sledované území. V textu jsou výstupy z atlasů hnízdního rozšíření využity pouze v případech, kdy se výsledky autorů tohoto článku s výsledky publikovanými v atlasech hnízdního rozšíření výrazně liší.

U mokřadních lokalit bylo nejčastěji použito hladinového sčítání doplněného o zjišťování hnízdících jedinců (lokalizace hnízdních okrsků, příležitostně hledání hnízd; JANDA & ŘEPA 1986). Využita byla také data získaná odchvy ptáků za účelem kroužkování (duben–říjen) v rákosinách na Třesickém rybníku v letech 2008–2009 (J. Bartoníček, J. Horáček) a z rybníka Temník, kde bylo v letech 2006–2009 prováděno kroužkování a barevné značení volavek pope-

lavých (P. Hůlka, V. Šoltys, J. Bartoniček). Komentář k jednotlivým druhům zahrnuje informaci o statusu hnízdění (hnízdí/nehnízdí) a jeho „frekvenci“ v intenzivně sledovaném období v letech 1995–2010 (dále v textu označovaném jako „současnost“ či „novodobá“ pozorování) v kategoriích pravidelně (hnízdění zaznamenáno ve více než 10 letech), nepravidelně (hnízdění bylo zaznamenáno v méně než 10 letech) a ojediněle (1–2 zaznamenaná hnízdění). Za hnízdící jsou považovány druhy pravděpodobně a prokazatelně hnízdící (kategorie C a D dle ŠTASTNÉHO *et al.* 2006), možná hnízdění (kategorie B, nejčastěji sporadické výskyty v hnízdění době) jsou komentována, druh ale na jejich základě není řazen do avifauny oblasti jako hnízdící. Je popsána „frekvence“ výskytu a početnost v mimohnízdním období (tah, zimování) v kategoriích pravidelný (výskyt zaznamenán ve více než 10 letech v období 1995–2010), nepravidelný (méně než pět zástihů) a ojedinělý výskyt (1–2 záznamy). Výskyty v kategorii nepravidelný a ojedinělý jsou vypsány jednotlivě. Za hnízdění dobu je arbitrárně považováno období 1.4.–31.7. (ŠTASTNÝ *et al.* 2006) s přihlédnutím k fenologii jednotlivých druhů. U některých druhů tak do hnízdění doby zasahuje i část migrantů (rozmezí tahu je odvozeno od pozorování tahových hejn či výskytu druhů, které na dané lokalitě prokazatelně nehnízdí). Za zimní období jsou považovány měsíce prosinec–únor. U druhů s dostatkem shromážděných dat (počet pozorování > 70 v letech 1995–2010) je graficky zpracováno rozložení pozorování v jednotlivých měsíčních dekadách.

Za historická jsou považována data, která pochází z období do roku 1995. V textu jsou použity zkratky pro pohlaví ptáků: M – samec a F – samice; a pro rozlišení stáří: *juv.* – pták v juvenilním šatě, *imm.* – pták v imaturním šatě, *ad.* – pták v dospělém šatě.

Výsledky

Ve sledované oblasti bylo v letech 1864–2010 zjištěno 239 druhů ptáků, z toho 146 hnízdících. V dílčím období 1995–2010 byl zjištěn výskyt 225 druhů, z toho 130 hnízdících. Mezi 16 druhů, u kterých nebylo od roku 1995 hnízdění zjištěno, patří čírka obecná, tetřevka obecná, chřástal kropenatý, bekasina otavní, sluka lesní, vodouš rudonohý, kalous pustovka, lelek lesní, mandelík hajní, dudek chocholatý, chocholouš obecný, skřivan lesní, linduška úhorní, sýkora parukářka, havran polní a strnad zahradní. Celkem 14 druhů bylo zjištěno jako nově hnízdících od roku 1995: bukač velký, volavka popelavá, zrzohlávka rudozobá, hohol severní, luňák hnědý, luňák červený, moták lužní, chřástal malý, jeřáb popelavý, ravec středomořský, výr velký, konipas horský, slavík modráček, bramborníček černohlavý. Tyto druhy nebyly v oblasti vůbec zjištěny jako hnízdící ani během předchozích mapování hnízděního rozšíření ptáků v ČR (ŠTASTNÝ *et al.* 1987, 1997, 2006).

Z celkového počtu hnízdících druhů v letech 1995–2010 je 20 druhů (15 %) uvedeno v příloze I směrnice 79/409 EHS o ochraně volně žijících ptáků – bukač velký, bukáček malý, čáp bílý, čáp černý, lžičák pestrý, kopřivka obecná, zrzohlávka rudozobá, moták pochop, moták lužní, luňák hnědý, luňák červený, včelojed lesní, chřástal polní, chřástal malý, výr velký, ledňáček říční, datel černý, lejsěk bělokrký, řuhák obecný, slavík modráček. Početnost těchto druhů však podmínky pro vyhlášení ptačí oblasti nesplňuje (HORA *et al.* 2002).

V letech 1995–2010 bylo zjištěno hnízdění 50 druhů (38 %), které patří podle vyhlášky MŽP 395/1992 Sb. do kategorie zvláště chráněných – osm druhů (6 %) patří mezi kriticky ohrožené: bukač velký, bukáček malý, luňák červený, luňák hnědý, jeřáb popelavý, chřástal malý, břehouš černoocasý, strnad luční; 21 druhů (16 %) patří mezi silně ohrožené: čáp černý, čírka modrá, lžičák pestrý, hohol severní, zrzožlávka rudozobá, včelojed lesní, krahujec obecný, moták lužní, křepelka polní, chřástal polní, chřástal vodní, sova pálená, sýček obecný, ledňáček říční, krutihlav obecný, konipas luční, slavík modráček střeoevropský, rákosník velký, sýkořice vousatá, kavka obecná, žluva hajní; 21 druhů (16 %) mezi ohrožené: potápka malá, potápka roháč, čáp bílý, kopřivka obecná, jestřáb lesní, moták pochop, koroptev polní, výr velký, rorýs obecný, strakapoud prostřední, břehule říční, vlašťovka obecná, bramborníček hnědý, bramborníček černohlavý, lejsěk šedý, cvrčilka slavíková, slavík obecný, moudivláček lužní, ťuhák obecný, ťuhák šedý, krkavec velký. V letech 1995–2010 hnízdilo pravidelně 106 druhů ptáků.

Potáplice (Gaviiformes)

Potáplice malá (*Gavia stellata*)

Historicky ojediněle a v současnosti nepravidelně na tahu. JANALÍK (1961) pozoroval 25.3.1961 1 ex. na Třesickém rybníku. Dne 29.10.2000 byl pozorován 1 *juv.* v pískovně u Obědovic a 8.12.2004 1 ex. na Třesickém rybníku (HOLUB 2005), kde byl 24.10.2005 také zjištěn 1 *imm.*

Potáplice severní (*Gavia arctica*)

Ojedinělý historický výskyt. Dne 8.11.1993 byl pozorován 1 ex. v zimním šatu na písníku u Obědovic.

Potáplice žlutozobá (*Gavia adamsii*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 16.11.1996 byl 1 ex. pozorován na rybníku Říha (POŘÍZ 1997).

Potápky (Podicipediformes)

Potápka žlutorohá (*Podiceps auritus*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 30.3.1999 byl pozorován 1 ex. v pískovně u Obědovic. Dne 28.9.2007 byl na Třesickém rybníku pozorován 1 ex. (KADAVA 2008).

Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*)

V minulosti pravidelně hnízdila, v současnosti až na ojedinělá pravděpodobná hnízdění spíše jen pravidelně protahuje. Na Třesickém rybníce zjistil F. Mocek v roce 1937 hnízdní kolonii 30–35 párů (HORA & MATTAS 2007) a v roce 1961 zde uvádí JANALÍK (1961) hnízdění 18–20 párů, přičemž 16.4.1961 zde zjistil historicky nejvyšší počet 50 ex. Na rybníku Říha pravidelně hnízdila od 70. let minulého století do roku 1995. Novodobě nebylo hnízdění prokázáno, ale opakovaný výskyt v hnízdní době byl dvakrát zjištěn na Třesickém rybníku – v období 3.5.–28.6.1998 zde bylo opakovaně pozorováno 6–22 ex. (P. Bergmann, viz KADAVA 2007a) a v období 6.5.–20.6.1999 5–17 ex. (pravděpodobně hnízdění). Jednotlivá pozorování 2–10 ex. v hnízdní době (možné

hnízdění) pochází z Třesického rybníka (24.5.1996 10 ex. a 22.5.2001 2 ex.) a z rybníků Říha (25.5.1996 4 ex.), Štěpánský u Opatova (4.5.2000, 2 ex.) a Smrkovák u Smidar (19.6.2008 2 ex.; BARTONÍČEK 2009b).

V mimohnízdni době byla historicky pozorována pouze na Třesickém rybníku (18.3.1961 4 ex. a 19.11.1961 6 ex., JANALÍK 1961). Novodobě byla v mimohnízdni době pravidelně pozorována pouze na Třesickém rybníku (17 záznamů 1–17 ex.), krajní data výskytu v oblasti byla 30.3. a 24.9. Nepravidelně byla zjištěna na rybníku Říha (max. 16 ex. 13.4.1997) a na rybníku Temník (max. 11.4.2007 11 ex.; BARTONÍČEK 2008). Na jiných lokalitách byla zjištěna jen ojediněle na Vítkovickém rybníku u Chlumce nad Cidlinou (1.9.1995 4 ex.).

Potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*)

Pravidelně hnízdila jak v minulosti, tak v současnosti. V současnosti také nepravidelně zimuje. Na Třesickém rybníku prokázal F. Mocek v roce 1937 hnízdění dvou párů (HORA & MATTAS 2007). V roce 1961 zde zaznamenal JANALÍK (1961) hnízdění 10 párů. Novodobě bylo hnízdění prokázáno na Třesickém rybníku (pravidelně 1–3 páry). Na rybníku Temník hnízdily pravidelně 2–4 páry. Pravděpodobné hnízdění bylo zaznamenáno na Starochlumeckém rybníku (1995–2006, 2–3 páry). Na rybníku Vondránek u Babic hnízdily v letech 2005–2010 pravidelně 1–3 páry. Na rybníku Říha bylo v roce 1995 prokázáno hnízdění jednoho páru. Dále nepravidelně hnízdila na těchto lokalitách: Starovodský rybník (jeden pár), Měnický rybník u Chlumce nad Cidlinou (dva páry), rybník Žabí Lhotka (dva páry), Nový rybník u Opatova (jeden pár), rybník Bejřov u Obědovic (dva páry), Žantovský rybník (1–2 páry), PP Pamětník (jeden pár), rybník Flajšar (tři páry).

V mimohnízdni době byla historicky pozorována pouze na Třesickém rybníku (3.12. 1961 2 ex., JANALÍK 1961). V současnosti byla v mimohnízdni době zjišťována pravidelně, nejčastěji jednotliví ptáci, nebo hejna do 5 ex. V mírných zimách zimovala na nezamrzlé Cidlině (max. 15.1.2005 18 ex. v úseku mezi obcemi Humburky a Zbraň). Ojediněle byla pozorována na odkalovacích nádržích bývalého cukrovaru v Novém Bydžově: 30.12.1995 4 ex. a 21.3.2006 1 ex.

Potápka roháč (*Podiceps cristatus*)

Pravidelně hnízdí, protahuje a nepravidelně zimuje. Historickou lokalitou byl mj. Třesický rybník, kde 18.5.1935 našel hnízdo F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V roce 1961 zde prokázal hnízdění čtyř párů JANALÍK (1961) a v roce 1978 zde hnízdily rovněž čtyři páry (ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ 1983). Na rybníku Říha od 70. let 20. stol do roku 1996 hnízdilo až 15 párů. ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ (1983) uvádějí v roce 1978 hnízdění dvou párů na Olešnickém rybníku a jednoho páru na rybníku Babydolák. V současnosti prokazatelně hnízdila na těchto lokalitách: rybník Temník (2004–2010, 4–8 párů), Starochlumecký rybník (1995–2010, 2–8 párů), rybník Smrkovák (2008–2010, 2–8 párů), Třesický rybník (1995–2010, 1–6 párů) Štěpánský rybník u Opatova (2000–2010, 1–4 páry), rybník Vondránek (1995–2010, 2–3 páry), rybník Nedekřovák (2000–2010, jeden pár).

V mimohnízdni době byla historicky pozorována pouze na Třesickém rybníku (25.3.1961 2 ex. a 28.10.1961 1 ex., JANALÍK 1961). Novodobě zjišťována v mimohnízdni době pravidelně, krajní data výskytu v oblasti byla 1.3. a 25.11. Nejčastěji byla zjišťována na Třesickém rybníku (max. 9.4.1998 40 ex.) a na rybníku Říha (max. 20.10.1996 55 ex.). Nepravidelně na dalších lokalitách (Vítkovický ryb., max. 26.10.1995 3 ex., Starochlumecký ryb., max. 30.3.1996 10 ex.). Nepravidelně byla zastižena v zimním období – nejčastěji jednotliví ptáci, max. 4 ex. 15.12.2000 na Třesickém rybníku.

Potápka rudokrká (*Podiceps grisegena*)

V minulosti není výskyt přesvědčivě doložen. RYBÁŘ & PROCHÁZKA (1979) uvádějí bez bližších podrobností hnízdění na rybnících u Nového Bydžova a Chlumce nad Cidlinou na konci 19. stol. V současnosti nepravidelně protahuje. Všechny čtyři současné záznamy pocházejí z rybníku Říha, kde byly 22.10.1995 pozorovány 2 *juv.*, 31.10. a 2.11.1995 1 *juv.* a 12.4.1996 1 *ad.*

Veslonoží (Pelecaniformes)

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*)

Pravidelně protahuje a zimuje (obr. 2a). Na Třesickém rybníku byl v některých letech zaznamenán celoroční výskyt. V květnu až srpnu to jsou většinou jednotliví nedospělí ptáci. V letech s mírnou zimou (nezamrzlá hladina) se na rybníku zdržovaly řádově desítky ex. (max. 16.12.2003 300 ex., HOLUB 2004). V období tahu se pravidelně vyskytoval i na rybnících Temník (max. 62 ex. 1.11.2009) a Říha (max. 38 ex. 17.11.2002). V posledních letech bývali kormoráni pozorováni i na rybnících s výměrou do 10 ha (např. 19.10.2005 67 ex. na rybníku Vondránek, 31.10.2010 70 ex. na rybníku Nedekřovák). Na řekách byli nejčastěji pozorováni jednotliví ptáci nebo hejna do 10 ex. Na Cidlině mezi Novým Bydžovem a Chlumcem nad Cidlinou byli jednotliví zimující ptáci zjištěni poprvé v zimě 2002/2003. V zimě 2004/2005 již celková početnost dosahovala 20 ex., v zimě 2005/2006 až 65 ex. V roce 2006 bylo zjištěno nocoviště na solitérních dubech mezi Chlumcem nad Cidlinou a bažantnicí Luhy na levém břehu řeky Cidliny. V zimě 2008/2009 max. 10 ex. Vyšší počty (řádově desítky až stovky) byly na řece zaznamenávány v období zimního i jarního tahu (max. 16.12.2006 450–500 ex. na přeletu nad Cidlinou u Hradišťka II, L. Viktora *in litt.*).

Brodiví (Ciconiiformes)

Bukač velký (*Botaurus stellaris*)

V minulosti protahoval, v současnosti nepravidelně hnízdí, nepravidelně protahuje a ojedinelé zimuje. Historickou lokalitou byl rybník Říha, kde do 60. let minulého století pravděpodobně hnízdily 1–2 páry. V současnosti nepravidelně pravděpodobně hnízdil na Třesickém rybníku. Vždy se jednalo o volajícího samce, pouze v roce 1998 byli zaznamenáni dva samci (P. Bergmann, viz KADAVA 2007a). Na Starochlumeckém rybníku byl zjištěn 28.5.1995 1 ex. (KADAVA 1996). Dne 11.4.1997 byl pozorován 1 ex. u Mlýnské Cidliny u Pamětníku (po tomto datu již nezjištěn).

V minulosti byl v období tahu pozorován na Třesickém rybníku (26.3. a 15.10.1961 1 a 2 ex.; JANALÍK 1961). Dne 27.8.1983 byl pozorován 1 ex.

na rybníku Babydolák u Chlumce nad Cidlinou (B. Kloubec; viz ŽĎÁREK 1984). Novodobě byl v mimohnízdni době zaznamenáván častěji. Na Třesickém rybníku byl pozorován 30.3.2003 1 ex. (HOLUB 2003), 3.3.2005 1 ex. a 7.10.2002 1 ex. O zimování v oblasti vypovídá pozorování 1 ex. z 10.1.1995 v pásu rákosin u Cidliny u Žiželic.

Bukáček malý (*Ixobrychus minutus*)

V minulosti pravidelně pravděpodobně hnízdil. V současnosti nepravidelně hnízdí. Historickou hnízdní lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1961 pravděpodobně hnízdilo pět párů (JANALÍK 1961), a rybník Říha, kde pravděpodobně hnízdil do 70. let minulého století (v červnu 1974 zde bylo hnízdění prokázáno nálezem hnízda se 4 mládřaty). Novodobě pravděpodobně hnízdil jeden pár v roce 2000 na Třesickém rybníku. Hnízdění jednoho páru bylo prokázáno také v roce 2005 na nádržích Požáry u Třesického rybníka (A. Holub, viz KADAVA 2007a). Možnému hnízdění v litorálu na jižní straně Třesického rybníka nasvědčuje pozorování 1 F v květnu 2006 (KADAVA 2007a). Na dalších lokalitách byl v hnízdní době zjištěn jen ojediněle: 16.6.1995 1 M v PP Pamětník (M. Jelínek *in litt.*) a 3.7.2005 1 ex. na hranici oblasti na Cidlině u Zbraně (Z. Souček *in litt.*).

Kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*)

V současnosti nepravidelně na tahu. Na Třesickém rybníku prvně zjištěn 28.8.2005, kdy byl odchycen 1 *juv.* do nárazových sítí na bahnech nádrží Požáry (J. Horáček *in litt.*). V roce 2008 byl pozorován 1 *juv.* 26. a 29.8. V roce 2009 byl pozorován 12.6. 1 ex., 22.7. 2 *juv.* a 28.8. se ozýval 1 ex. na přeletu rybníka. Ojediněle byl 1.5.2006 pozorován 1 ex. na rybníku Medřič u Smidar (P. Hůlka *in litt.*).

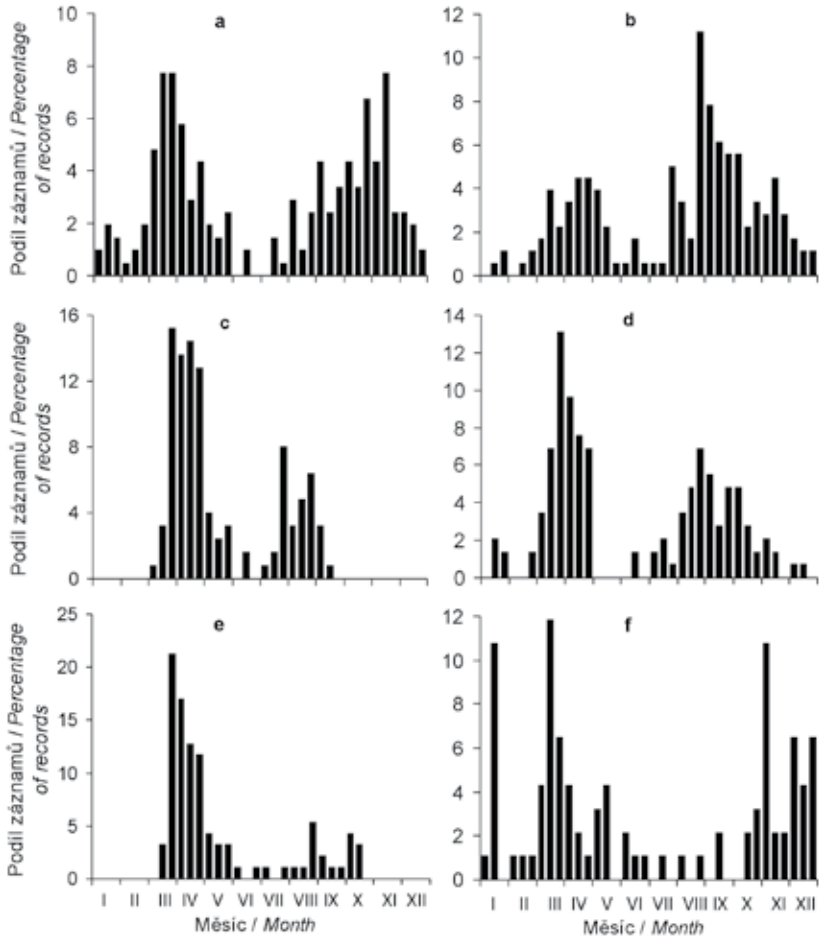
Volavka stříbřitá (*Egretta garzetta*)

Ojedinělý novodobý výskyt. 20.4.2005 byl pozorován 1 ex. na Třesickém rybníku a 10.5.2009 pozoroval J. Čejka (*in litt.*) 1 ex. ve svatebním šatě na téže lokalitě.

Volavka bílá (*Ardea alba*)

Ojedinělý historický výskyt, v současnosti pravidelně zjišťována po celý rok, nehnízdí (obr. 2b). V hnízdní době byla nejčastěji pozorována na Třesickém rybníku: 2.5.2005 1 ex., 8.5.–21.6.2008 1–7 ex. (čtyři záznamy) a 1.5.–27.7.2009 1–6 ex. (10 záznamů), v období 25.4.–4.5.2010 zde byl pozorován 1 ex. ve svatebním šatě. Na dalších lokalitách byla zjištěna ojediněle: 14.6.2007 byly pozorovány 2 ex. ve svatebním šatu na rybníku Temník (BARTONÍČEK 2008) a dne 26.5.2009 1 ex. v louce u Lukové.

Historický výskyt 1 ex. v mimohnízdni době byl zjištěn 19.8.1976 na rybníku Říha (L. Drahokoupil *in litt.*). Novodobě byla v mimohnízdni době pozorována nejčastěji taktéž na Třesickém rybníku (max. 26.10.2004 24 ex., HOLUB 2005) a v říčních nivách zejména v jarním a podzimním období (max. 30.11.2010 40 ex. v louce mezi Žiželicemi a Zbraní). V zimním období byl zjištěn nejvyšší počet 15.1.2008, kdy bylo mezi Chlumcem nad Cidlinou a Zbraní pozorováno 21 ex.

Obr. 2: Rozložení (%) záznamů druhů v jednotlivých dekadách v období 1995–2010 na Novobydžovsku a Chlumecku: a – kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*, $n = 208$), b – volavka bílá (*Ardea alba*, $n = 179$), c – čírka modrá (*Anas querquedula*, $n = 125$), d – čírka obecná (*Anas crecca*, $n = 145$), e – lžičák pestrý (*Anas clypeata*, $n = 94$), f – moták pilich (*Circus cyaneus*, $n = 93$).

Fig. 2: Distribution (%) of records in individual month decades during the period 1995–2010 in Nový Bydžov and Chlumeck nad Cidlinou regions: a – Great Cormorant (*Phalacrocorax carbo*, $n = 208$), b – Great Egret (*Egretta alba*, $n = 179$), c – Garganey (*Anas querquedula*, $n = 125$), d – Common Teal (*Anas crecca*, $n = 145$), e – Shoveler (*Anas clypeata*, $n = 94$), f – Hen Harrier (*Circus cyaneus*, $n = 93$).

Volavka popelavá (*Ardea cinerea*)

Historicky pozorována pouze na tahu, v současnosti pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou je rybník Temník, kde se nalézalo hnízdiště od počátku 90. let 20. stol. (BARTONÍČEK 2009a). V květnu 1993 byly opakovaně pozorovány 2 ex. u lesního rybníka Řasov u Kobylíc, které odlétaly směrem do lesa (možné hnízdění). Novodobě hnízdila v počtu 5–20 párů pouze na rybníku Temník. Hnízdiště se nalézalo v porostu orobince, část hnízd byla umístěna v korunách topolů, které navazují na litorál rybníka. V květnu a v červnu se na rybníku Temník pravidelně vyskytovali také nehnízdící ptáci (10–20 ex.). Na Třesickém rybníku bylo v průběhu března a počátkem dubna 2005 pravidelně pozorováno 10 *ad.* na stejném místě v jihovýchodní části rákosin (možné hnízdění).

Historicky byly v mimohnízdním období zjištěny 4.10.1960 4 ex. u Třesického rybníka (ČEJCHAN & LOHNISKÝ 1960), na téže lokalitě v roce 1961 (5 záznamů, krajní data 18.3. a 19.11, max. 25.3.1961 4 ex., JANALÍK 1961). V nivě Cidliny a na rybníku Říha byly pozorování celoročně jednotliví ptáci a menší hejna od 70. let 20. stol. (např. 19.8.1976 u rybníka Říha 23 ex.; L. Drahokoupil *in litt.*). V současnosti se pravidelně vyskytuje celoročně i ve vyšších počtech (max. 94 ex. 5.4.2008 na Třesickém rybníku).

Volavka červená (*Ardea purpurea*)

Ojedinělý historický a nepravidelný novodobý výskyt. Na Třesickém rybníku byl pozorován 13.8.1961 1 ex. (JANALÍK 1961). Na téže lokalitě byl 8.5.2001 pozorován 1 ex. (vlastní pozorování) a 2.5.2005 pozoroval 1 ex. na rybníku Temník P. Hůlka (*in litt.*).

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*)

Pravidelně hnízdí a protahuje, ojediněle zimuje. Historickou oblastí výskytu byla niva Cidliny, kde bylo v roce 1937 známo hnízdo v Loukonosech (KADLEC 1937). Hnízdění výskyt na Chlumecku v letech 1958–1964 uvádějí HUDEC & ČERNÝ (1972). V nivě Bystřice zaznamenal JANALÍK (1961) hnízdění dvou párů v okolí Třesického rybníka v roce 1961. Pravidelná hnízdiště znal na Novobyžovsku v 80. letech DRAHOKOUPIL (2010).

V letech 1999–2010 bylo registrováno 16 hnízd. Pouhých pět hnízd je obsazováno každoročně (tab. 1).

V období sečení luk a v pohnízdni době a vojtěškových polí se čápi shromažďují ve vyšších počtech: např. 10.6.2008 51 ex. v nivě Cidliny u Nového Bydžova, 9.–10.8.2010 70–100 ex. mezi Řehoty a Praskem (J. Čejka, J. Vrána; viz KADAVA 2010a). Mimořádný počet se zdržoval 12.8.1998 v okolí Lužce nad Cidlinou, kde bylo v polích rozptýleno nejméně 350 ex. Zimní výskyt zjištěn 4.12.2008, kdy byl pozorován 1 ex. u Třesického rybníka a 17.12.2008 1 ex. u Mýstěvse.

Čáp černý (*Ciconia nigra*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Dle ŠTASTNÉHO *et al.* (1987, 1996) nebyl na Chlumecku (kvadrát 5858) jako hnízdící v letech 1973–1989 zaznamenán. Prvně byl 1 ex. zjištěn 30.7.1991 u Homyle. Dne 26.4.1992 byl pozorován 1 *ad.* u písničku Pamětník.

Tab.1: Počet obsazených hnízd čápa bílého (*Ciconia ciconia*) / počet vyvedených mláďat v letech 1999–2010 (absence nebo zánik hnízda značen pomlčkou)**Tab. 1:** Number of occupied White Stork (*Ciconia ciconia*) nests / number of fledged young in 1999–2010 (absent or destroyed nest are marked by dash).

Lokalita / Site	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem / Total
Humburky	1/1	1/4	1/3	1/3	1/2	1/1	1/0	1/0	1/2	1/3	1/0	1/0	12/18
Chlumec n/C.	1/3	1/3	1/2	1/4	1/0	1/1	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	6/14
Chlumec n/C. II	-	0/0	0/0	0/0	-	-	-	-	-	-	-	-	0/0
Klamoš	1/3	1/2	1/4	1/4	1/4	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	5/17
Kosičky	1/2	1/3	1/0	1/1	1/1	1/5	1/0	1/0	1/0	1/0	0/0	0/0	10/12
Kosičky II	1/0	1/2	0/0	0/0	-	-	-	-	-	-	-	-	2/2
Lučice	-	-	-	1/3	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	1/3
Luková	1/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	1/0
Lužec n/C.	1/3	1/2	1/4	1/3	1/2	1/2	1/4	1/3	1/3	1/1	1/2	1/2	12/31
Nepolisy	1/2	1/0	1/3	1/3	1/4	1/3	1/0	1/2	1/4	1/4	1/4	1/4	12/33
Nové Město	1/2	1/0	0/0	0/0	-	-	-	-	0/0	0/0	0/0	0/0	2/2
Nový Bydžov	-	-	-	-	-	-	-	1/2	0/0	0/0	-	-	1/2
Pamětník	1/3	1/0	1/2	1/0	1/3	1/4	1/1	1/0	1/0	0/0	1/0	0/0	10/13
Skřivany	1/2	1/2	1/3	1/3	1/0	1/4	1/0	1/3	1/4	1/4	1/0	1/0	12/25
Vysočany	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0
N.B. Zábědov	1/2	1/3	1/5	1/4	1/2	1/5	1/2	1/3	1/4	1/5	1/0	1/2	12/37
Celkem / Total	12/23	11/21	9/26	10/28	9/18	8/25	7/7	8/13	7/17	6/17	6/6	5/8	98/209

V současnosti je pozorován častěji. Na Třesickém rybníku byl v hnízdní době pravidelně zjišťován od roku 1996. Na lokalitu zalétali dospělí ptáci patrně z hnízdišť v okolí. Dne 4.5.2000 bylo nalezeno hnízdo s jedním vypadlým vejcem v lese severně od obce Budín. V témže roce byly 27.5. pozorovány 2 ex. u Králického lesa u Králík. ŠTASTNÝ *et al.* (2006) uvádějí v letech 2001–2003 prokázané hnízdění z Novobydžovska (kvadrát 5759). V této oblasti byli čápi černí pravidelně pozorováni i v následujících letech (2004–2010 mezi Boharyní, Kobylicemi a Lodínem). V květnu až červnu 2005–2010 byli opakovaně pozorováni dospělí ptáci u bažantnice Luhy u Chlumce nad Cidlinou (pravděpodobné hnízdění). Od roku 2008 jsou kontrolována tři hnízdiště v oblasti (J. Vrána *in litt.*).

V mimohnízdní době byl pozorován pravidelně v blízkosti vodních ploch (rybníky Třesický, Starochlumecký a Říha, niva Cidliny a Bystřice). Vyšší počty byly zjištěny na Třesickém rybníku (max. 30.7.2005 23 *ad.* a 4 *juv.*). Ve větším počtu na jiné lokalitě byl zjištěn jen ojedinele (12.8.1998 16 ex. u Lužce nad Cidlinou).

Kolpík bílý (*Platalea leucorodia*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Dne 30.4.2010 pozoroval J. Horáček (*in litt.*) 1 ex. na přítokové strouze na Třesickém rybníku.

Vrubozobí (Anseriformes)**Labuť velká (*Cygnus olor*)**

Pravidelně hnízdí a zimuje. První hnízdění jednoho páru bylo zjištěno v roce 1976 na Třesickém rybníku. Tehdy se jednalo o první zjištěné hnízdění v bývalém okrese Hradec Králové (V. Kratochvíl; viz HORA 1991). V roce 1983 a 1984 hnízdil jeden pár na Lukovském rybníku. Na Olešnickém rybníku u Chlumce nad Cidlinou v roce 1993 hnízdil jeden pár (M. Jelínek *in litt.*). Ve stejném roce hnízdil 1 pár v pískovně Pamětník (M. Jelínek *in litt.*). Na rybníku Říha bylo prokázáno hnízdění v roce 1994. Novodobě hnízdních lokalit přibývalo. V roce 1995 byl zaznamenán pokus o hnízdění na rybníku Nedekřovák u Lužce nad Cidlinou, ale hnízdo s vejci bylo predováno. V témže roce bylo prokázáno hnízdění jednoho páru v mokřadu u sádek v Chlumci nad Cidlinou. V témže roce hnízdil jeden pár na Starochlumeckém rybníku. V letech 2000–2010 bylo hnízdění zjištěno na rybnících Temník, Starochlumecký, Vondránek, Žabí Lhotka, Štěpánský, Třesický a Bejřov.

Na některých lokalitách se vyskytují celoročně nehnízdící ptáci. Na Třesickém rybníku jsou to nejčastěji skupiny v rozmezí 10–20 ex. (max. 27.7.–8.9.2009 62–88 ex.).

Labuť zpěvná (*Gygnus gygnus*)

Ojedinelý historický výskyt. Dne 17.12.1994 pozoroval JELÍNEK (1996) 2 *ad.* na Starochlumeckém rybníku u Chlumce nad Cidlinou.

Husa běločelá (*Anser albifrons*)

Pravidelně na tahu, nepravidelně zimuje. Nepravidelně se shromažďovala (2005–2010) v úseku Cidliny mezi Pamětníkem a Žiželicemi v okolí Proudnického rybníka u Hradišťka (max. 16.3.2008 330 ex., L. Urbánek, V. Jelínek *in litt.*). Z nivy Cidliny v úseku mezi Novým Bydžovem a Chlumcem nad Cidlinou pochází také tři záznamy (max. 26.12.2006 hejno 45 ex. u Lukové). Z Třesického rybníka pocházejí celkem tři záznamy: 28.3.2003 3 ex., 1.11.2005 7 ex. a 29.11.2009 1 ex.. Na rybníku Říha byla zaznamenána ojedinelé (21.12.1998 23 ex., 18.11.2000 3 ex.).

Husa polní (*Anser fabalis*)

Pravidelně protahuje a zimuje. Z oblasti je známo první pozorování z roku 1961, kdy 3.12. pozoroval na Třesickém rybníku 24 ex. JANALÍK (1961). Novodobě byla v období 19.10.–9.4. každoročně pozorována v úseku toku Cidliny mezi Pamětníkem a Žiželicemi (max. 1 500 ex. 12.3.2010 v okolí PP Pamětník). Nivu Cidliny husy využívají jako potravní stanoviště. Těsně za hranici oblasti se v okolí Proudnického rybníka u Hradišťka II shromažďovalo až 2 400 ex. (13.3.2010 L. Urbánek, J. Výskočil *in litt.*). Z Třesického rybníka pochází celkem sedm záznamů (max. 41 ex. 10.12.2005). V Novém Bydžově byla pozorována dvakrát na přeletu: 6.11.2005 53 ex. (M. Pavelka *in litt.*) a 1.2.2006 22 ex. Na přeletu nivy Cidliny u Králík pozoroval M. Pavelka (*in litt.*) 29.12.2009 cca 50 ex. Ojedinelé byla pozorována na rybníku Říha (18.11.1995 8 ex.).

Husa velká (*Anser anser*)

Ojedinele hnízdí, pravidelně protahuje, ojedinele zimuje. V roce 2009 se od 12.3. do 11.4. zdržoval 1 pár v jihozápadní zátocce na Třesickém rybníku (pravděpodobně hnízdění). V dubnu a červenci pozorování jednotliví ptáci mohou ovšem pocházet z hnízdišť mimo sledovanou oblast (Bohdanečko, Strašovský rybník; viz LEMBERK 1995). Jediné pravidelné hnízdiště se nachází těsně za hranicí sledovaného území na Proudnickém rybníku (2005–2010 1–9 párů), odkud pravidelně zaletují do nivy Cidliny u Pamětníka a Loukonos. V roce 2010 pravděpodobně hnízdil jeden pár v PP Pamětník (11. a 25.4. pozorovány 3 ex. v zaplaveném lužním lese). Dle sdělení místního myslivce bylo v tomto roce nalezeno hnízdo v kořenech stromu na ostrůvku v zaplaveném porostu. Od 29.4. do 8.5.1995 byl pozorován 1 ex. na rybníku Říha (možné hnízdění).

Historický výskyt z období tahu uvádí FOLTÝN (1989) na Cidlině mezi Pamětníkem a Žiželicemi, ovšem bez bližších podrobností. Ze současnosti je z Třesického rybníka shromážděno 23 záznamů 1–38 ex. Ojedinele se vyskytovala v nivě Bystřice (15.8.2010 4 ex. v zaplaveném poli u Písku) a v úseku Cidliny mezi Novým Bydžovem a Chlumcem nad Cidlinou (celkem dva záznamy: 29.3.2006 4 ex. a 29.11.2009 3 ex.). Pravidelně byla zaznamenána v cidlinské nivě mezi Chlumcem nad Cidlinou a Zbraní (max. 14.3.2009 1 030 ex. u Pamětníka). Jediný zimní zástih pochází z 18.12.2005, kdy se na Třesickém rybníku zdržoval 1 ex.

Berneška bělolící (*Branta leucopsis*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Dne 20.12.2009 pozorovala SAMKOVÁ (2010) hejno 15 ex. v poli u obce Prasek.

Husice liščí (*Tadorna tadorna*)

Historicky nebyla zjištěna, v současnosti nepravidelně protahuje. V období 8.–30.3.1998 se zdržoval 1 M na rybníku Říha. Dne 4. a 8.5.2001 byly pozorovány 2 ex. na Třesickém rybníku. Na téže lokalitě byl 4.4.2004 pozorován 1 M (J. Horáček *in litt.*), 12.4.2007 dva páry a 24.5.2008 2 ex. v poli s mladou kukuřicí (BARTONÍČEK 2009a).

Husice rezavá (*Tadorna ferruginea*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Dne 16.9.2001 byl pozorován jeden pár ve východní části Třesického rybníka (Z. Tyllér *in litt.*).

Husice nilská (*Alopochen aegyptiacus*)

Historicky nebyla zjištěna, v současnosti nepravidelně protahuje. Prvně byla zjištěna v roce 2006 na Třesickém rybníku, kde byly 13.11. pozorovány 4 ex. Na téže lokalitě pozoroval J. Horáček (*in litt.*) 2.5.2008 1 ex. V roce 2009 byla pozorována v hnízdní době celkem třikrát: 17.5. 1 ex. na Třesickém rybníku a 1. a 3.6. 1 ex. na rybníku Vondránek u Babic (KADAVA 2010b). Na rybníku Temník byly 2 ex. pozorovány v období 2.4.–23.5.2010. Dne 27.6.2010 bylo pozorováno na této lokalitě 5 *ad.*, u nichž ale nebyly zaznamenány žádné známky hnízdění.

Kachnička mandarínská (*Aix galericulata*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Od 14.1. do 15.2.2002 se zdržovala 1 F na Cidlině v Chlumci nad Cidlinou.

Hvízdák eurasijský (*Anas penelope*)

Pravidelně protahuje, nepravidelně zimuje. V roce 2006 byl zastížen v hnízdní době na Třesickém rybníku: 21.4. byly pozorovány tři páry, 28.4. 4 M + 2 F, dále 7. a 8.5. 1 M a 31.5. 1 M + 2 F. Při dalších kontrolách již nebyl na lokalitě až do období podzimního tahu zastížen.

Historické záznamy z období tahu uvádí JANALÍK (1961) z Třesického rybníka, kde 25.3.1961 pozoroval 2 ex. a 28.10.1961 6 ex. V současnosti se na této lokalitě vyskytuje pravidelně: je známo 27 záznamů z jarního tahu (15.3.–16.4.) a sedm záznamů z podzimního tahu (19.10.–25.11.). Nejčastěji byl zastížen ve skupinách do 5 ex. (max. 16 ex. 28.11.2003 na Třesickém rybníku). V letech 1995–1996 byl šestkrát zaznamenán na rybníku Říha. Z rybníka Temník pochází z období jarního tahu pět záznamů (max. 5 ex. 25.3.2008). Ojedinelé byl pozorován v nivě Cidliny (15.1.2006 1 ex. u Žiželic a 29.3.2006 16 ex. v zaplavené louce u Lukové) a v nivě Bystřice (31.3.2006 3 ex. v louce u Kosic). Ze zimního období pocházejí pouze tři záznamy (16.12.–15.1. 1–5 ex.).

Kopřivka obecná (*Anas strepera*)

Pravidelně hnízdí a protahuje, ojedinelé zimuje. Na Třesickém rybníku hnízdily v roce 1961 dva páry (JANALÍK 1961). V současnosti na této lokalitě hnízdí 2–4 páry. V roce 1995 byl na rybníku Říha pravidelně v hnízdní době 16.4.–20.5. pozorován jeden pár a v roce 1996 se na rybníku zdržovaly v hnízdní době tři páry (pravděpodobné hnízdění). V roce 1995 hnízdil jeden pár v mokřadu u sádek v Chlumci nad Cidlinou (25.6. 2 *ad.* + 6 *pull.*) a na téže lokalitě byl v roce 2006 pravidelně pozorován jeden pár (pravděpodobné hnízdění). V letech 2005–2010 byla zjištěna v hnízdní době (možné hnízdění) na rybnících Vondránek (1–5 párů), Temník (dva páry), Žabí Lhotka (jeden pár) a Starochlumecký (jeden pár).

Historicky v mimohnízdní době ojedinelé zjištěna na Třesickém rybníku v roce 1961 (23.3. 8 ex. a 10.9. 1 ex., JANALÍK 1961). V současnosti pravidelně na Třesickém rybníku (krajní data 4.3.–24.11., max. 1.4. 1996 a 10.4.2010 10 ex.). Nepravidelně na rybníku Říha (max. 1.4.1996 6 ex.) a na Starochlumeckém rybníku (max. 14.10.1995 5 ex.). Ojedinelé byla pozorována v nivě Cidliny (29.3.2006 8 ex. v zaplavených loukách u Nového Bydžova, 29.3.2006 6 ex. u Lukové). Jediný zimní záznam pochází z 24.2.2007 z Třesického rybníka (2 ex.).

Čírka obecná (*Anas crecca*)

V minulosti hnízdila, v současnosti pravidelně protahuje (obr. 2d) a nepravidelně zimuje. Na Třesickém rybníku nalezl JANALÍK (1961) dne 25.5.1961 hnízdo a celkovou početnost odhlad na dva páry. V současnosti byla v hnízdní době pozorována pouze ojedinelé 18.6.2006 3 M + 1 F na rybníku Vondránek a 11.6.2007 1 M + 2 F na Třesickém rybníku.

Na tahu se vyskytovala pravidelně (jarní tah 1.3.–28.4., podzimní tah 8.7.–13.11.) na Třesickém rybníku (max. 92 ex. 24.8.2010), na rybníku Říha (max. 14 ex. 14.11.2001), v nivě Cidliny (max. 22 ex. 29.3.2006), v nivě Bystřice (max. 55 ex. 15.8. 2010 u Pisku), nepravidelně na Starochlumeckém rybníku (max. 79 ex. 31.10.2003), na rybníku Temník (max. 10 ex. 6.4.2008) a na rybníku Medřič u Smidar (max. 5 ex. 28.3. 2008). Nepravidelně byla pozorována v zimě: 23.1.2001 5 ex. a 16.12.2003 1 ex. na Třesickém rybníku

(HOLUB 2004), 10.12.2005 3 ex. na písničku Obědovice, 14.1.2006 5 ex. na Cidlině u Lukové a 28.1.2006 1 ex. na odkalovací nádrži bývalého cukrovaru v Novém Bydžově.

Čírka modrá (*Anas querquedula*)

Ojediněle hnízdí a pravidelně protahuje (obr. 2c). Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1961 prokazatelně hnízdily dva páry (JANALÍK 1961), ale celkový počet odhadl autor na 10 párů. V současnosti se v hnízdni době vyskytovala nepravidelně. Hnízdění jednoho páru bylo prokázáno na Třesickém rybníku v roce 2006 (KADAVA 2007a). Na rybníku Vondránek byla 12.6.2005 pozorována 1 F a 24.5.2006 jeden pár (pravděpodobně hnízdění). Ve dnech 8.–20.5.1995 byli pozorováni 2 M na rybníku Říha. Na Štěpánském rybníku u Opatova byl 4.5.2000 pozorován jeden pár (J. Zajíc *in litt.*). Dne 22.5.2001 byl pozorován jeden pár na Třesickém rybníku.

V období tahu byla historicky zaznamenána pouze na Třesickém rybníku (18.3.1961 4 ex. a 15.10.1961 1 ex., JANALÍK 1961). V současnosti se vyskytovala pravidelně (krajní data 4.3.–16.9.). Z Třesického rybníka pochází celkem 42 záznamů (max. 70 ex. 28.7.1996), z rybníka Říha z období 1994–1996 celkem 15 záznamů (max. 20 ex. 29.3.1996), z rybníka Temník celkem osm záznamů (max. 8 ex. 4.4.2010). Čtyřikrát byla pozorována v nivě Bystrice (max. 31.3.2006 8 ex. u Kratonoh) a dvakrát na rybnících a sádkách u Chlumce nad Cidlinou (25.4.2006 3 ex. a 30.4.2006 4 ex. na sádkách). Ojediněle byla pozorována na jarním tahu na rybnících Smrkovák a Medříč.

Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*)

Pravidelně hnízdí, protahuje a zimuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1937 prokázal hnízdění (bez uvedení celkové početnosti) F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V roce 1961 zde odhadl JANALÍK (1961) hnízdění početnost na 50 párů. Dne 20.4.1938 našel F. Mocek (HORA & MATTAS 2007) hnízdo s vejci v hlavaté vrbě v nivě Bystrice u Kratonoh. Na rybníku Říha do odbahnění (v průběhu 80. let minulého století) hnízdilo minimálně 50 párů. Po zničení ostrovů a zarovnání okrajů rybníka se početnost snížila na 10–20 párů. V současnosti hnízdí na Třesickém rybníku 15–25 párů. V hnízdni době byla novodobě pravidelně zjišťována na rybnících Starochlumecký (min. 20 párů), Vítkovický, Temník, Štěpánský, Žabí Lhotka a Olešnický, sádky v Chlumci nad Cidlinou, PP Pamětník a na rybnících v okolí Lužce nad Cidlinou (včetně rybníka Valášek uvnitř zástavby obce Skochovice). Jedinci z umělých chovů byli vypouštěni na rybníky Nedekřovák, Kroužek a Vondránek, což ztěžovalo odhad početnosti divoké populace. Situace byla stejná i na jiných lokalitách na Novobydžovsku. Řada nálezů samic vodících mláďata na rybnících i na malých vodotečích (např. Lužecký potok, Starovodský potok) mohla pocházet z introdukovaných jedinců.

V období tahu byla historicky zjištěna na Třesickém rybníku v roce 1961 (jarní tah max. 18.3. 550 ex., podzimní tah max. 19.11. 1200 ex., JANALÍK 1961). V současnosti zjišťována pravidelně, nejpočetněji v nivě Bystrice (max. 2.3.2006 1626 ex.; KADAVA 2007a) a na Třesickém rybníku (max. 520 ex. 13.11.2006). Nepravidelně byla pozorována v zimním období na odkalovací nádrži bývalého cukrovaru v Novém Bydžově (max. 60 ex. 28.1.2006).

Ostralka štíhlá (*Anas acuta*)

Pravidelně protahuje. Historicky zjištěna v roce 1961 na Třesickém rybníku (25. a 26.3. 5 ex. a 17.9. 4 ex., JANALÍK 1961). V současnosti z Třesického rybníka pochází celkem devět záznamů 1–11 ex. z období jarního tahu (9.3.–12.4.) a dva záznamy z období podzimního tahu (7.8.2009 1 ex. a 2.9.2010 1 ex.). V nivě Cidliny byla pozorována celkem čtyřikrát v mělkých jezerech po rozlivu řeky (max. 4 ex. 29.3.2006 u Lukové). Na rybníku Temník byla zastižena čtyřikrát (max. 6 ex. 28.3.2009), na rybníku Říha třikrát (max. 7 ex. 29.3.1996).

Lžičák pestrý (*Anas clypeata*)

Ojedinele hnízdí. Pravidelně protahuje (obr. 2e). Výrazný pokles početnosti. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1935 nalezl 1 hnízdo F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V roce 1961 zde hnízdilo 5 párů (JANALÍK 1961), v roce 1981 zde byly zjištěny 1–2 páry (ŠTANCL & ŠTANCOVÁ 1990). V roce 1981 zjistili ŠTANCL & ŠTANCOVÁ (1990) 1–2 páry na Olešnickém rybníku. V současnosti byl v roce 1995 opakovaně pozorován v hnízdní době na rybníku Říha a na Starochlumeckém rybníku (pravděpodobně hnízdění). Dne 24.5.1996 byl na Třesickém rybníce pozorován 1 M. Ojedinelé hnízdění 1 páru zde bylo zjištěno v roce 1998 (P. Bergmann, KADAVA 2007). Na Rybníku Temník byl 22.5.2008 pozorován 1 pár (BARTONÍČEK 2009a).

Na tahu byl pozorován historicky na Třesickém rybníku, kde byl zjištěn v roce 1961 (krajní data 18.3.–1.10., max. 17.9. 48 ex., JANALÍK 1961). V současnosti v oblasti na tahu pravidelně (krajní data 21.3. a 17.10.). Z Třesického rybníka pochází z let 1995–2010 celkem 39 záznamů (max. 10.4.2003 20 ex.), z rybníku Říha z let 1994–2004 celkem 13 záznamů (max. 22.4.2001 22 ex.), z rybníku Temník celkem 11 záznamů z období jarního tahu. V nivě Bystřice byl pozorován čtyřikrát (max. 31.3.2006 14 ex. u Kosiček). V nivě Cidliny byly 29.3.2006 pozorovány 3 páry u Lukové.

Zrzožlávka rudozobá (*Netta rufina*)

Ojedinele hnízdí. Pravidelně na tahu. První hnízdění bylo zjištěno v roce 2008 v PP Pamětník u Chlumce nad Cidlinou (18.6. 1 F a 3 *pull.*, ZAJÍC 2009a). Jedná se o první prokázané hnízdění v bývalém okrese Hradec Králové. Další hnízdění na této lokalitě bylo prokázáno 19.6.2010, kdy byla pozorována 1 F a 3 *pull.* V současnosti byla na Třesickém rybníku nepravidelně zastižena v hnízdní době (5 záznamů 1–2 ex. z období 24.5.–28.6.).

V období tahu se vyskytovala pravidelně (jarní tah 29.3.–27.4., podzimní tah 21.8.–2.9.). Z Třesického rybníka pochází z tohoto období celkem 11 záznamů (max. 16.4.2006 3 ex.). Na sádkách u Chlumce nad Cidlinou byla zaznamenána čtyřikrát (max. 20.4.2005 7 ex.). Na rybníku Říha byla pozorována ojedinele (21.8.2004 1 ex.).

Polák velký (*Aythya ferina*)

Pravidelně hnízdí, protahuje a nepravidelně zimuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1935 nalezl hnízdo s vejci F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). Početnost v roce 1961 odhadl JANALÍK (1961) na 20 párů. Po roce 1968 bylo známo hnízdění v malém počtu párů na Starovodském rybníku a na Olešnickém rybníku u Chlumce nad Cidlinou (ŠTANCL & ŠTANCOVÁ

1988). V současnosti byl na Třesickém rybníku společně s kachnou divokou nejhojnější hnízdicí kachnou v počtu 20–30 párů. Dále pravidelně hnízdil na rybníku Vondránek (5–10 párů) a na rybníku Temník (2–4 páry). Dne 3.6.2006 byly zjištěny 2 páry na Měnickém rybníku u Chlumce nad Cidlinou.

Na tahu se vyskytoval pravidelně v nivě Cidliny při jarních rozlivech řeky v počtu řádově desítky ex. (max. březen 2005 300 ex.) a také na rybnících (max. 22.3.2007 400 ex. na Třesickém rybníku). V zimním období byl nepravidelně zaznamenán na Starochlumeckém a Třesickém rybníku.

Polák chocholačka (*Aythya fuligula*)

Pravidelně hnízdí, protahuje a nepravidelně zimuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1961 prokázal hnízdění 3 párů JANALÍK (1961). V roce 1985 zde bylo prokázáno hnízdění 1 páru. V současnosti na Třesickém rybníku hnízdilo pravidelně 4–10 párů. Na rybníku Říha se v roce 1995 a 1996 po hnízdní období zdržovalo celkem 15 párů. Hnízdění bylo prokázáno u 2 párů (14.7.1995 pozorovány samice s *pull.*). Hnízdění bylo zjištěno na dalších lokalitách: na Starochlumeckém rybníku a přilehlých sádkách (5–10 párů), na Cidlině u Lukové (12.8.2006 1 F + 10 *pull.*). Pravděpodobně hnízdil na rybníku Nový u Kobylíc v roce 2008. Možné hnízdění bylo zjištěno na odkalovací nádrži bývalého cukrovaru v Novém Bydžově (2005–2006, 1–7 párů), na Měnickém rybníku u Chlumce nad Cidlinou (2006, 1 pár) a na rybníku Vondránek u Babic (2006–2008, 8–10 párů).

V období tahu se vyskytoval historicky na Třesickém rybníku (25. a 26.3.1961 15 ex., JANALÍK 1961). V současnosti pravidelně v nivě Cidliny v úseku Nový Bydžov – Chlumeck nad Cidlinou (max. 21.3.–1.4.2006 500 ex.) a na rybnících (max. 22.3.2007 400 ex. na Třesickém rybníku). Historicky zaznamenán v zimním období (3.12.1961 2 M, JANALÍK 1961), v současnosti v okolí Třesického rybníka zimoval nepravidelně (max. 26.12.2006 30 ex.). V lednu až únoru 1995 zimovalo 5 M na Starochlumeckém rybníku.

Polák malý (*Aythya nyroca*)

Pravidelně protahuje, ojediněle zimuje. V současnosti se v hnízdní době vyskytoval nepravidelně: 21.6.1996 byly pozorovány 4 ex. na rybníku Říha, 24.5.2007 1 M na rybníku Vondránek u Babic. Dne 29.6.2008 byl pozorován 1 M na rybníku Nový u Opatova.

Na tahu historicky pozorován na Třesickém rybníku (18.3.–2.4.1961 2–8 ex., JANALÍK 1961). V současnosti pochází z Třesického rybníka celkem 10 záznamů (jarní tah 18.3.–18.4., podzimní tah 7.8.–8.9.). Pozorování jednotliví ptáci (pouze 26.8.2009 2 M). Ojediněle zimoval (30.12.2006 1 ex. na písňíku Obědovice a 17.1.2007 1 ex. na téže lokalitě).

Polák kaholka (*Aythya marila*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 30.3.1999 byl pozorován 1 M v písňíkově Obědovice. Dne 26.12.2006 byla pozorována 1 F na téže lokalitě.

Turpan černý (*Melanitta nigra*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 21.10.2005 byla pozorována 1 *juv.* F na Třesickém rybníku.

Hoholka lední (*Clangula hyemalis*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 17.11.1999 byla pozorována 1 F v pískovně Obědovice.

Hohol severní (*Bucephala clangula*)

V minulosti protahoval, v současnosti ojediněle hnízdí a nepravidelně protahuje. Na Třesickém rybníku byla 1.7.1999 pozorována 1 F vodící 2 *juv.* (P. Bergmann, viz KADAVA 2007a).

Historický výskyt na tahu zaznamenal FOLTÝN (1989) na řece Cidlině mezi Pamětníkem a Žiželicemi v letech 1985–1987. V současnosti byl zaznamenán pouze v období jarního tahu (26.2.–15.4.). Z Třesického rybníka pochází celkem 13 záznamů (5.12.–18.4., max. 12.1.2005 a 26.2.2010 4 ex.). Na rybníku Říha byl zaznamenán čtyřikrát (max. 13.4.1996 3 ex.). Ojediněle byl pozorován v nivě Cidliny v zaplavené louce u Nového Bydžova (19. a 20.3.2005 2 ex.; KADAVA 2006) a na rybníku Temník (2.4.2010 3 ex.).

Morčák bílý (*Mergus albellus*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 5.12.2001 byl pozorován 1 ex. na písňiku Obědovice.

Morčák velký (*Mergus meganser*)

V současnosti pravidelně protahuje a zimuje. Z Třesického rybníka pochází celkem 45 záznamů (16.11.–3.4., max. 1.3.1997 60 ex.). Pravidelně byl zjišťován v nivě Cidliny (20.1.–2.4.). V úseku mezi Novým Bydžovem a Chlumcem nad Cidlinou byli zjišťováni zejména jednotliví ptáci (max. 27.3.2006 14 ex. v zaplavené louce u Nového Bydžova). Ve vyšších počtech byl pozorován mezi Chlumcem nad Cidlinou a Zbrání (max. 5.1.2003 123 ex. v zaplavené louce, Z. Souček *in litt.*). Vyšší počty jsou zřejmě ovlivněny blízkostí NPR Žehuňský rybník, který je významným zimovištěm. Na Starochlumeckém rybníku nepravidelně zimoval (max. 18.3.2010 8 ex.). Na Vítkovickém rybníku byl pozorován dvakrát (13.3.1996 1 ex. a 3.4.1996 10 ex.). Na rybníku Říha byl pozorován dvakrát (22.2.1997 3 ex. a 27.2.2000 2 ex.). Ojediněle byl pozorován v pískovnách u Staré Vody (12.3.2001 8 ex.), na rybníku Vondránek (25.3.2005 3 ex.) a Temník (21.3.2008 2 ex.), v PP Pamětník (9.2.2008 1 ex., ZAJÍC 2008), na Štěpánském rybníku (5.3.2002 2 ex., B. Pešek *in litt.*) a na rybníku Smrkovák (3.4.2009 1 ex.).

Dravci (Accipitriformes)**Včelojed lesní** (*Pernis apivorus*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí a protahuje. Historickým výskytem je nález uhynulého 1 ex. 30.7.1974 u Žiželic (FORMÁNEK & ŠKOPEK 1990). V současnosti bylo hnízdění prokázáno v roce 1995, kdy J. Skořepa (*in litt.*) nalezl 17.6. hnízdo s mláďaty v remízu u obce Vysočany. V hnízdní době byl dále zaznamenán v těchto místech: okolí Starochlumeckého rybníka (28.5.1995 1 ex.), rybník Vondránek (26.5.2004, 1 ex.), rybník Smrkovák (červen 2007, 1 ex.), rybník Temník (29.6.2008, 1 ex.), niva Cidliny v úseku Zadražany – Luková (26.5.2009, 2 ex.), Loučná Hora (27.6.2010, 1 tokající pár, J. Svěcený *in litt.*), Třesický rybník (10.5.2009, 1 ex., 1.6.2009, 2 ex.) a Staré Nechanice

(23.5., 1 ex., BARTONIČEK 2009a). Na dvou místech byli nalezeni ptáci v juvenilním šatě: stromořadí podél řeky Cidliny u Nového Bydžova (27.7.2005, 1 ex.) a pole u Zdražanského lesa (8.8.2009, 1 ex.).

Z období podzimního tahu pochází ze současnosti celkem 8 záznamů 1–3 ex. (27.7.–8.9.).

Luňák hnědý (*Milvus migrans*)

Ojedinele hnízdí. V současnosti bylo hnízdění 1 páru prokázáno v roce 2008 u Lužce nad Cidlinou (KADAVA & VOSÁHLOVÁ 2009a). Ve dnech 11. a 12.4.2009 byl pozorován 1 ex. kroužící nad fragmenty lužního lesa za hrází Třesického rybníka. Dne 23.4. téhož roku byly pozorovány náznaky toku 1 páru na téže místě u starého hnízda káně lesní. Zřejmě z důvodu rušení při opravě hrází již po tomto datu nebyli pozorováni. V některých letech byl ojedinele pozorován v hnízdní době: 7.5.2006 byl pozorován 1 ex. na Třesickém rybníku (P. Skřivan viz KADAVA & VOSÁHLOVÁ 2009a) a 18.5.2009 1 ex. nad poli u Starého Bydžova, 23.5.2010 byl pozorován 1 ex. u rybníka Temník.

RYBÁŘ & PROCHÁZKA (1979) uvádějí bez bližších podrobností výskyt v období jarního tahu na Chlumecku v 70. letech 20. stol.

Luňák červený (*Milvus milvus*)

Hnízdí, pravidelně protahuje. V hnízdní době se pravidelně vyskytoval od roku 2005 (1–2 páry). Opakovaný výskyt v hnízdní době byl zaznamenán východně od Chlumce nad Cidlinou v letech 2005–2009. Severně od Nového Bydžova (okolí Smidar) byl pravidelně pozorován v letech 2007–2010. O nálezu hnízda v roce 2007 v lesích mezi Šaplavou a Myštěvsem se zmiňuje R. Ságner (*in litt.*) Dne 25.8.2009 byla pozorována skupina 4 *juv.* v cidlinské nivě u Chotělic. V roce 2010 pravděpodobně hnízdil 1 pár (pozorován tok a vyvedená mláďata, M. Pavelka, J. Vrána *in litt.*) v oblasti mezi Hlušicemi a Smidarami.

Na tahu byl prvně pozorován 1.5.1980, kdy 1 pár pozoroval u Chlumce nad Cidlinou V. Kratochvíl (viz. ŽDÁREK 1983). V letech 1985–1987 byl pozorován v cidlinské nivě u Pamětníka (FOLTÝN 1989). Ze současnosti (1995–2010) pochází celkem 13 záznamů z období tahu (jarní tah 10.3.–14.4., podzimní tah 22.7.–28.9.).

Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)

Ojedinele možné hnízdění. Celoroční výskyt. Dne 6.4.2006 byl na Třesickém rybníku pozorován 1 *ad.* a 1 *subad.* V červnu a červenci 2007 byl opakovaně pozorován 1 *ad.* u Štěpánského a Nového rybníka u Opatova (R. Ságner *in litt.*). Dne 31.3.2008 byl nedaleko Králík u Nového Bydžova nalezen mrtvý adultní samec orla mořského. Příčinou úhynu byla otrava karbofuranem. Nálezu předcházela 3 pozorování z ledna až března 2008 1–2 *ad.* z okolí Skřivan (možné hnízdění, V. Kadava *in verb.*). Pozorování 1 páru s 1 *juv.* z 30.8.2009 nad Pražským předměstím Nového Bydžova může napovídat hnízdění v širším okolí (PAVELKA 2010).

Z Třesického rybníka pochází celkem 30 záznamů 1–3 ex. V okolí rybníka Říha bylo zjištěno 13 záznamů 1–4 ex. v mimohnízdní době, v cidlinské nivě 8 záznamů 1–3 ex., u okolí rybníka Temník čtyři záznamy 1–3 ex. Na dalších lokalitách se vyskytoval ojedinele (bystřické niva u Písku, niva Javoroky u Loučné Hory, Kříčov, Lodín).

Sup bělohlavý (*Gyps fulvus*)

Ojedinělý historický výskyt. Hejno 14 ex. pozoroval V. Šír (viz HUDEC & ČERNÝ 1977) 18.4.1875 u Smidar. Jedná se o největší hejno doposud pozorované v České republice.

Moták pochop (*Circus aeruginosus*)

Pravidelně hnízdí. Na Třesickém rybníku hnízdil patrně již v půli 50. let minulého století, pravděpodobné hnízdění v roce 1960 uvádějí ČEJCHAN & LOHNISKÝ (1960), hnízdění jednoho páru bylo prokázáno v letech 1961 (JANALÍK 1961) a 1970 (FORMÁNEK 1971/72). V průběhu 80. let 20. stol. hnízdil na rybníku Říha a rybníku Řasov (DRAHOKOUPIL 2010b). Dne 28.6.1988 našel L. Drahoukoupil (*in litt.*) u Zachrašťan hnízdo s mláďaty v suchém porostu rákosu obecného v zemědělské krajině. V letech 1990–1994 hnízdil na většině mokřadních lokalit v oblasti (rybníky Třesický, Starochlumecký, Říha a cidlinská niva u Nového Bydžova). V současnosti hnízdí v oblasti pravidelně 15–25 párů. Nejčastěji na rybnících s rozvinutým litorálem (rybníky Třesický, Vondránek, Žabí Lhotka, Starochlumecký a Temník). Výskyt v hnízdní době byl zjištěn celkem na 24 lokalitách v oblasti, přičemž v posledních letech (2006–2010) byl stále častěji zjišťován v zemědělské krajině, kde hnízdil v polích a podél melioračních struh. Hnízdiště v polích jsou pouze sezónní v závislosti na vhodných pěstovaných plodinách (pšenice, ječmen).

Na tahu zjištěn historicky na Třesickém rybníku (15.10.1961 9 ex., JANALÍK 1961) V současnosti v oblasti protahuje pravidelně (krajní data 17.3. a 9.10.). V pohnízdni době bylo zjištěno shromaždiště na Třesickém rybníku (max. 14.9.2005 35 ex., KADAVA 2007a).

Moták pilich (*Circus cyaneus*)

Nepravidelné možné hnízdění, pravidelně protahuje, nepravidelně zimuje (obr. 2f). Možné hnízdiště se nachází v širším okolí (do 5 km) Skochovic, kde byla prvně zaznamenána samice 20.5.1998. V letech 2001–2009 zde byl nepravidelně pozorován v hnízdní době (20.4.–12.7.) celý pár. Dále byl 7.–13.7.2009 pozorován 1 M v cidlinské nivě u Hrobičan (KADAVA & VOSÁHLOVÁ 2010, VRÁNA 2010).

Historicky byl v mimohnízdni době zjištěn v roce 1961 u Třesického rybníka (17.9.–19.12. čtyři záznamy 1–3 ex., JANALÍK 1961). V nivě Cidliny mezi Novým Bydžovem a Skřivanami byli 15.1.–18.4. 1994 pozorováni 1–3 ptáci. V současnosti se v mimohnízdni období (23.8.–18.4.) vyskytoval pravidelně. Z Třesického rybníka pochází celkem 48 záznamů (max. 9.11.2005 1 M + 2 F/*juv.*), z rybníka Říha celkem 11 záznamů 1–2 ex. a z nivy řeky Cidliny (Nový Bydžov – Žiželice) celkem 9 záznamů 1–2 ex. Na dalších lokalitách se vyskytoval ojediněle (Prasek, Myštěves, Babice, Starochlumecký rybník, Vítkovický rybník).

Moták stepní (*Circus macrourus*)

Ojedinělý historický výskyt. Dne 8.3.1938 našel dospělého samce zabitého o dráty u obce Kobylice JELÍNEK (1938). Tento údaj by mohl souviset s „invazí“ motáka stepního v roce 1938 (MUSÍLEK 1938). Na Třesickém rybníku byli 3.12.1961 pozorováni 2 M + 3 F/*imm.* (JANALÍK 1961). Autor uvádí, že ve skupině 5 ex. bezpečně určil druh u jednoho samce a považuje za pravděpodobné, že i ostatní ptáci patřili k témuž druhu.

Moták lužní (*Circus pygargus*)

Nepravidelně hnízdí, nepravidelně protahuje. První výskyt v hnízdní době byl zjištěn v roce 2004, kdy pravděpodobně hnízdil 1 pár v polích mezi Kosíčkami a Bydžovskou Lhotkou (A. Holub viz KADAVA *et al.* 2010). V roce 2008 hnízdily 2 páry ve vojteškovém a pšeničném poli u rybníka Temník. V roce 2009 hnízdily 2 páry v ječném poli u rybníka Vondránek u Babic. Zjištěné skutečnosti naznačují hnízdění 2 párů, přičemž hnízdění 1 páru bylo neúspěšné (K. Poprach *in litt.*, KADAVA *et al.* 2010). V roce 2005 byl 1 M pozorován 4.7.2005 u Žíželic (M. Jelínek *in litt.*). V roce 2009 bylo zaznamenáno možné hnízdění 1 páru mezi obcemi Lučice a Žíželice (M. Jelínek viz KADAVA *et al.* 2010). U Lučic byl 1 M pozorován 19.7.2009 (L. Urbánek *in litt.*). V roce 2010 bylo možné hnízdění 1 páru zaznamenáno mezi obcemi Lovčice a Kněžice (4.5. 1 F a 15.5. 1 M).

Na tahu byl pozorován prvně na Třesickém rybníku, 4.10.1960 zde byl pozorován 1 M (ČEJCHAN & LOHNISKÝ 1960) a 24.9.1961 pozoroval JANALÍK (1961) 1 M na téže lokalitě. V současnosti pochází z Třesického rybníka 5 záznamů (2005–2010). Na jiných lokalitách se vyskytuje ojediněle (Lužec nad Cidlinou, rybník Temník, Písek).

Jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*)

Pravděpodobně pravidelně hnízdí. V letech 1960–1980 bylo místním myslivcům známo hnízdiště v okolí Skochovic (R. Ságner *in litt.*). V současnosti prokázal v letech 1998–2002 hnízdění 1 páru u Lodína R. Ságner (*in litt.*) 25.5.2010 bylo nalezeno hnízdo s mláďaty u obce Lužec nad Cidlinou (R. Ságner *in litt.*). Na území PP Pamětník byl zaznamenán opakovaně v hnízdním období v roce 2008 (ZAJÍC 2008) a 2010. Výskyt v hnízdní době byl v letech 2008–2010 zjištěn i na dalších lokalitách: rybník Temník, Skřivany, les u rybníka Vondránek, Zadražany.

Mimo hnízdní dobu byl nejčastěji pozorován v zimním období (27.12.–19.2., celkem 7 záznamů), kdy se více objevoval v otevřené krajině (Luková, Převýšov, Nový Bydžov, Starý Bydžov, Pamětník, rybník Vondránek).

Krahujec obecný (*Accipiter nisus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou je Králický les, kde bylo v roce 1994 nalezeno hnízdo, a Zdražanský les, kde byla 11.7.1994 pozorována 3 vyvedená mláďata s rodičovským párem. V současnosti prokázal hnízdění 1 páru v roce 2002 v lese Chlum u Prasku R. Ságner (*in litt.*) Ve stejném roce předpokládá autor hnízdění 1 páru v remíze u Skochovic. 31.5.2007 bylo nalezeno hnízdo v remíze u vodárny u Chlumce nad Cidlinou (R. Ságner *in litt.*). V okolí Třesického rybníka byli v hnízdní době pravidelně pozorováni jednotliví ptáci. Dle pozorování v hnízdní době lze předpokládat hnízdění v drobnějších lesních celcích (Ovčačka, les u rybníka Vondránek) a taktéž ve větších lesních komplexech (Zdechovice – Nechanice, Králický les, okolí Skochovic, okolí Chlumce nad Cidlinou).

Nejčastěji byl pozorován v pohnízdni době a v zimním období v intravilánech měst a obcí.

Káně lesní (*Buteo buteo*)

Pravidelně hnízdí, protahuje a zimuje. Historickou lokalitou bylo okolí Třesického

rybníka, kde ji jako pravděpodobně hnízdicí (1 pár) zaznamenal v roce 1961 JANALÍK (1961). V současnosti byla hnízda nalézána v lesích (Králický les, Zadražanský les, les Bor u Měníka, Zdechovický les, býv. Vojenský prostor u Chlumce nad Cidlinou), remízích i na solitérních stromech v otevřené krajině (Písek, bystrická niva u Kosic, cidlinská niva u Sloupna). V roce 1996 hnízdl 1 pár ve vrbách v nivě Cidliny u Nového Bydžova přibližně 50 m od obytného objektu. V roce 2008 hnízdl 1 pár ve stromořadí topolů a vrb u hráze Třesického rybníka zhruba 150 m od obydleného objektu. Při vhodných potravních podmínkách (gradace hrabošů, období sečení luk a vojtěškových polí) se shromažďovala v počtech řádově desítky ex. Dne 10.6.2008 bylo v lukách u Cidliny pod obcí Vysočany pozorováno 60 ex.

V období tahu byla pozorována nepravidelně (max. 23.10.1995 150 ex. na přeletu nad Novým Bydžovem, KADAVA 1996).

Káně rousná (*Buteo lagopus*)

Pravidelně protahuje a zimuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde byly pozorovány 26.2.1961 3 ex., 12.11. a 19.12.1961 1 ex. (JANALÍK 1961), dále cidlinská niva mezi Pamětníkem a Žiželicemi, kde ji v letech 1985–1987 zaznamenal FOLTÝN (1989).

Ze současnosti pochází z celé oblasti 52 pozorování (25.9.–16.4.) nejčastěji jednotlivých ptáků (max. 19.1.2006 5 ex. v okolí obce Šaplava). Ptáci byli pozorováni v otevřené krajině v celé oblasti.

Orel skalní (*Aquila chrysaestros*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Jediné pozorování pochází z Třesického rybníka, kde byl 26.10.2008 pozorován 1 *subad.* v poli severně od hráze (KADAVA & VOSÁHLOVÁ 2009b).

Orel křiklavý (*Aquila pomarina*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Jediné pozorování pochází z 6.4.2008, kdy byl pozorován 1 ex. na hranici sledovaného území u Hrobičan (BARTONIČEK 2009b).

Orlovec říční (*Pandion halliaetus*)

Pravidelně protahuje. V období tahu se vyskytoval pravidelně (jarní tah 29.3.–2.7., podzimní tah 12.8.–24.10.). Z Třesického rybníka pochází ze současnosti celkem 30 záznamů (max. 29.3.2009 3 ex.), z rybníka Řiha celkem 7 záznamů z let 1995–2002 (vždy 1 ex.). Ojedinele byl zjištěn na dalších lokalitách (2005–2008): Vítkovický rybník, niva Cidliny u Lukové, rybník Nedekřovák, rybník Medřič.

Poštolka obecná (*Falco tinnunculus*)

Pravidelně hnízdí. Historické nálezy hnízd uvádí F. Mocek (viz HORA & MATAS 2007) ve stodole v Bydžovské Lhotce v roce 1930 a ve smrčině u Lodina v roce 1936. V okolí Třesického rybníka předpokládal hnízdění jednoho páru v roce 1961 JANALÍK (1961). V roce 1994 úspěšně vyhnízdl jeden pár na parapetu okna ve druhém patře budovy školy v Novém Bydžově. V současnosti obsazuje stará hnízda na stromech (solitérní stromy, stromořadí, remízy) v otevřené krajině nebo vyšší budovy, např. budova síla v Novém Bydžově, kostel sv. Vavřince v Novém Bydžově a kostel sv. Voršily v Chlumci nad Cidlinou.

Pravděpodobně hnízdila i v menších obcích na vhodných budovách (např. Starý Bydžov 2007–2010 1–2 páry na kostele, Vysočany 2005–2008 jeden pár na budově bývalé obecní školy, zemědělské družstvo Nepolisy 2010 jeden pár). V okolí Třesického rybníka hnízdily pravidelně 1–3 páry v solitérních vrbách v loukách u rybníka.

Raroh velký (*Falco cherrug*)

Historicky nebyl zjištěn, v současnosti ojedinělý výskyt. Dne 2.4.2005 byl pozorován 1 ex. u rybníka Temník (ŠOLTYS 2007).

Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)

Historicky nebyl zjištěn, v současnosti nepravidelně protahuje. Dne 6.9.2000 byl pozorován 1 ex. u Třesického rybníka, 24.3.2006 1 *ad.* na téže lokalitě a 1.8.2008 1 *juv.* u Starého Bydžova (M. Pavelka *in litt.*). V září 2009 byl pozorován útok 1 *ad.* na drozda u Kříčova (R. Ságner *in litt.*), 21.10.2009 byl pozorován 1 ex. u Žiželic a 7.3.2010 1 *ad.* na poli mezi obcemi Staré Smrkovice a Ohnišťany. Dne 15.10.2010 byl pozorován 1 ex. u Chlumce nad Cidlinou (R. Ságner *in litt.*).

Dřemlík tundrový (*Falco columbarius*)

Nepravidelně protahuje a zimuje. Historický výskyt byl zjištěn na Třesickém rybníku, kde byli v roce 1961 pozorováni 28.10. 2 ex. a 3.12. 1 ex. (JANALÍK 1961). V současnosti se vyskytuje nepravidelně v celé oblasti. V listopadu 2001 byl pozorován 1 ex. u Chlumce nad Cidlinou (R. Ságner *in litt.*). Dne 26.10.2004 byl pozorován 1 ex. u Káranic (HOLUB 2005). V zimě 2006 byl 1 ex. pozorován 14. a 15.1. v nivě Cidliny mezi obcemi Lučice a Hradištko. Dne 21.3.2008 byl pozorován 1 ex. u rybníka Temník (BARTONÍČEK 2009b), 27.1.2010 1 F u Skochovic a 15.11. 2010 pozoroval 1 F R. Ságner (*in litt.*) u Kříčova.

Ostříž lesní (*Falco subbuteo*)

Pravděpodobně ojediněle hnízdí, nepravidelně protahuje. Historický výskyt byl zjištěn 15.7.1953, kdy L. Drahokoupil (*in litt.*) pozoroval 1 ex. u obce Humburky. ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996) uvádí ostříže na Chlumecku (kvadrát 5858) mezi pravděpodobně hnízdicími druhy v letech 1973–1989. V současnosti byl výskyt v hnízdní době zjištěn v roce 2009 v okolí Třesického rybníka, kde byl v průběhu června a července celkem šestkrát pozorován 1 ex. (lokalizována možná hnízdní lokalita, pravděpodobné hnízdění). Dne 28.6.2010 byl pozorován 1 ex. při přeletu nad obcí Nepolisy.

Historický výskyt v období tahu zjistil na Třesickém rybníku JANALÍK (1961), kdy zde 16.4.1961 pozoroval 1 ex. Ze současnosti (1998–2010) pochází z téže lokality celkem 8 záznamů (4.8.–21.9.). Vzácně se vyskytoval v nivě Cidliny (2. a 12.5.2007 1 ex. u Nového Bydžova a 1.10.2010 1 ex. u Žiželic).

Hrabaví (Galliformes)

Koroptev polní (*Perdix perdix*)

Pravidelně hnízdí. Mezi lety 1864 a 1959 byl zaznamenán znatelný pokles

z hlediska počtu ulovených ptáků v oblasti (1864: 7213 ulovených ptáků; 1955–1959: 172 ulovených ptáků, ŽOFÁK 1960). V roce 1932 nalezl hnízdo s 16 vejci na mezi u Lubna F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V okolí Třesického rybníka bylo hnízdění 3 párů prokázáno v roce 1961 (JANALÍK 1961). V letech 1985–1987 ji zaznamenal v cidlinské nivě mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989). V současnosti byla centrem výskytu cidlinská niva (Sloupno – Chlumeck nad Cidlinou), okolí Lužce nad Cidlinou a okolí Třesického rybníka. Ojedinele byla zjištěna i na jiných lokalitách: Kanice (2002, 1 pár, B. Pešek *in litt.*), Hlušice (19.5.2005, 1 pár), Třesice (7.5.2006 2 páry), Oktaviánov (7.5.2006 2 páry), průmyslová zóna Nový Bydžov – Zábědov (27.3.2006 2 M, výstavbou v průmyslové zóně v roce 2007 hnízdiště zaniklo), Šaplava (15.6.2008 2 ex.), rybník Vondránek (3.6.2009 1 M), pole u Starého Bydžova (31.12.2009 15 ex., R. Ságner *in litt.*). V roce 2010 byl opakovaně pozorován 1 pár v polích u Písku.

Tetřevka obecná (*Tetrao tetrix*)

Vymizelý druh. Jeho výskyt byl v 19. stol. vázán na lesy okolo Chlumce nad Cidlinou. V roce 1864 byli uloveni dva tetřivci. Druh vymizel pravděpodobně již začátkem 20. stol. (ŽOFÁK 1960).

Křepelka polní (*Coturnix coturnix*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí, ojedinele protahuje. V oblasti bylo v roce 2005 registrováno 6 volajících M, v roce 2006 celkem 15 volajících M, v roce 2009 celkem 8 volajících M a v roce 2010 celkem 10 volajících M. Nejčastěji byla zjišťována v poli s pšenicí, v lukách a pastvinách, ojedinele v poli s kukuřicí či v ruderalním porostu (obr. 3a).

V období tahu byla zjištěna 16.6.2005, kdy 1 ex. zaznamenal M. Pavelka (*in litt.*) při pletu nad obcí Sloupno. Dne 18.5.2006 byl slyšen 1 ex. v ruderalním porostu mezi sídlištní zástavbou v Novém Bydžově.

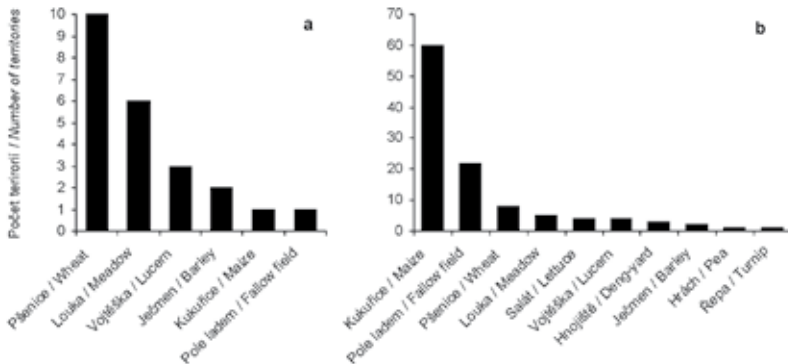
Bažant obecný (*Phasianus colchicus*)

Pravidelně hnízdí. Na Třesickém rybníku odhadl JANALÍK (1961) hnízdní početnost v roce 1961 na 15–20 M. V současnosti je jeho výskyt omezen na prostředí s dostatečnou možností úkrytu. Téměř zcela nebo chyběl v rozlehlých plochách agroceoz. Údaje o početnosti ovšem chybí. Na Novobydžovsku a Chlumecku byl vypouštěn do volné přírody místními mysliveckými sdruženími (např. cca 10 000 ks bažantů za rok v Chlumecké bažantnici; viz www.kinsky-dal-borgo.cz).

Krátkokřídlí (Ralliformes)

Chřástal vodní (*Rallus aquaticus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde nalezl JANALÍK (1961) v roce 1961 tři hnízda a celkovou početnost odhadl na 15–20 párů. Novodobě byla početnost na Třesickém rybníku pravidelně odhadována na 10–15 párů (KADAVA 2007a). Hnízdění bylo prokázáno v roce 2009 a 2010 pozorováním nevzletných mlád'at v průseku rákosin. Dne 3.6.2008 byl zaznamenan hlasový projev 1 ex. na rybníku Žabí Lhotka (možné hnízdění). Na rybníku Temník byly slyšeny 8.5.2009 2 ex (možné hnízdění).

Obř. 3: Výběř hníždňho biotopu v období 2006–2010 na Novobydřovsku a Chlumecku: a – křepelka polní (*Coturnix coturnix*, n = 35), b – řejka chocholátá (*Vanellus vanellus*, n = 110).

Fig. 3: Habitat selection of birds in the period 2006–2010 in Nový Bydřov and Chlumeck nad Cidlínou regions: a – Common Quail (*Coturnix coturnix*, n = 35), b – Northern Lapwing (*Vanellus vanellus*, n = 110).

Chřástal křopenatý (*Porzana porzana*)

V historii pravděpodobně hníždil, v současnosti nepravidelně protahuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde JANALÍK (1961) během května 1961 pravidelně zaznamenával volání 5 M (pravděpodobně hníždění). V současnosti byl zjištěn v roce 2009, kdy byli na Třesickém rybníku slyšeni 9.4. 3 M, 11.4. už pouze 1 M. Dne 18.7.2009 byl pozorován 1 ex. v průseku v rákosinách (Z. Smolík *in verb.*) a dne 21.8.2010 zde byly odchyceni 3 ex. (Z. Tyller *in litt.*).

Chřástal malý (*Porzana parva*)

Pravděpodobně ojedinele hnízdí. Ve dnech 20. a 21.5.2005 ozývali 2 M ve východní části Třesického rybníka (KADAVA 2007a). Na stejné lokalitě ve střední části litorálu na jižním břehu byl zjištěn 15.6. v témže roce 1 volající M (Skřivan *in litt.*). V roce 2006 byli zjištěni 2 volající M ve dnech 20. a 21.5. opět ve východní části Třesického rybníka. Dne 24.4.2007 byl slyšen 1 ex. v rákosinách na jižní straně rybníka.

Chřástal polní (*Crex crex*)

Pravděpodobně ojedinele hnízdí. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde v roce 1961 odhadnut počet v loukách u rybníka na 5 párů (F. Janalík, viz KADAVA 2007a).

V současnosti byl zjištěn 24.5.1998 1 M v louce u řeky Cidliny mezi Žiželicemi a Zbrání (M. Jelínek *in litt.*). V roce 2008 a 2009 byl cíleně vyhledáván v blízkém okolí Třesického rybníka a v loukách v nivě Cidliny u Lukové s negativním výsledkem. Dne 6.6.2010 bylo zjištěno 6 M v poli u Loučné Hory. Na stejné lokalitě byli 11.6. a 12.7. v témže roce zjištěni 2 M

(pravděpodobné hnízdění). Dne 11.6.2010 byl zaznamenán 1 M v ruderálním porostu mezi poli u Nepolis.

Slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*)

Pravidelně hnízdí a zimuje. Historickými lokalitami je Třesický rybník, kde JANALÍK (1961) odhadl v roce 1961 početnost na 20 hnízdicích párů, a cidlinská niva v okolí Nového Bydžova, kde byla v roce 1994 nalezena 2 hnízda. V současnosti byla početnost na Třesickém rybníku odhadnuta na min. 5 párů. Další hnízdní lokalitou je rybník Temník (1–3 páry). Hnízdění bylo zjištěno i na drobných vodotečích s dostatkem vegetačního krytu (potoky Skřenešský, Třesický a Starovodský). Na sádkách v Chlumci nad Cidlinou hnízdily v roce 1995 a 1996 min. 2 páry, na rybníku Říha ve stejných letech min. 1 pár.

Na řece Cidlině byla pravidelně pozorována v zimním období (max. 30.12.2005 18 ex. na Mlýnské Cidlině v Novém Bydžově).

Lyska černá (*Fulica atra*)

Pravidelně hnízdí a protahuje a nepravidelně zimuje. Historickou lokalitou je Vítkovický rybník, kde byla 1. a 4.7.1934 kroužkována 2 *juv.* V Červinkou (viz JIRSÍK 1936), a Třesický rybník, kde v roce 1935 a 1938 našel hnízdo s vejci F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007) a v roce 1961 zde JANALÍK (1961) odhadl celkovou početnost na 30 párů.

V současnosti hnízdilo na Třesickém rybníku 15–20 párů. Hnízdění 2–4 párů bylo pravidelně zaznamenáno na okolních písnicích s dostatečně vyvinutým litorálem (Kosičky, Obědovice, Písek). Na rybníku Říha hnízdila do roku 1996 v počtu min. 10 párů (v roce 1995 nalezeno 7 hnízd). Pravidelně hnízdila na rybnících v okolí Chlumce nad Cidlinou: Chlumecké sádky a rybníky Měnický, Vítkovický a Olešnický. Pravděpodobně hnízdí na Starochlumeckém rybníku. Hnízdění bylo zjištěno na dalších lokalitách: rybníky Temník (10–15 párů), Vondránek (10 párů), Žabí Lhotka (3–4 páry), Žantovák (2–3 páry), Nedekřovák (1–2 páry), Řepíček u Kosiček (1 pár), Kroužek u Skochovic (1 pár), Řasov u Kobylic (před rekonstrukcí v roce 2008 min. 3 páry), Nový a Štěpánský u Opatova.

V pohnízdni době (srpen–říjen) se pravidelně shromažďovala na Třesickém rybníku (max. 29.8.2008 1 150 ex.). V zimních měsících byla pozorována nepravidelně: 30.12.2006 4 ex. na písniku u Obědovic a 16.1.2010 1 ex. na Starochlumeckém rybníku. Po celé zimní období 2006/2007 se zdržoval 1 ex. na Cidlině v Žíželicích.

Jeřáb popelavý (*Grus grus*)

Historicky nebyl pozorován, v současnosti nepravidelně hnízdí a pravidelně protahuje. Jediné hnízdiště se nacházelo na rybníku Temník u Lískovic, kde byli jeřábi poprvé pozorováni v roce 2004 (10.4. 1 ex.) a následně v roce 2007 (22.4. 2 ex.; oba údaje P. Hůlka *in litt.*). Ve stejném roce bylo poprvé prokázáno hnízdění nálezem hnízda s vejci a v následujícím roce 9.5. pozorováním 1 páru s 2 *pull.* V letech 2009–2010 byly na téže lokalitě v období 7.3.–23.5. pozorovány pravidelně 1–2 páry. Pozorování z hnízdní doby pocházejí i z dalších lokalit. Dne 21.5.1999 byl u Třesického rybníka pozorován 1 *imm.* V roce 2009 byli v okolí téže lokality v období 8.4.–1.6. třikrát pozorováni 1–2 *ad.*

Dne 23.5.2009 byl slyšen v PP Pamětník (M. Hromádko *in litt.*). Z konce dubna 2009 zmiňuje výskyt jeřába popelavého u rybníků u Opatova B. Pešek (*in litt.*). V roce 2010 se zdržovaly 2–6 ex. od 30.3. do 29.6. v louce mezi Zbrání a Žíželicemi.

Sledovanou oblastí pravidelně protahoval od roku 2005 (jarní tah 8.3.–22.4., podzimní tah 25.7.–25.11.). Z nivy Cidlina v úseku Nový Bydžov – Zbraň pochází celkem pět pozorování (max. 3.10.2005 26 ex. při přeletu nad Novým Bydžovem; PAVELKA 2007), z nivy Bystřice celkem tři záznamy (max. 25.11.2007 59 ex., Kosičky). V období jarního tahu se pravidelně vyskytuje i v okolí rybníka Temník (max. 24.3.–28.3.2008 32 ex.; P. Hůlka *in litt.*, BARTONÍČEK 2009b). Na dalších lokalitách se vyskytoval ojediněle: 8.3.1998 2 ex. u rybníka Říha, 28.3.2008 30 ex. u rybníka Medřič u Smidar.

Dlouhokřídílí (*Charadriiformes*)

Tenkozobec opačný (*Recurvirostra avossetta*)

Ojedinělý novodobý výskyt. Dne 12.4.1998 byl pozorován 1 *ad.* na obnaženém dně Třesického rybníka.

Pisla čáponohá (*Himantopus himantopus*)

Ojedinělý historický výskyt. Dne 1.5.1982 pozoroval 1 *ad.* na rybníku Říha J. Zmítka (*in litt.*).

Kulík říční (*Charadrius dubius*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Historický výskyt je znám z Třesického rybníka, kde byly 27.6.1985 pozorovány 4 ex. V současnosti bylo jeho hnízdění vázáno na přítomnost štěrkopískoven a lokálních mokřadů v polích (kukuřice). V okolí Třesického rybníka hnízdily pravidelně 1–3 páry. Hnízdiště byla situována nejčastěji v štěrkopískovně Obědovice, na dně letněných nádrží Požáry, případně v místně podmáčených polích. Na chlumeckých sádkách byl v hnízdní době zjištěn v roce 1995 a 2006 (1 pár). Hnízdění 1 páru bylo prokázáno v štěrkopískovně u Pamětníku (29.6.1999 nalezena 2 *pull.*). Další hnízdiště se nacházela v lokálně podmáčených polích: cidlinská niva (Vysočany 2006, 1 pár, Luková 2009, 1 pár), pole u Štěpánského rybníka (2007, 2 páry), pole u rybníka Smrkovák (2008, 1 pár), bystřická niva v úseku Kratonohy – Písek (2009 a 2010, 3 páry), pole v okolí rybníků Bejřov a Hluboký jižně od Obědovic (2009, 5 párů), pole u rybníka Nedekřovák (2002–2005, 1–2 páry), pole u Šaplavy (2010, 1 pár). V roce 2008 byl zjištěn výskyt v hnízdní době na golfovém hřišti u Myštěvse (BARTONÍČEK 2009a).

V období tahu byl historicky zjištěn v roce 1961 u Třesického rybníka (5.8. 1 ex., 27.8. 3 ex., 10.9. 1 ex., JANALÍK 1961). V současnosti se vyskytoval pravidelně na všech mokřadních lokalitách (krajní data 27.3. a 16.9.), ojediněle byl pozorován v intravilánu Nového Bydžova (27.3.2006 protahoval nízko nad řekou). Nejvyšší počet byl zjištěn na Třesickém rybníku, kdy v období 2.–6.7.2006 bylo pozorováno 36–41 ex.

Kulík písečný (*Charadrius hiaticula*)

Nepravidelně protahuje. V současnosti pochází z Třesického rybníka celkem pět záznamů 1–6 ex. z období jarního tahu (21.3.–4.5.) a sedm záznamů 1–5 ex.

z období podzimního tahu (11.7.–2.9.). Dne 1.4.1996 byly pozorovány 3 ex. na rybníku Říha.

Kulík zlatý (*Pluvialis apricaria*)

Pravidelně protahuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde 18.11.1961 pozoroval JANALÍK (1961) 6 ex. Novodobě byl nejčastěji pozorován v polích mezi Třesickým rybníkem a Bydžovskou Lhotkou. Z této oblasti je známo celkem 18 záznamů 2–123 ex. z období jarního tahu (4.3.–12.4.) a jediný záznam z období podzimního tahu (24.9.2000, 2 ex.). Z nivy Cidliny v úseku Nový Bydžov – Chlumeč nad Cidlinou pochází celkem pět záznamů 1–330 ex. z období jarního tahu (2.3.–2.4.). Ojedinele byl pozorován na jiných lokalitách: 24.9.2000 6 ex. u Káranic a 28.3.2003 7 ex. v poli mezi Trnavou a Puchlovicemi.

Kulík bledý (*Pluvialis squatarola*)

Nepřavidelně protahuje. Ve dnech 7. a 14.5.1994 byl pozorován 1 *ad.* ve sva-
tebním šatu na rybníku Říha. Na téže lokalitě byly 16.4.1995 pozorovány 3 ex. Dne 12. a 13.8.2010 byl pozorován 1 ex. v zaplaveném poli u Písku (L. Jasso *in litt.*, vlastní údaje) a 14.11.2010 1 ex. na Třesickém rybníku.

Čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Historickou hnízdní lokalitou jsou mokré louky v okolí Třesického rybníka, kde bylo v roce 1937 hnízdění prokázáno nálezem hnízda (F. Mocek; HORA & MATTAS 2007) a v roce 1961 zde byla odhadnuta celková početnost na 30 párů (JANALÍK 1961). Dále v lukách u řeky Cidliny u Žíželic nalezl hnízdo F. Mocek v roce 1930 (viz HORA & MATTAS 2007) a na téže lokalitě zmiňuje pravděpodobně hnízdění šesti párů v roce 1987 M. Jelínek (*in litt.*). V roce 1988 zde prokázal M. Jelínek (*in litt.*) hnízdění čtyř párů a v letech 1985–1987 zmiňuje její výskyt v loukách mezi Pamětníkem a Žíželicemi i FOLTÝN (1989). V okolí rybníka Říha pravděpodobně hnízdilo do 80. let minulého století přibližně 30 párů. V současnosti se v oblasti nacházela tato pravidelně obsazovaná hnízdiště v nivě Cidliny u Lukové a v úseku Novým Bydžov – Sloupno (do roku 2009, M. Pavelka *in verb.*), v okolí Loukonnos, v okolí Třesického rybníka, v nivě Cidliny v úseku Hrobičany – Chotělice (do roku 2009) a okolí rybníka Říha (do roku 2004). Zhruba polovina všech započatých hnízdění je umístěna v kukuřici (obr. 3b). Počty párů na jednom hnízdišti se nejčastěji pohybují v rozmezí 2–5 párů, výjimečně více – např. v roce 2009 v nivě Cidliny u Lukové 12 párů, v roce 2010 osm párů u rybníka Temník a v téže roce v zaplaveném poli u Písku devět párů.

V období tahu byla historicky zjištěna v roce 1961 u Třesického rybníka (krajní data 5.3. a 3.12., JANALÍK 1961). V současnosti se objevovala pravidelně (krajní data 8.2. a 14.11.). Nejčastěji byly pozorovány skupiny čítající řádově desítky ex., méně často stovky ex. (max. 6.3.2007 1 150 ex. v poli u Babic).

Jespák rezavý (*Calidris canutus*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Dne 8.8.2006 byli pozorováni 2 *ad.* na Třesickém rybníku (KADAVA 2010c).

Jespák písečný (*Calidris alba*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Ve dnech 20. a 21.5.2006 byli pozorováni 2 *ad.* na Třesickém rybníku (KÁDAVA 2007b).

Jespák malý (*Calidris minuta*)

Nepravidelně protahuje. Na Třesickém rybníku byl pozorován 5.8.2005 1 *ad.*, 2.9.2005 2 *juv.* a 1.5.2010 pozoroval J. Horáček (*in litt.*) 1 ex. Dne 5.9.2010 byl pozorován 1 ex. v zaplaveném poli u Písku.

Jespák šedý (*Calidris temminckii*)

Nepravidelně protahuje. Z Třesického rybníka pochází z období jarního tahu celkem 5 záznamů 1–3 ex. (7.5.–22.5.), z období podzimního tahu celkem 4 záznamy 1–5 ex. (11.8.–4.9). Ojedinele se vyskytoval na dalších lokalitách: 28.4.2004 1 ex. na rybníku Bejřov u Obědovic.

Jespák křivozobý (*Calidris ferruginea*)

Nepravidelně protahuje. Na Třesickém rybníku byl poprvé pozorován 4.5.1996 v počtu 3 ex., 7.9.2002 byl pozorován 1 ex., 24. a 31.7.2005 1 *ad.* a 28.9.2007 1 ex. Ojedinele se vyskytoval na dalších lokalitách: 5.9.2010 byl pozorován 1 ex. v zaplaveném poli u Písku a 16.4.1996 6 ex. na rybníku Říha.

Jespák obecný (*Calidris alpina*)

Pravidelně protahuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde JANALÍK (1961) v roce 1961 pozoroval 17.10. 4 ex. a 24.10. 6 ex. Ze současnosti pochází z této lokality celkem 22 záznamů 1–6 ex. z období podzimního tahu (31.7.–14.11.). V období jarního tahu byl pozorován celkem třikrát: 26.3.2000 2 ex., 23.3.2001 1 ex. a 22.4.2010 6 ex. Ojedinele byl zjištěn v bystrické nivě (10.–13.8.2010 1 ex. v poli u Písku) a na rybníku Vondránek (7.10.2002 3 ex.).

Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*)

Pravidelně protahuje. Prvně byl v oblasti zjištěn 23.4.1961, kdy bylo pozorováno 8 ex. na Třesickém rybníku (JANALÍK 1961). V současnosti je z této lokality známo 35 pozorování, z toho 14 jich spadá do období jarního tahu (11.3.–26.5.) a 21 záznamů do období podzimního tahu (20.7.–16.9.). Nejčastěji byl pozorován ve skupinách do 10 ex. (max. 22.4.2003 75 ex., HOLUB 2003). Z rybníka Říha pocházejí celkem 4 záznamy: 31.3. a 8.4.1996 bylo pozorováno 5 ex., 11. a 18.3.2001 4 ex. V nivě Cidliny a Bystřice byl zjištěn ojedinele: 29.3.2006 7 M v zaplavené nivě Cidliny u Lukové a 5.–21.8.2010 1–3 ex. v poli u Písku. Dne 11.5.2003 byly pozorovány 3 ex. u rybníka Vondránek.

Slučka malá (*Lymnocyptes minimus*)

Pravidelně protahuje. Prvně byla zjištěna JANALÍKEM (1961), který v roce 1961 na Třesickém rybníku pozoroval 23.4. a 10.9. 1 ex., 24.9. 3 ex. a 1.11. 1 ex. Další pozorování pocházejí pouze z okolí této lokality. V současnosti pochází 10 záznamů z období jarního tahu (18.3.–25.4.) a 3 záznamy z období podzimního tahu (2.–20.10.). Nejčastěji byli pozorováni jednotliví ptáci (max. 20.10.2001 13 ex. v loukách mezi Třesickým rybníkem a Kosičkami).

Bekasina otavní (*Gallinago gallinago*)

Pravidelně protahuje, nepravidelně zimuje (obr. 4a). V minulosti hnízdila. Historickou oblastí byla bystřická niva, kde v roce 1933 v mokré louce u Kratonoh nalezl hnízdo s vejci F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), v roce 1960 ji v okolí Třesického rybníka uvádějí ČEJCHAN & LOHNISKÝ (1960) jako pravděpodobně hnízdící, hnízdění zde bylo prokázáno 7.5.1961 nálezem hnízda s abnormální snůškou 5 vajec (JANALÍK 1961, HUDEC *et al.* 2005). Celkovou početnost odhadl JANALÍK (1961) na 5 párů. V současnosti byl 15.3.2005 pozorován 1 tokající M u Třesického rybníka a 20.3.2009 tokal 1 M v louce u Lukové. Další okolnosti nasvědčující hnízdění nebyly na obou lokalitách zaznamenány. Na rybníku Řiha byli v některých letech celoročně pozorováni jednotliví ptáci, hnízdění nebylo zjištěno.

Na tahu byla zjištěna již v roce 1961 na Třesickém rybníku (max. 28.10.50 ex., JANALÍK 1961). V současnosti zde byla pravidelně pozorována v obou tahových obdobích (jarní tah 11.3.–8.5., podzimní tah 14.7.–18.11.), kdy byli nejčastěji zaznamenány skupiny, jejichž početnost se pohybovala v rozmezí 1–38 ex. Nepravidelně se vyskytovala v cidlinské a bystřické nivě (max. 8.–10.8.2010 130 ex. v zaplaveném poli u Písku). Ojedinele byla zastížena na dalších lokalitách: Starochlumecký rybník, sádky v Chlumci nad Cidlinou. Z období zimních měsíců pocházejí celkem 3 pozorování: 1.12.1996 1 ex. na rybníku Řiha, 9.12.2002 1 ex. v louce u Žiželic a 3.2.2007 1 ex. na Třesickém rybníku.

Bekasina větší (*Gallinago media*)

Ojedinele protahuje. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde její výskyt v roce 1961 shrnuje JANALÍK (1961): 5.3. byl pozorován 1 ex., 25.–26.3. 2 ex. a 1.10. 2 ex.

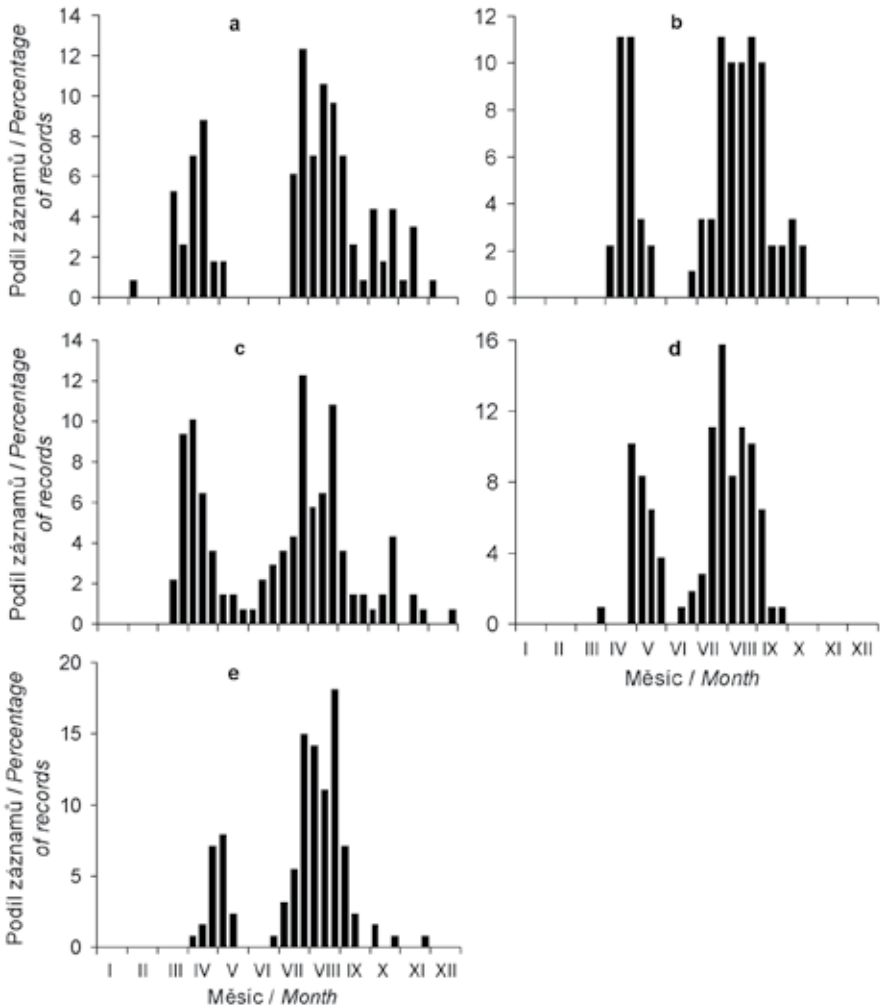
Ze současnosti je znám pouze jediný výskyt, kdy 25.4.2007 pozoroval 2 ex. na Třesickém rybníku JELÍNEK (2008).

Sluka lesní (*Scolopax rusticola*)

Ojedinele protahuje. Podle ŽOFÁKA (1960) pravidelně hnízdila v letech 1955–1959 na Chlumecku. ŽOFÁK (1960) dále uvádí výskyt již z roku 1864, kdy bylo za sezónu uloveno celkem 23 ptáků. Dne 31.5.1981 byl pozorován 1 *ad.* v lese jižně od Obědovic, jehož chování naznačovalo přítomnost mlád'at. Na téže lokalitě byl zjištěn výskyt v hnízdni době již v roce 1980 (V. Kratochvíl, viz ŽDÁREK 1983). ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996) uvádí sluku na Chlumecku (kvadrát 5858) mezi pravděpodobně hnízdícími druhy v letech 1973–1989. V současnosti se vyskytuje ojedinele. Dne 15.11.2006 byl nalezen 1 ex. uhynulý na zahradě rodinného domu v Novém Bydžově (L. Drahokoupil *in litt.*) a 7.11.2009 byl pozorován 1 ex. v mokřadu v nivě Cidliny u Nového Bydžova.

Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*)

Nepravidelně pravděpodobně hnízdí a pravidelně protahuje. Historickými hnízdními oblastmi byly nivy řek Cidliny a Bystřice v 50.–70. letech 20. stol. (ČEJCHAN & LOHNISKÝ 1960, JANALÍK 1961, HUDEC *et al.* 1977). Hnízdění bylo prokázáno na těchto lokalitách: Třesický rybník (1961, 4 páry,

Obr. 4: Rozložení (%) záznamů druhů v jednotlivých dekádách v období 1995–2010 na Novobydžovsku a Chlumecku: a – bekasina otavní (*Gallinago gallinago*, $n = 114$), b – vodouš šedý (*Tringa nebularia*, $n = 90$), c – vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*, $n = 139$), d – vodouš bahenní (*Tringa glareola*, $n = 108$), e – písek obecný (*Actitis hypoleucos*, $n = 127$).

Fig. 4: Distribution (%) of records in individual month decades during the period 1995–2010 in Nový Bydžov and Chlumeck nad Cidlinou region: a – Common Snipe (*Gallinago gallinago*, $n = 114$), b – Greenshank (*Tringa nebularia*, $n = 90$), c – Green Sandpiper (*Tringa ochropus*, $n = 139$), d – Wood Sandpiper (*Tringa glareola*, $n = 108$), e – Common Sandpiper (*Actitis hypoleucos*, $n = 127$).

F. Janalík, viz KADAVA 2007a), pole u Kněžského rybníka (1982, 1 pár, V. Kratochvíl, viz ŽDÁREK 1984), louka u obce Humburky (1970, 1 pár, L. Drahokoupil *in litt.*), louka u Cidliny v úseku Žiželice – Zbraň (1988, 2 páry, pravděpodobné hnízdění, M. Jelínek *in litt.*) a v úseku u Lukové (1994, 1 pár, V. Koza *in verb.*). V současnosti byl v hnízdním období zjištěn pravidelný výskyt 1–2 párů v okolí Třesického rybníka v letech 1995–2006 (pravděpodobné hnízdění). Pravděpodobné hnízdění bylo zjištěno na dalších lokalitách: 25.–28.5.1996 1 tokající pár na dně letněného Vítkovického rybníka u Chlumce nad Cidlinou (KADAVA 2007a). V loukách u rybníka Říha se zdržoval 1 pár v období 22.4.–14.5.2001, u něhož byl pozorován tok (POŘÍZ 2002). U Lukové byl pozorován 1 ex. 20.5.2005. Dne 28.5. 2004 byly pozorovány 4 ex. na rybníku Bejřov u Obědovic. U všech pozorování nebyly zjištěny další známky nasvědčující hnízdění.

V období tahu (jarní tah 2.4.–13.5., podzimní tah 22.7.–1.9.) byl pravidelně pozorován u Třesického rybníka v počtech 1–40 ex. (KADAVA 2007a). Ojedinele se vyskytoval na jiných lokalitách: 22. a 30.4.2003 1 ex. u rybníka Vondránek.

Koliha velká (*Numenius arquata*)

Pravidelně protahuje. Historický výskyt uvádí JANALÍK (1961) z Třesického rybníka, kde 10.9.1961 pozoroval 5 ex. V současnosti se pravidelně vyskytovala v obou tahových obdobích (jarní tah 15.3.–16.4., podzimní tah 7.7.–25.11.). Z Třesického rybníka je shromážděno 17 záznamů, většinou se jednalo o pozorování jednotlivých ptáků (max. 28.8.2005 5 ex.). Na rybníku Říha byla pozorována nepravidelně (max. 17.–25.11.2001 27 ex.). Nepravidelně byla pozorována v nivě Cidliny: 11.9.2000 byl pozorován 1 ex. při přeletu nad loukami u Sloupna, 1.8. 2004 1 ex. u Nepolis a 26.9.2005 1 ex. v poli u řeky u obce Vysočany. Na přelomu července a srpna 1998 byl nalezen 1 ex. stěžený na polích mezi Obědovicemi a Dobřenicemi (R. Sagner *in litt.*). Vzácně se vyskytovala v bystřické nivě. Dne 10.8.2010 byl pozorován 1 ex. v zaplaveném poli u Písku a 21.8.2010 2 ex. na téže lokalitě.

Vodouš tmavý (*Tringa erythropus*)

Pravidelně protahuje. Z Třesického rybníka bylo shromážděno celkem osm záznamů 1–4 ex. z období jarního tahu (1.4.–4.5.) a 12 záznamů 1–6 ex. z období podzimního tahu (21.7.–15.10.). Z nivy Bystřice pochází celkem šest záznamů 1–6 ex. z období 5.–21.8.2010 v zaplaveném poli u Písku. Na rybníku Říha byl pozorován pouze třikrát: 16.4.1995 4 ex., 29.4. 1995 1 ex. a 7.5.1995 4 ex. Ojedinele byl pozorován na rybníku Vondránek (30.4.2003 1 ex.) a na Vítkovickém rybníku (9.9.2006 1 *juv.*).

Vodouš rudonohý (*Tringa totanus*)

Pravidelně protahuje. V minulosti hnízdil. Historickou lokalitou je Třesický rybník, kde byla 16.6.1960 pozorována v mokřadu ve východní části rybníka 2 nevzletná *pull.* (ČEJCHAN & LOHNISKÝ 1960). Tehdy se jednalo o první prokázané hnízdění v okrese Hradec Králové. V roce 1961 byl opět pozorován 1 pár (pravděpodobné hnízdění, JANALÍK 1961). V roce 1980 byly 22.6. pozorovány 2 páry s *pull.* u Kněžského rybníka u Staré Vody (V. Kratochvíl viz

ŽĎÁREK 1983). V současnosti ve sledované oblasti nehnězdil. V hnízdní době byl zastižen ojediněle: 21.5.1999 byl pozorován 1 ex. na Třesickém rybníku a 24.5.2006 1 ex. na dně nádrží Požáry (KADAVA 2007a).

V současnosti se v období tahu (jarní tah 24.3.–4.5., podzimní tah 30.7.–30.8.) pravidelně vyskytoval na Třesickém rybníku, odkud pochází celkem 29 záznamů (max. 29.8.1996 20 ex.). V nivě Cidliny a Bystřice byl pozorován ojediněle: 29.3.2006 1 ex. v zaplavené louce u Lukové a 21.8.2010 13 ex. v zaplaveném poli u Písku.

Vodouš štíhlý (*Tringa stagnatilis*)

Ojedinělý výskyt. Ve dnech 21.–22.7.1998 se zdržoval 1 ex. v krajních partiích zaplavené louky u Třesického rybníka (KADAVA 2010c).

Vodouš šedý (*Tringa nebularia*)

Pravidelně protahuje (obr. 4b). Z Třesického rybníka je známo celkem 49 záznamů (max. 9.4.1998 20 ex.). Pravidelně byl pozorován na rybníku Říha. Z bystřické nivy pochází celkem 14 záznamů (max. 10.8.2010 8 ex.). Na rybnících okolo Chlumce nad Cidlinou byl zjištěn ojediněle, 9.9.2006 byly na Vítkovickém rybníku pozorovány 4 ex.

Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*)

Pravidelně protahuje, ojediněle zimuje (obr. 4c). Historický výskyt je znám z roku 1961 z Třesického rybníka, kde byly pozorovány 27.8. 1 ex. a 10.9. 2 ex. (JANALÍK 1961). V roce 1985 zde byly pozorovány 27.6. 3 ex. V současnosti se vyskytoval v oblasti pravidelně. Období jarního a podzimního tahu se překrývají (HUDEC K. *et al.* 2005) a v oblasti se mimo zimní měsíce vyskytuje celoročně (19.3.–16.11.). Nejčastěji byli pozorováni jednotliví ptáci nebo skupiny do 5 ex. (max. 11.8.2010 30 ex. u Písku). Pravidelně byl zjišťován u Třesického rybníka, nepravidelně na těchto lokalitách: cidlinská a bystřická niva, ryb. Říha, Vítkovický a Starochlumecký ryb. Ojediněle pozorován u ryb. Bejřov (25.7.2004 2 ex.), u ryb. Medřič (27.3.2010 1 ex.). Ojedinělý zimní výskyt byl zjištěn 25.12.2003, kdy byl pozorován 1 ex. u Třesického rybníka (HOLUB 2004).

Vodouš bahenní (*Tringa glareola*)

Pravidelně protahuje (obr. 4d). Historicky byl zjištěn pouze v roce 1961 na Třesickém rybníku, kde pozoroval JANALÍK (1961) 20.5 8 ex., 31.5. 1 ex., 27.8. 2 ex. a 17.9. 11 ex. V současnosti se vyskytoval v oblasti pravidelně. Na jarním tahu (29.3.–11.6.) se vyskytovali nejčastěji jednotliví ptáci nebo skupiny do 5 ex. (max. 30.4.2010 35 ex. na Třesickém rybníku), v období podzimního tahu (2.7.–24.9.) častěji ve vyšších počtech (nejčastěji 5–15 ex., max. 8.–10.9.2010 150 ex. v zaplaveném poli u Písku). Pravidelně zjišťován pouze u Třesického rybníka, nepravidelně na těchto lokalitách: cidlinská a bystřická niva, ryb. Říha, ryb. Bejřov a Hluboký, ryb. Vondránek. Ojediněle zjištěn v šterkopískovně u Kosiček (1.8.1995 2 ex.) a v PP Pamětník (31.7.2010 1 ex.).

Pisík obecný (*Actitis hypoleuca*)

Pravidelně protahuje (obr. 4e). Historický výskyt byl zjištěn v roce 1961 na

Třesickém rybníku, kde byly pozorovány 23.4. 2 ex., v téže roce byl na této lokalitě zjištěn během podzimního tahu (čtyři záznamy 2–17 ex. v období 2.8.–10.10., JANALÍK 1961). Dále byl historicky zjištěn v intravilánu obce Boharyně, kde byl 19.7.1982 pozorován 1 ex. na rybníčku na návsi. V současnosti byl pozorován na obou tazích (8.4.–19.5. jarní tah, 30.6.–4.11. podzimní tah). Pravidelně byl zjišťován pouze u Třesického rybníka, nepravidelně na těchto lokalitách: cidlinská a bystrická niva, ryb. Říha, ryb. Vondránek, Vítkovický a Starochlumecký ryb., ryb. Temník, štěrkopískovny Kosičky a Obědovice. Ojedinelé byl zjištěn u Písníku Pamětník (12.8.1995 2 ex.) a ve štěrkopískovně Štít (5.9.2010 1 ex.). Nejčastěji se jednalo o pozorování jednotlivých ptáků (max. 8.8.2010 18 ex. v kompaktním hejnu u Písku).

Kameňáček pestrý (*Arenaria interpres*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Od 29.8. do 1.9.1996 se zdržoval 1 ex. na nádržích Požáry u Třesického rybníka.

Racek malý (*Larus minutus*)

Pravidelně protahuje. V současnosti bylo z Třesického rybníka shromážděno celkem 17 záznamů, přičemž 14 pozorování spadá do období jarního tahu (21.4.–18.5., max. 29.4.1998 20 *ad.* + 1 *imm.*) a 3 pozorování do období podzimního tahu (10.10.1999 2 *ad.*, 23.8.2009 1 *imm.* a 13.11.2006 1 *imm.*, KADAVA 2007c).

Racek chechtavý (*Larus ridibundus*)

Hnízdí a protahuje. V minulosti pravidelně a početně hnízdl. Na Třesickém rybníku čítala kolonie v letech 1935–1937 400–600 hnízd (F. Mocek; HORA & MATTAS 2007) a v roce 1961 přibližně 800 hnízd (JANALÍK 1961). Další historickou hnízdní lokalitou byl rybník Říha, kde pravidelně v 70. letech 20. stol. hnízdlilo přibližně 250 párů. Počátkem 90. let zde hnízdlilo 100 párů (poslední úspěšné hnízdění v roce 1995). V letech 1995–1999 hnízdl v počtu 100–500 párů na Třesickém rybníku. Po trvalém zvýšení hladiny a zaplavení nízkých ostrovů ve východní části rybníka nebylo hnízdění prokázáno, přestože v některých letech byly zjištěny epigamní projevy jednotlivých párů (2009, 2010). V roce 2008 byla nalezena hnízdní kolonie ve štěrkopískovně Štít u Pamětníka (ZAJÍC 2008) a v roce 2010 zde hnízdlilo přibližně 250 párů. Na rybníku Říha bylo 28.5.2000 nalezeno hnízdo (dvě vejce) na stříšce budky pro kachny v místě původní kolonie (hnízdění bylo neúspěšné). Dne 25.5.2010 byla nalezena kolonie čítající přibližně 35 hnízd v zaplaveném řepkovém poli u obce Písek. Hnízdění bylo neúspěšné, podle nalezných stop byla hnízda předována liškou obecnou (*Vulpes vulpes*) a prasaty divokými (*Sus strofa*).

V období jarního tahu byl zjišťován zejména na rybnících, méně často v zemědělské krajině. V nivě Cidliny u Lukové bylo 29.3.2006 pozorováno při jarním rozlivu řeky 500 ex. V nivě Bystrice v úseku Kosičky – Kratonohy bylo při záplavách 31.3.2006 pozorováno celkem 430 ex. a u Písku 15.8.2010 500 ex. Dne 5.4.2008 bylo pozorováno 1 500 ex. na Třesickém rybníku. Třesický rybník byl využíván racky chechtavými jako nocoviště. V letech 2000–2010 zde nocovalo 300–2 000 ex.

Racek bouřní (*Larus canus*)

Pravidelně protahuje. Historický výskyt zaznamenal JANALÍK (1961), který pozoroval 26.3.1961 1 ex. na Třesickém rybníku. V současnosti je z Třesického rybníka bylo shromážděno celkem 23 záznamů z podzimního až jarního období (6.9.–7.5., max. 18.3.2003 30 ex.). Ojedinele byl zjištěn v hnízdní době (6.6.2000 1 *ad.* a 26.5.2003 1 *ad.*). Třikrát byl zjištěn v období jarního tahu na rybníku Říha (max. 31.3.1996 1 *ad.* a 3 *imm.*). Dvakrát byl pozorován na Starochlumeckém rybníku: 3.4.1996 4 *ad.* a 2 *imm.* a 13.4.1996 1 *imm.* Dne 17.12.2006 bylo pozorováno 26 ex. v cidlinské nivě u Loukonos a 29.3.2006 1 *ad.* a 1 *imm.* u Lukové. V říční nivě u Nového Bydžova byl pozorován dvakrát: 19.3.2005 3 *ad.* a 1 *imm.* a 27.3.2006 2 *ad.*

Racek černohlavý (*Larus melanocephalus*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Dne 13.7.2010 byl pozorován 1 *juv.* na Třesickém rybníku a 13.11.2010 byl pozorován 1 *ad.* na přeletu nad řekou Cidlinou u Žiželic.

Racek žlutohý (*Larus fuscus*)

Ojedinelý novodobý výskyt. Dne 22.4.2010 byl pozorován 1 *ad.* na Třesickém rybníku.

Racek středomořský (*Larus michahellis*)

Ojedinele pravděpodobně hnízdí, nepravidelně protahuje. V roce 2007 byly zaznamenány epigamní projevy 1 páru. Ptáci byli pozorováni 4.3.–6.4. v jihozápadní části rybníka. Dvakrát byl pozorován tok. Další projevy, související s hnízděním (stavba hnízda apod.), nebyly zaznamenány, přesto se jedná o první zaznamenané pravděpodobně hnízdění tohoto druhu ve východních Čechách. ŠTASTNÝ (*et al.* 2006) tento druh neuvádí mezi druhy, u nichž bylo zjištěno hnízdění v České republice. Vzhledem k obtížné determinaci a snadné záměně s rackem bělohlavým tak lze předpokládat, že některá hnízdění připisovaná racku bělohlavému, patří ve skutečnosti racku středomořskému (M. Jelínek *in verb.*).

Na tahu byl nepravidelně zaznamenáván na Třesickém rybníku: 5.4.2008 2 *ad.* + 3 *imm.*, 26.10.2008 1 *ad.* + 1 *imm.*, 20. a 21.7.2009 1 *imm.* Ojedinele se vyskytoval v bystřické nivě (25.7.2010 3 *ad.* v poli u Písku).

Racek bělohlavý (*Larus cachinnans*)

Pravidelně protahuje. Prvně byl zjištěn na Třesickém rybníku v roce 2003. Většinou byli pozorováni jednotliví ptáci, nebo skupiny do 10 ex. během celého roku (max. 14.11.2010 121 ex., Třesický rybník). Na rybníku Říha byl pozorován třikrát (max. 24.11.2002 1 *ad.* a 3 *juv.*). Pravidelně se vyskytoval v cidlinské nivě v úseku Chlumeck nad Cidlinou – Zbraň. V ostatních částech toku Cidliny se vyskytoval ojedinele (30.9.2010 1 ex. u Lukové).

Racek stříbřitý (*Larus argentatus*)

Nepravidelně protahuje. Z let 1995–2004 bylo shromážděno 9 záznamů (rybníky Třesický, Starochlumecký a Říha, niva Cidliny u Nového Bydžova) racků, u nichž nebyly rozlišeny druhy *L. cachinnans*, *L. michahellis* a *L. argentatus*. Na Třesickém rybníku byl doposud pozorován třikrát: 13.4.2005 1 *imm.*,

9.11.2005 2 *imm.* (v šatu 1. roku) a 1.10.2006 1 *ad.* Dne 13.4.2005 byl pozorován 1 *imm.* Na Vítkovickém rybníku.

Rybák velkozobý (*Sterna caspia*)

Ojedinele protahuje. Prvně byl v oblasti zjištěn na podzim roku 1952, kdy byl střelen 1 ex. na Třesickém rybníku (ŠACHL 1961). V současnosti byl zjištěn na téže lokalitě 27.8.2005, kdy byli pozorováni 2 *ad.* (J. Horáček *in litt.*). Dne 12.4.2010 byli pozorováni 3 *ad.* v zaplaveném poli mezi Cidlinou u Žiželic a Proudnickým rybníkem na hranici sledovaného území (M. Nacházelová *in litt.*).

Rybák obecný (*Sterna hirundo*)

Pravidelně protahuje. Z Třesického rybníka pochází z let 2003–2010 celkem 17 záznamů 1–3 ex. z období 15.6.–2.9. Na ostatních lokalitách se vyskytl pouze ojedinele: 13.6.2007 byly pozorovány 2 ex. na rybníku Temník (BARTONÍČEK 2008).

Rybák bahenní (*Chlidonias hybridus*)

Nepravidelně protahuje. Historický výskyt zjistil PRSKAVEC (1996), který pozoroval 6.6.1992 1 ex. na rybníku Temník. Dne 23.4.2008 byli pozorováni 2 *ad.* na Třesickém rybníku. Dne 29.8.2008 byl pozorován na téže lokalitě 1 ex. v prostém šatě a 1.5.2010 zde pozoroval J. Horáček (*in litt.*) 1 ex.

Rybák černý (*Chlidonias niger*)

Pravidelně protahuje. V období tahu byl zjištěn v roce 1961 na Třesickém rybníku (31.5. 6 ex., JANALÍK 1961) a v 80. letech 20. stol. na rybníku Říha (J. Zmítko *in verb.*). V současnosti pochází z Třesického rybníka celkem 31 záznamů, z nichž 25 připadá do období jarního tahu (12.4.–20.6.) a 6 záznamů do období podzimního tahu (15.7.–28.9.). Nejčastěji se jednalo o skupiny do 10 ex. (max. 19.5.1999 20 ex., P. Bergmann *in litt.*). V případě pozorování 1 ex. z 20.6.1999 šlo o nehnízdícího ptáka. Ojedinele byl pozorován v bystřické nivě (13.8.2010 1 ex., zaplavené pole u Písku).

Rybák bělokřídý (*Chlidonias leucopterus*)

Nepravidelně protahuje. Veškerá pozorování pocházejí z Třesického rybníka. Poprvé zde byl zjištěn 29.6.1960, kdy ČEJCHAN & LOHNISKÝ (1960) pozorovali 6 ex. Dne 20.4.2004 pozoroval HOLUB (2005) 1 ex. Dne 10.6.2009 zde byli pozorováni 2 *ad.* (KADAVA 2010b). Dne 27.4.2010 pozoroval L. Kadeřávek (*in litt.*) 2 ex. a 22.5. téhož roku zde byl pozorován 1 ex.

Měkkozobí (Columbiformes)

Holub doupňák (*Columba oenas*)

Nepravidelné možné hnízdění, ojedinele protahuje. Dne 29.7.1999 byly pozorovány 2 ex. u Třesického rybníka, v květnu 2007 byly pozorovány 2 ex. v nivě Cidliny u Lukové, které později odlétly k bažantnici Luhy. Dne 17.5.2009 byly pozorovány 3 ex. v mokřadu v poli u rybníka Žmotálek u Obědovic a dne 4.5.2010 byl pozorován 1 ex. u Třesického rybníka a 15.7.2010 1 ex. v poli u rybníka Temník.

V období tahu byl ojediněle pozorován u Třesického rybníka. Dne 14.3.2005 zde byl pozorován 1 ex. a 10.4.2010 2 ex. U Loučné Hory byly 10.4.2010 pozorovány 2 ex. (J. Vrána *in litt.*).

Holub domácí (*Columba livia*)

Pravidelně hnízdí. Centrem výskytu jsou zastavěné plochy měst. V současnosti byl nejhojnější v Novém Bydžově, kde v okolí Masarykova náměstí hnízdí min. 70–100 párů. Hojný byl v centru Chlumce nad Cidlinou, kde bylo známo hnízdiště na kostele Sv. Voršily. Obsazoval hospodářské budovy (síla, tovární haly), v menších obcích haly zemědělských družstev a kostely. V otevřené krajině byl pozorován na potravních záletech.

Holub hřivnáč (*Columba palumbus*)

Pravidelně hnízdí a protahuje, ojediněle zimuje. Historický nález hnízda ve smrčíně u Lodína z roku 1936 uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). Výskyt v hnízdní době byl dále zaznamenán 22.5.1936 v poleší u obce Štít odchycením 1 ex. Tentýž pták byl nalezen 11.5.1937 na téže lokalitě (V. Červinka viz JIRSÍK & KADLEC 1938). V současnosti se vyskytoval v intravilánech měst a obcí. V roce 2006 a 2010 byli pravidelně zjišťováni 3–4 tokající ptáci v okolí Třesického rybníka ve fragmentech měkkého luhu u hráze rybníka a na lesnicky rekultivovaných březích písniků. Pravidelně byl zaznamenáván i v maloplošných remízec v otevřené krajině i ve větších lesních celcích.

V období tahu byl zaznamenán již v roce 1961 u Třesického rybníka (JANALÍK 1961). V současnosti protahuje pravidelně (max. 1 200 ex. 22.3.2007 mezi Třesickým rybníkem a rybníkem Vondránek). V zimních měsících byl ojediněle zastížen 27.12.2009, kdy byl pozorován 1 ex. v nivě Cidliny u Lukové.

Hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*)

Pravidelně hnízdí. Na Novobydžovskou a Chlumecku byla prvně zjištěna v roce 1953. Jako hnízdicí byla prvně zjištěna v roce 1956, kdy hnízdilo v Novém Bydžově 5 párů (FÁBERA 1958). Početnější byla v tomto roce v Chlumci nad Cidlinou, zejména v parku u zámku Karlova koruna (FÁBERA 1958). V současnosti byla hnízda nalézána v centrech měst na příhodných místech (parky, solitérní vzrostlé stromy). V roce 2004 bylo zjištěno pozdní hnízdění v Novém Bydžově, kdy byla v půli října nalezena 2 vejce v hnízdě postaveném na parapetu okna panelového domu ve třetím patře. Hnízdění bylo neúspěšné.

V pohnízdni době se nezřídka shromažďovala ve vysokých počtech (max. 11.11.2008 130 ex. v poli u Lužce nad Cidlinou).

Hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*)

Pravidelně hnízdí. Hnízdění 2 párů u Třesického rybníka v roce 1961 prokázal JANALÍK (1961). V letech 1985–1987 uvádí její výskyt (bez bližších podrobností) v cidlinské nivě u Pamětníka a Žizelic FOLTÝN (1989). V současnosti byli v okolí Třesického rybníka pravidelně zjišťováni 1–2 volající M v rozptýlené zeleni v lukách severozápadně od rybníka až k statku Třesice. Hnízdění bylo prokázáno v květnu 1995 nálezem hnízda v porostu rekultivovaných břehů písniků u Kosiček. Od roku 2006 nebyla v okolí písniků

zjištěna. Pravděpodobné hnízdění bylo zjištěno na dalších lokalitách: remíz u zemědělského družstva (dále jen ZD) Nový Bydžov – Zábědov (1995, 1 pár), areál firmy Impress Skřivany (2008–2009, 1 pár, R. Sagner *in litt.*), rybníky Starochlumecký (1999, 1 M), Vondránek (2008–2010, 1–3 M) a Žabí Lhotka (2006–2008, 1 M), PP Pamětník (2008 bez početnosti, ZAJÍC 2008), křoviny u Lukové (2008, 1 pár) a statek Ostrov u Písku (2010, 2 M).

Kukačky (Cuculiformes)

Kukačka obecná (*Cuculus canorus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde JANALÍK (1961) v roce 1961 prokázal hnízdění pozorováním 1 *juv.* v hnízdě rákosníka velkého. V letech 1985–1987 byla zjištěna v nivě Cidliny mezi Pamětníkem a Žiželicemi (FOLTÝN 1989). V současnosti hnízdění v cidlinské nivě u Nového Bydžova prokazuje nález 1 *juv.* 14.7.2010 na silnici u bývalé koželuzny (L. Drahokoupil *in litt.*). Hnízdění je pravděpodobné na dalších lokalitách: v letech 1999–2010 byli v okolí Třesického rybníka pravidelně zjišťováni 1–4 M, v letech 2006–2009 v okolí Cidliny mezi Novým Bydžovem a Sloupnem pravidelně 2–4 M. V nivě říčky Javorky u Loučné Hory byli v roce 2010 slyšeni 4 M. V okolí Lukové byli v roce 2010 slyšeni min. 2 M. Nejčasnější pozorování pochází z 19.4.2006 (1 M, Třesický rybník), nejpozdější z 17.9.2010 (1 ex., Kříčov, R. Sagner *in litt.*).

Sovy (Strigiformes)

Sova pálená (*Tyto alba*)

Pravidelně hnízdí. Ouzký (viz POPRACH 2008) udává sovu pálenou na Novobydžovsku za hojnou. V Novém Bydžově hnízdila na těchto lokalitách: synagoga (1940–1960, 1 pár), kostel sv. Jakuba v Novém Bydžově – Metličanech (1944, 1 pár), kostel sv. Vavřince (1961–1972, 1 pár), mlýn na Mlýnské Cidlině (1973, 1 pár, POPRACH 2008). V Novém Bydžově pravděpodobně hnízdila v letech 1981–1988 (L. Drahokoupil *in litt.*). Do počátku 70. let minulého století běžně hnízdila ve stodolách v obci Skochovice. V roce 1986 pravděpodobně hnízdila ve starém teletníku mezi Zbrání a Žiželicemi (M. Jelínek *in litt.*). Výskyt 1 páru uvádí R. Sagner (*in litt.*) mezi Lodínem a Janatovem v roce 1992. V roce 1993 bylo prokázáno hnízdění v ZD Mlékosrby (R. Sagner *in litt.*). V současnosti pravidelně hnízdí. Na podzim 1995 byla opakovaně pozorována v teletníku mezi Žiželicemi a Zbrání (M. Pavelka *in litt.*). V roce 1996 bylo hnízdění zjištěno na kostele v obci Prasek (POPRACH 2008). V letech 2000–2010 hnízdilo ve sledované oblasti 1–6 párů, přičemž hnízda jsou nejčastěji umístěna v budkách v zemědělských objektech (K. Poprach *in litt.*). Těžištěm výskytu jsou obce na Novobydžovsku – Hlušičky, Kosičky, Smidary, Ohnišťany, Loučná Hora, Starý Bydžov, Nový Bydžov, Prasek (K. Poprach *in litt.*). Dne 17.4.2010 slyšel ve večerních hodinách 1 ex. u obce Vinary (možné hnízdění, M. Pavelka *in litt.*). Na Chlumecku bylo hnízdění prokázáno 18.6.2002 pozorováním 2 mláďat se zbytky prachového peří v Kratonohách. V letech 2001 hnízdily 2 páry v Žiželicích – Končicích, na této lokalitě v letech 2008 a 2009 hnízdil 1 pár (K. Poprach *in litt.*). Dne 26.4.2001 byl nalezen 1 ex. čerstvě sražený na silnici č. 11 u Obědovic.

Výr velký (*Bubo bubo*)

Pravděpodobně hnízdí. Jako hnízdící nebyl v oblasti zjištěn během mapování ptáků v letech 1973–1977 a 1985–1989 (ŠTASTNÝ *et al.* 1987, ŠTASTNÝ *et al.* 1996). V letech 2001–2003 uvádí ŠTASTNÝ (*et al.* 2006) možné hnízdění na Novobydžovsku (kv. 5758). V roce 2007 a 2008 pravděpodobně hnízdil 1 pár (hlasové projevy) v lesích v okolí Zdechovic. Pravděpodobně hnízdil jeden pár mezi Skochovicemi a Střihovem v letech 2008–2009.

Ojediněle byl pozorován v nivě Cidliny. Dne 24.1.2009 byl v ranních hodinách zjištěn 1 ex. ve stromořadí u obce Měník.

Sýček obecný (*Athene noctua*)

Nepravidelně hnízdí. V roce 1949 byl zjištěn výskyt v Novém Městě nad Cidlinou, kde byl 2.8. okroužkován 1 ex. J. Kosteleckým (KADLEC & BAŠOVÁ 1965). JANALÍK (1961) se zmiňuje o hnízdění 1 páru v blízkosti Třesického rybníka. Na Chlumecku (kvadrát 5858) byl zaznamenán hnízdni výskyt v období mapování ptáků v letech 1973–1977 (prokázané hnízdění) a 1985–1989 (pravděpodobné hnízdění, ŠTASTNÝ *et al.* 2006). V letech 1989–1990 byl zjištěn v ZD Nepolisy (M. Dušik *in litt.*). V současnosti byl 13.5.2003 pozorován 1 ex. na okraji Staré Skřeněře a 29.5.2004 se ozýval 1 ex. ze zahrad ve Skochovicích (v obou případech možné hnízdění). Dne 29.9.2009 se ozývaly 2 ex. z areálu ZD Nepolisy. Slýchání byli v jarních až letních měsících min. od roku 2004 (J. Vosáhlová *in verb.*). Hnízdění bylo prokázáno v ZD Nepolisy v roce 2010. Ojediněle byl zjištěn na dalších lokalitách. Dne 22.11.2010 se ozýval 1 ex. v areálu ZD Zadražany.

Puštík obecný (*Strix aluco*)

Pravidelně hnízdí. Historický nález obsazené dutiny v topolu u Káranic v roce 1930 uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V roce 1964 hnízdil 1 pár v polesí u Obědovic (V. Kratochvil viz FORMÁNEK 1970). V roce 1994 se pravidelně ozýval 1 M v drobném lesíku v areálu mlékárny v Novém Bydžově. V současnosti bylo hnízdění prokázáno nálezem obsazené budky v letech 1995 a 1996 v lese Víno u Převýšova a v roce 2003 u Homyle. Pravděpodobné hnízdění bylo zjištěno na dalších lokalitách: Nový Bydžov – nemocnice (1995, 1 pár), les Chlum u Prasku (1996, 1 pár), PP Pamětník (2008, 1 pár, ZAJÍC 2008), zámecký park v Hlušicích (2009–2010, 1 pár, M. Pavelka, R. Sagner *in litt.*). Možné hnízdění bylo zjištěno v okolí Prasku (2007), v Králickém lese (2007) a v okolí Janovic (2008).

Puštík bělavý (*Strix uralensis*)

Ojedinělý historický výskyt. KINSKÝ (1948) pozoroval 2.11.1947 1 ex. v řídké smrčtině v polesí u Vlčkova nad Lesy.

Kalous ušatý (*Asio otus*)

Pravidelně hnízdí. Nejhojnější ze sov, každoročně obsazuje vhodné plochy v intravilánech měst a v kulturní krajině. Historickou lokalitou byl Nový Bydžov, kde v roce 1994 byla nalezena 3 hnízda. V současnosti pravidelně hnízdil v Novém Bydžově (1995, 5 hnízd, 2005 min. 7 párů). Kalousi hnízdili ve starých zahradách, v parcích, v okrajových částech měst a obcí. V okolí Křičova uvádí

R. Ságner (*in litt.*) pravidelné hnízdění až 3 párů v letech 2000–2009 a ve Skřivanech odhadl početnost v roce 2009 na 5 párů. Hnízdění bylo zjištěno v dalších obcích: Vysočany (2004), Kratonohy (2005), Luková (2006 a 2010), Starý Bydžov (2009), Nepolisy (2010), Loučná Hora (2010).

V letech 1990–1993 bylo v zimním období sledováno denišťe na břize ve dvoře fary v Novém Bydžově (max. 30 ex., bez přesné datace). Jednotliví ptáci byli pozorováni v zimním období také na smrcích u Jiráskova divadla či u sídliště ve Fučíkově ulici (2000–2005). Dne 19.12.2004 byli pozorováni 2 ex. na smrku na zahradě v Pšánkách (S. Bezvoda *in verb.*). V roce 2010 bylo zjištěno denišťe u Starých Smrkovic (max. 15.11.2010 7 ex.). Zimní výskyt několika ptáků byl zjištěn i v Chlumci nad Cidlinou u nádraží ČD (2009).

Kalous pustovka (*Asio flammeus*)

Nepravidelně protahuje. Historické hnízdění 1 páru bylo zjištěno v cidlinské nivě u Chotělic v roce 1931 (B. Mensdorf-Pouilly, viz HOŘICE 1937). Ojedinelé hnízdění ve 40. letech 20. stol. na Chlumecku uvádějí bez bližších podrobností RYBÁŘ & PROCHÁZKA (1979). V 60. letech 20. stol. byla zjištěna dvakrát v období tahu: 25.3.1961 byly pozorovány 3 ex. a 3.12.1961 2 ex. na Třesickém rybníku (JANALÍK 1961).

V současnosti se vyskytovala nepravidelně: 5.11.1995 a 1.1.1999 byl pozorován 1 ex. v louce u rybníka Říha. Dne 12.1.2010 pozoroval R. Ságner (*in litt.*) 1 ex. v nivě Cidliny u Smidar.

Lelkové (Caprimulgiformes)

Lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*)

V minulosti pravděpodobně hnízdil. V současnosti nebyl zjištěn. ŠŤASTNÝ *et al.* (1987) uvádí lelka jako pravděpodobně hnízdícího v oblasti Novobydžovska (kvadrát 5758) a jako možného hnízdícího na Chlumecku (kvadrát 5858) v letech 1973–1977. V. Kratochvíl (viz ŽDÁREK 1983) pozoroval jednoho tokajícího samce 27.5.1979 v lese jižně od Obědovic. Na téže lokalitě byl 27.4.1980 vyplašen 1 ex. a 21.9.1980 2 ex. (V. Kratochvíl, viz ŽDÁREK 1983).

Svišťouni (Apodiformes)

Rorýs obecný (*Apus apus*)

Pravidelně hnízdí. Historický nález hnízda uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který 25.6.1933 našel hnízdo na půdě základní školy v Novém Bydžově. V cidlinské nivě mezi Pamětníkem a Žiželicemi uvádí výskyt (bez bližších podrobností) v letech 1985–1987 FOLTÝN (1989). V současnosti byla zjištěna hnízdiště v urbánních biotopech. Přednost dává větším zastavěným plochám měst (Nový Bydžov, Chlumeck nad Cidlinou, Smidary, Žiželice). Nejhojnější byl v Novém Bydžově a v Chlumci nad Cidlinou. V otevřené krajině byl zjišťován na potravních záletech.

Srostloprstí (Coraciiformes)

Ledňáček říční (*Alcedo atthis*)

Pravidelně hnízdí, protahuje a zimuje. Historickou lokalitou byl Žantovský rybník, kde bylo hnízdění zjištěno v roce 1976 (vyvedena 4 *juv.*). V současnosti pravidelně hnízdily v okolí Třesického rybníka 1–3 páry (KADAVA 2007).

V roce 1995 hnízdil 1 pár na Starochlumeckém rybníku. Na řece Cidlině hnízdil pravděpodobně 1 pár mezi Sloupnem a Novým Bydžovem v letech 2005, 2008 a 2009. V hnízdní době byl zaznamenán na dalších lokalitách: rybník Vondránek (2005), Mlýnská Bystřice v bažantnici Luhy (2005), Cidlina v úseku Žiželice – Zbraň (2005, 2007, Z. Souček *in litt.*), Bystřice u Kunčic (2007), PP Pamětník (2008, ZAJÍC 2008) a Javorka u Loučné Hory (2010, J. Svěčený *in litt.*).

Na průtahu a v zimním období byl zjištěn v roce 1961 na Třesickém rybníku (28.10.–19.12. vždy 1 ex., JANALÍK 1961). V současnosti na Třesickém rybníku setrval až do zámrazu hladiny (max. 24.12.2008 4 ex.). Pravidelně byl zjišťován na Cidlině v úseku Skřivany – Nový Bydžov. Nepravidelně byl zjištěn na Bystřici v úseku Kratonohy – Chlumeck nad Cidlinou. Pozorován byl v obcích (29.10. a 7.11.2008 1 ex. na požární nádrži v obci Obědovice a v polovině ledna 2010 1 ex. ve Starém Bydžově rovněž na požární nádrži).

Mandelík hajní (*Coracias garrulus*)

Vymizelý druh. Historickou oblastí bylo Chlumecko, kde pravidelně hnízdil v první polovině 20. stol. (ČERNÝ 1965, ŠTRYCHOVÁ 1965). V okolí okolí Chlumeck nad Cidlinou hnízdil v průběhu 50. let. 20. stol. ČERNÝ (1965) uvádí zástřely mladých ptáků: dne 12.8.1953 byl střelen 1 *juv.* u Žiželic, 30.8.1953 1 *juv.* u Nového Města nad Cidlinou a 1 *juv.* u Pamětníka, 20.8.1955 2 *juv.* u Žiželic. V roce 1970 byl v letních měsících (bez přesnější datace) pozorován 1 ex. sedící na kupce sena u železničního přejezdu mezi Chlumcem nad Cidlinou a Lišicemi.

Dudek chocholý (*Upupa epops*)

Nepravidelně protahuje. Hnízdil v minulosti, v současnosti ojedinělé možné hnízdění. Historickou oblastí bylo Chlumecko (kvadrát 5858), kde v letech 1985–1989 uvádí prokázané hnízdění ŠŤASTNÝ *et al.* (1996). V současnosti byl výskyt v hnízdním období zaznamenán pouze v roce 2002 u Žantovského rybníka u Skochovic, kde byl pozorován vícekrát v období červen–červenec.

Na Třesickém rybníku byl pozorován v období tahu nepravidelně: 16.4.1961 1 ex., 23.4.1961 2 ex. a 25.4.1961 1 ex. (JANALÍK 1961). Dne 19.4.2006 zde byl pozorován 1 ex. (KADAVA 2007) a 25.4.2010 opět 1 ex. na přeletu nad rybníkem. Dne 12.5.2007 byl 1 ex. zjištěn u rybníka Temník (BARTONÍČEK 2008). Dne 20.4.1980 byl pozorován 1 ex. ve Skochovicích, 28.3.2003 1 ex. u rybníka Svinče u Kosiček, 14.4.2007 pozorován 1 ex. při přeletu nad sídlištěm v Novém Bydžově a 4.5.2009 byl pozorován 1 ex. v areálu bývalého ZD Zdražany.

Šplhavci (Piciformes)

Krutihlav obecný (*Jynx torquilla*)

Nepravidelně hnízdí a protahuje. Historické hnízdění zjistil L. Drahoukoupil (*in litt.*) nálezem obsazené dutiny v jabloni v květnu 1953 v obci Humburky. ŠŤASTNÝ *et al.* (1987) uvádí prokázané hnízdění na Chlumecku (kv. 5858) v letech 1973–1977. V současnosti zjistil J. Horák (*in litt.*) hnízdění v budce v listnatém lese u Chlumce nad Cidlinou v roce 1998. V hnízdní době byl pozorován 21.6.2005 1 ex. mezi bažantnicí Luhy a statkem Ostrov.

Na tahu byl pozorován 26.4.2005 1 ex. v zahrádkářské kolonii v Novém Bydžově. Ve dnech 22.4.2003 a 26.–27.4.2005 se ozýval 1 ex. u Třesického rybníka, 28.4.2006 byl slyšen 1 ex. u rybníka Vondránek, 15.4.2009 1 ex. v polesí u obce Měník, 27.4.2009 byl slyšen 1 ex. na okraji Zadražanského lesa a 25.4.2010 se ozýval 1 ex. v PP Pamětník.

Žluna šedá (*Picus canus*)

Ojedinelé možné hnízdění. Dne 11.3.1995 byl pozorován 1 ex. v polesí Chlum u Prasku a 1.4.2005 pozoroval M. Pavelka (*in litt.*) 1 ex. u dutiny ve fragmentu lužního lesa u hráze Třesického rybníka. Dne 2.10.2006 byl pozorován 1 ex. v zahradě v Novém Bydžově a 24.3.2008 byl pozorován 1 ex. v lese u rybníka Temník.

Žluna zelená (*Picus viridis*)

Pravidelně hnízdí. V současnosti bylo hnízdění prokázáno v Chlumci nad Cidlinou, kde v roce 1996 hnízdil 1 pár ve starých dubech na hrázi Vítkovického rybníka. V hnízdni době byli zjišťováni jednotliví ptáci v lesnatých částech území (Zdechovice, Měník) a pravidelně v nivě Cidliny (úseky Sloupno – Nový Bydžov, Luková – Chlumeck nad Cidlinou, PP Pamětník).

V mimohnízdním období ji zjistil JANALÍK (1961) na Třesickém rybníku (3 záznamy 1 ex. v období 19.9.–19.2.1961). V současnosti se v oblasti vyskytovala pravidelně po celý rok.

Datel černý (*Dryocopus martius*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí. V minulosti bylo prokázáno hnízdění na Novobydžovsku (kvadrát 5758) v letech 1973–1989 (ŠŤASTNÝ *et al.* 1987, 1996). V okolí Skochovic byl v lesích zjištěn v roce 1976. Na Čhlumecku (kvadrát 5858) bylo prokázáno hnízdění v letech 1973–1989 (ŠŤASTNÝ *et al.* 1987, 1996). V současnosti byl zjištěn výskyt v hnízdni době v lesnatých částech oblasti (okolí Zdechovic a Kobylic, lesy u Chlumce nad Cidlinou a Lužce nad Cidlinou, lesy Lískovický, Bříšťanský, Loučňohorský, Smolník a Králícký). V lesích v okolí Skochovic bylo pravidelně zaznamenáno možné hnízdění 1–2 pářů. Dne 26.7.2005 zde byly ve smrkové monokultuře pozorovány současně 4 ex.

Mimohnízdni období byl pozorován při přeletěch v otevřené krajině.

Strakapoud velký (*Dendrocopos major*)

Pravidelně hnízdí, celoroční výskyt. Historickou lokalitou bylo okolí Třesického rybníka, kde ho jako pravděpodobně hnízdícího (1 pár) v roce 1961 zjistil JANALÍK (1961). V současnosti byly hnízdni dutiny nalezeny v lesních celcích (Zdechovice, Králíky, Chlumeck nad Cidlinou, Zadražany). Pravidelně pravděpodobně hnízdí v intravilánech měst (Nový Bydžov, Chlumeck n/Cidl.), zejména v okrajových částech (hřbitov, zahrádkářské kolonie) a také v menších obcích (zahrady s výskytem vzrostlých stromů). Dne 1.4.2010 byly zjištěny v PP Pamětník (35,5 ha) 3 páry.

Strakapoud jižní (*Dendrocopos syriacus*)

Ojedinelý výskyt. Dne 22.10.1995 byl pozorován 1 ex. u rybníka Říha (KADAVA 1996).

Strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*)

Nepravděpodobné možné hnízdění. Výskyt v hnízdní době byl zjištěn v roce 1995, kdy byl pozorován 25.5. 1 ex. v dubovém porostu při březích Cidliny v Chlumci nad Cidlinou. V dubnu 2002 byly pozorovány 3 ex. na různých místech v dubohabrovém lese u Budína.

V mimohnízdním období byl pozorován dvakrát na Třesickém rybníku: 14.11.2005 2 ex. v lužním lesíku u severní hráze a 9.3. 1 ex. na stejném místě. Dne 8.8.2009 byl pozorován 1 ex. u rybníka Nový u Opatova.

Strakapoud malý (*Dendrocopos minor*)

Pravděpodobně hnízdí. Historickou oblastí bylo Chlumecko, kde bylo prokázáno hnízdění v letech 1973–1989 (ŠTASTNÝ *et al.* 1987, 1996). V současnosti bylo hnízdění 1 páru zjištěno v roce 2000 u Třesického rybníka. Další výskyty v hnízdní době byly zjištěny v dubovém porostu u řeky Cidliny v Chlumci nad Cidlinou (2006, 1 pár), v lese v bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou (3.5. 2008, 1 M, J. Horák *in litt.*), v PP Pamětník (27.5.2008, 1 ex., ZAJÍC 2009b) a v okolí Zdražan (2009, 1 pár, pravděpodobné hnízdění).

V mimohnízdním období byl pozorován v minulosti ojedinele. Dne 6.2.1994 byl pozorován 1 ex. ve Skochovicích. V současnosti byl nepravidelně pozorován zejména na Chlumecku (Chlumeck nad Cidlinou, Třesický rybník, Převýšov, Zbraň).

Pěvci (Passeriformes)**Chocholouš obecný** (*Galerida cristata*)

V minulosti hnízdil, v současnosti ojedinelý výskyt. ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996) uvádí prokázané hnízdění na Chlumecku (kvadrát 5858) v letech 1973–1989 a na Novobydžovsku (kvadrát 5758) v letech 1973–1977.

V současnosti bylo v mimohnízdní době pozorováno 5.11.1995 10 ex. v louce u rybníka Říha.

Skřivan lesní (*Lullula arborea*)

Nepravděpodobně protahuje. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) uvádí u skřivana lesního pravděpodobné hnízdění na Chlumecku (kvadrát 5858) a možné hnízdění na Novobydžovsku (kvadrát 5758) v letech 1973–1977. V současnosti byl zjištěn pouze na Třesickém rybníku, odkud pochází 4 záznamy z období jarního tahu (20.3.–10.4.) a 4 záznamy z období podzimního tahu (7.8.–18.10.). Nejčastěji byl pozorován ve skupinách do 5 ex. (max. 8.9.2007 31 ex.).

Skřivan polní (*Alauda arvensis*)

Pravidelně hnízdí a protahuje, nepravidelně zimuje. Historické hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který 4.4.1934 našel hnízdo v žitném poli u obce Puchlovice. V okolí Třesického rybníka našel JANALÍK (1961) 2.4.1961 hnízdo s vejci. Početnost v okolí rybníka odhadl na 3 páry. V současnosti byli zpívající samci zjišťováni na polích a loukách v celé oblasti. O hnízdění svědčí pozorování dospělých ptáků přinášejících potravu. Centrem výskytu byla niva Cidliny v úseku Luková – Chlumeck nad Cidlinou. V druhé

polovině dubna 2008 byla početnost v louce u Lukové (cca 70 ha) odhadnuta na min. 30 zpívajících M. Vysoký počet může být podmíněn absencí hnojiv v louce a mozaikovitým sečením. V bezprostředním okolí Třesického rybníka byla v letech 2005 a 2006 odhadnuta početnost na 4–6 párů (KADAVA 2007).

Na tahu byl zastižen v otevřené krajině i nad zastavěnými plochami (max. 21.3.2006 300 ex., pole u Třesického rybníka). V měsících prosinec a leden byli jednotliví ptáci pozorováni v roce 1961 na Třesickém rybníku (JANALÍK 1961).

Břehule říční (*Riparia riparia*)

Pravidelně hnízdí. Historickou oblastí výskytu bylo Novobydžovsko, kde se nacházela hnízdiště v 60.–70. letech 20. stol. v pískovnách u Nového Bydžova (lokality „Na Františku“) a v 70. letech 20. stol. na rybníku Říha (50 hnízdních nor). Na Chlumecku se historické hnízdiště nacházelo v okolí obce Pamětník, kde hnízdilo v letech 1961–1965 52–134 párů na lokalitě Pisák, dále v roce 1965 3 páry na lokalitě Rakousy (Mlýnská Cidlina) a v letech 1963–1965 12–15 párů ve štěrkopískovně Štít (ČERNÝ 1966). Další historickou oblastí byla štěrkopískovna Obědovice, kde byl 9.7.1964 chycen 1 ex. na hnízdě (FORMÁNEK 1970), a pískovna u Káranic, kde bylo v roce 1979 nalezeno celkem 220 nor (Z. Průchová, viz HENEBERG 2007). K rozšíření došlo s rozvojem těžby písku v nivě Bystřice v 80. letech 20. stol. V současnosti byla centrem výskytu soustava štěrkopískoven mezi Chlumcem nad Cidlinou a Kratonohami, která představuje jednu z nejvýznamnějších oblastí výskytu břehule v České republice (HENEBERG 2007). V okolí Třesického rybníka hnízdila celkem na 5 lokalitách, v roce 2010 již pouze na 2. Počty na lokalitách kolísaly v rozmezí 30–1 258 párů (1999–2005, HENEBERG 2007). Další lokality se nacházely u obce Písek (max. v roce 2005 1 950 párů), které patří mezi největší známé kolonie v Čechách (HENEBERG 2007). V pískovnách u Pamětníka populace značně kolísá (2000–2005 10–845 nor, HENEBERG 2007). Početnost na jednotlivých lokalitách kolísá v závislosti na aktuální těžbě.

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*)

Pravidelně hnízdí. Hnízda byla nalézána v obcích v otevřených objektech, nejčastěji v budovách areálů zemědělských podniků. Do poloviny 90. let min. století byla hnízda nalézána v neobydlených rodinných domech v Novém Bydžově. V současnosti byla v oblasti na nocovištích zjištěna ojedinelé. Dne 14.9.2005 bylo na Třesickém rybníku pozorováno 1 500 ex. (KADAVA 2007a). Dne 2.10.2005 bylo na téže lokalitě pozorováno 130 ex.

Jiříčka obecná (*Delichon urbica*)

Pravidelně hnízdí. Hnízda byla nalézána v centrech obcí měst na vhodných budovách, mj. pravidelně na budově sokolovny v Novém Bydžově. Dále obsazovala rodinné domy (jednotlivá hnízda), vhodné objekty v průmyslových částech měst a hospodářské budovy (desítky hnízd, např. objekt bývalé sušárny čekanky v Bydžovské Lhotce a sklad ovoce v Petrovičkách, L. Bartoniček *in verb.*). Nově hnízdí několik desítek párů pod dálničním mostem u Žizelic. Dne 19.9.2010 bylo pozorováno na drátech v obci Kosičky 250 ex.

Linduška úhorní (*Anthus campestris*)

Ojedinéle historické hnízdění na Chlumecku. Hnízdo se 4 vejci bylo nalezeno 5.7.1939 v písňiku u obce Přepychy (MUSILEK 1940).

Linduška lesní (*Anthus trivialis*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí a protahuje. Historický nález hnízda s vejci uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007) v roce 1931 v polesí u Lodína. ŠTASTNÝ (*et al.* 1987) ji uvádí jako prokazatelně hnízdící na Novobydžovsku (kvadrát 5758) a pravděpodobně hnízdící na Chlumecku (kvadrát 5858) v letech 1973–1977. V současnosti byli zjištěni zpívající samci zejména v blízkosti pasek a okrajů listnatých lesů (les Chlum u Prasku, les Bor u Měníka, lesy v okolí Vlkova nad Lesy, PP Pamětník, Homyle, Loučnohorský les).

Linduška luční (*Anthus pratensis*)

Pravidelně protahuje, nepravidelně zimuje. Možné hnízdění bylo zaznamenáno na Třesickém rybníku, kde byly 25.4.2007 pozorovány 2 páry v loukách jižně od rybníka (M. Jelínek *in litt.*).

Na tahu se objevovali pravidelně jednotliví ptáci a skupiny do 50 ex. (max. 23.3.2001 200 ex. u Třesického rybníka a 26.3.2006 87 ex. v loukách u Cidliny u Nového Bydžova). Zimní výskyt 1 ex. z 19.12.1961 uvádí JANALÍK (1961) na Třesickém rybníku. V současnosti na této lokalitě nepravidelně zimovalo 1–9 ex. (17.12.–3.2.2007).

Linduška horská (*Anthus spinoletta*)

Ojedíněle protahuje. Dne 2. a 4.4.2004 byl pozorován 1 ex. na obnaženém dně Třesického rybníka a 2.9.2010 7 ex. v zaplaveném poli u Písku.

Konipas luční (*Motacilla flava*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde 22.5.1937 nalezl hnízdo F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V roce 1961 zde zjistil JANALÍK (1961) hnízdění 4 párů. ŠTASTNÝ (*et al.* 1987, 1996) uvádí prokázané hnízdění na Chlumecku (kvadrát 5858) v letech 1973–1989. V roce 1994 pravděpodobně hnízdil 1 pár u rybníka Říha.

V současnosti hnízdily na Třesickém rybníku nepravidelně 1–2 páry. Na rybníku Říha hnízdil v roce 1995 a 1996 1 pár. V letech 1997–2006 nepravidelně hnízdil 1 pár na mezích mezi obcemi Lišice a Lovčice. Pravděpodobné hnízdění bylo zjištěno na dalších lokalitách: dostihové závodiště u Chlumce nad Cidlinou (2005, 1 pár), Luková (2006, 1 pár), průmyslová zóna Nový Bydžov – Zábědov (2006, 1 pár), rybník Žabí Lhotka (2008, 2 páry), pastviny u Zadražan (2009, 1 pár, KADAVA & VOSAHLVÁ 2010b), Nepolisy (2009, 1 pár), Písek (2010, 1 pár).

Na tahu se vyskytoval v otevřené krajině poblíž mokřadních lokalit (max. 2.9.2010 21 ex. v zaplaveném poli u Písku, v hejnu byl zastížen 1 ex. *M. flava thunbergi*). Na Třesickém rybníku bylo v letech 2008 a 2009 zjištěno nocoviště (max. 1.8.2008 60 ex.).

Konipas citronový (*Motacilla citreola*)

Ojedinelý výskyt. Dne 9.4.1998 byl pozorován 1 *ad.* M na obnaženém dně Třesického rybníka (KADAVA & PAVELKA 2010).

Konipas horský (*Motacilla cinerea*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. V minulosti nebyl jako hnízdící zjištěn (ŠŤASTNÝ *et al.* 1987, 1996). V současnosti byla hnízdiště situována především v nivě Cidliny, kde pravidelně v úseku Skřivany – Nový Bydžov hnízdily 1–2 páry. Hnízda byla nejčastěji nalézána pod mosty či v konstrukci stavidel na Mlýnské Cidlině. Pravidelně hnízdil na mostech a jezech na Cidlině a Bystřici v okolí Chlumce nad Cidlinou (horní jez na Cidlině v Chlumci nad Cidlinou, sádky Rybářství Chlumecký, opěrná zeď pod silničním mostem v Chlumci nad Cidlinou, most v Lučicích, jez v Loukonosech, mlýn Kratonohy, most u Kosic).

Na řekách Cidlině a Bystřici a na rybnících (Třesický, Starochlumecký, Říha) byl na tahu zjišťován nepravidelně.

Konipas bílý (*Motacilla alba*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde v roce 1961 prokázal hnízdění 1 páru JANALÍK (1961). Jako prokazatelně hnízdícího ho uvádí ŠŤASTNÝ *et al.* (1987, 1996) na Novobydžovskou i Chlumecku. V současnosti byla hnízda nejčastěji nalézána v otvorech zdí budov, ve štěrbinách střech a na půdách. Na Třesickém rybníku pravidelně hnízdilo 4–8 párů (KADAVA 2007a). Hnízda zde byla nejčastěji nalezena na rybářských a mysliveckých objektech. Na rybníku Temník hnízdil pravidelně 1 pár v rybářském objektu na hrázi.

Nocoviště bylo zjištěno na Třesickém rybníku (max. 16.9.2002 min. 100 ex.) a u pískoven u obce Stará Voda (max. 18.7.2003 200 ex.).

Brkoslav severní (*Bombycilla garrulus*)

Nepravidelně protahuje a zimuje. Historický výskyt 15 ex. zjistil 4.12.1953 u obce Humburky L. Drahokoupil (*in litt.*). Ze současnosti pochází z oblasti celkem 25 záznamů. V devíti případech šlo o pozorování skupin do 15 ex., ve zbylých případech se jednalo o vyšší počty (max. 17.1.2009 120 ex. v Chlumci nad Cidlinou, 7.2.2009 500 ex. u Zvíkova). Nejčastěji byli pozorováni na ovocných stromech podél silnic, v zahradách v intravilánech obcí a měst a v dubových lesích. Méně často byli zastíženi na přeletu a na střechách domů. Nejvíce pozorování pochází z období zimy 2008/2009 (celkem 14 záznamů v období 11.12.2008–12.3.2009), kdy proběhla silná invaze do České republiky (SCHRÖPFER *et al.* 2010).

Střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí. Byl pozorován zejména v křovinných patrech podél vodních toků (Mlýnská Cidlina, Mlýnská Bystřice). V letech 2006–2007 bylo v okolí Třesického rybníka zjištěno 3–5 zpívajících M. Dne 1.4.2010 byli v PP Pamětník zjištěni 3 zpívající M.

V období zimních měsíců byl častěji pozorován v intravilánech měst.

Pěvuška modrá (*Prunella modularis*)

Pravděpodobně hnízdí, ojedinelé zimuje. Historické hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který 17.5.1931 našel hnízdo v polesí u Lodína. ŠŤASTNÝ *et al.* (1987, 1996) ji v letech 1973–1989 jako hnízdící ve sledované oblasti neuvádějí. V letech 2001–2003 pravděpodobně hnízdila na Novobydžovsku (kvadrát 5758) (ŠŤASTNÝ *et al.* 2006). Zpívající samci byli

zaznamenání pravidelně v letech 2003–2008 na Třesickém rybníku. Vždy se jednalo o 1–5 M zejména ve východní části okolí rybníka. Dne 10.4.2003 byl zjištěn 1 zpívající M u rybníka Vondránek.

Ojediněle byla zjištěna v zimních měsících: 27.1.2000 byl pozorován 1 ex. v keři u pískovny Obědovice.

Červenka obecná (*Erithacus rubecula*)

Pravidelně hnízdí, nepravidelně zimuje. Výskyt v hnízdní době byl zjištěn v listnatých lesích, na předměstích měst v zarostlých zahradách a na plochách s dostatkem křovinného krytu, v křovinatých pásech a v rozptýlené zeleni v cidlinské nivě. Hnízdění prokázal J. Horák (*in litt.*), který našel v roce 2005 a 2009 hnízdo s mláďaty v listnatých lesích u Chlumce nad Cidlinou. Dne 13.5.2009 bylo nalezeno hnízdo v příkopu na okraji lesa u Skochovic. Dne 1.4.2010 bylo v PP Pamětník zjištěno 10 zpívajících M.

V zimě se vyskytovala nepravidelně. Dne 27.11.1971 byl pozorován 1 ex. v Novém Bydžově (L. Drahekoupil *in litt.*), 24.1.2010 1 ex. v Zadražanech (S. Vosáhlová *in verb.*) a 23.12.2010 1 ex. v Skochovicích.

Slavík tmavý (*Luscinia luscinia*)

Nepravidelně protahuje. Dne 12.5.2001 byl zjištěn 1 zpívající M ve fragmentu lužního lesa při hrázi Třesického rybníka. Dne 14.5.2005 byl zjištěn 1 zpívající M v křovinách u Třesického rybníka a 4.5.2010 zpíval 1 M ve fragmentu lužního lesíka při hrázi Třesického rybníka.

Slavík obecný (*Luscinia megarhynchos*)

Pravidelně hnízdí. V letech 1985–1987 zjistil výskyt v cidlinské nivě (bez udání početnosti) mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989). V současnosti obsazoval hlavně pásy křovin a stromů s podrostem v otevřené krajině, místy i staré hřbitovy a zahrady. V letech 2005–2009 bylo v okolí Třesického rybníka pravidelně zjišťováno 15–25 M. Obsazoval zde hlavně porosty vrb a křovin v lukách a fragment lužního lesa při hrázi rybníka. V roce 2008 zde bylo zjištěno 9 zpívajících M na cca 500 m). Vysokou početnost vysvětlujeme souvislostí s porosty vrb a topolů s hustým bylinným a keřovým patrem, které mohou nahrazovat kdysi tradiční porosty měkkého luhu (ŠÁLEK *et al.* 2007). Zjišťován byl v intravilánech měst. V Novém Bydžově v místě dnešního nákupního centra byli pravidelně v letech 2000–2004 zaznamenáváni 1–3 zpívající M. Nejčasnější výskyt byl zjištěn 15.4.2006, kdy byl zjištěn zpěv 1 M v křovinách v nivě Cidliny u Nového Bydžova.

Slavík modráček středoevropský (*Luscinia svecica cyanecula*)

Pravidelně hnízdí. Dle ŠTASTNÉHO *et al.* (1987, 1996, 2006) nebyl ve sledované oblasti v letech 1973–2003 jako hnízdící druh vůbec zaznamenán. Jedinou hnízdní lokalitou byly rozsáhlé rákosiny na jižním břehu Třesického rybníka. V letech 2005–2010 zde byli pravidelně zaznamenáváni 1–4 zpívající M (KADAVA 2007a).

V období tahu se vyskytoval ojediněle. Dne 26.3.2002 byly pozorovány 3 ex. na obnaženém dně Třesického rybníka a 28.4.2006 byl zjištěn 1 M v rákosině podél meliorační strouhy u obce Humburky.

Rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*)

Pravidelně hnízdí. Historický výskyt byl zjištěn 28.6.1937 odchycením 1 ex. v Chlumci nad Cidlinou (V. Červinka viz JIRSIK & KADLEC 1938). V současnosti byla hnízda nalézána na budovách, méně často v polobudkách. V květnu 1995 bylo nalezeno aktivní hnízdo na nákladním vlaku v Chlumci nad Cidlinou.

Nejpozději byl pozorován 9.11.2010 (1 ex., Chlumeck nad Cidlinou), v zimních měsících zjištěn nebyl.

Rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*)

Pravděpodobně pravidelně hnízdí. Historickou oblastí bylo Chlumecko (kvadrát 5858), kde v letech 1973–1989 uvádí prokázané hnízdění ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996). V současnosti byl v hnízdní době zaznamenán na těchto lokalitách: park U sv. Trojice v Novém Bydžově (2002, 1 M), zahrádkářská kolonie v Chlumci nad Cidlinou (2004, 1 M), bažantnice Luhy (2006, 2 M), lesy u Chlumce nad Cidlinou (2008, hnízdo v budce se 7 mláďaty, J. Horák *in litt.*).

Na tahu byl zaznamenán nepravidelně. Z Třesického rybníka pocházejí 3 záznamy z období jarního tahu (4.–28.4.) a 1 záznam z období podzimního tahu (20.9.2001 1 ex.).

Bramborníček hnědý (*Saxicola rubetra*)

Nepravidelně hnízdí, pravidelně protahuje. Historickou oblastí bylo Chlumecko (kvadrát 5858), kde prokázané hnízdění v letech 1973–1989 uvádí ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996).

V současnosti byl zjištěn výskyt v PP Pamětník a v jejím okolí. Zde bylo v letech 2008 a 2010 prokázano hnízdění 3 párů, další 2 páry hnízdily pravděpodobně (ZAJÍC 2008). Na jiných lokalitách byl v hnízdní době zaznamenán ojedinelé: niva Javoroky v úseku u Loučné Hory (2010, 1 pár, pravděpodobně hnízdění, J. Svěcený *in litt.*), rybníky Třesický (14.5.2006, 2 páry, možné hnízdění) a Žabí Lhotka (3.6.2006, 1 F).

Na tahu byl zjištěn již v roce 1961 u Třesického rybníka, odkud pocházejí 3 záznamy z období jarního tahu (16.–25.4., JANALÍK 1961). V současnosti pochází z období jarního tahu celkem 18 záznamů (21.4.–9.5.) a z období podzimního tahu celkem 7 záznamů (1.8.–10.9.). Pozorován byl na těchto lokalitách: rybníky Třesický, Nedekřovák a Temník, Písek, niva Cidliny u Smidar, okolí Nového Bydžova a louky u Lukové. Nejčastěji byli pozorováni jednotliví ptáci, případně skupiny do 5 ex. (max. 7.5.2006 9 ex. u Lukové).

Bramborníček černohlavý (*Saxicola torquata*)

Ojedinelé historické možné hnízdění. V současnosti nepravidelně hnízdí, nepravidelně protahuje. ŠTANCL (1952) zaznamenal 5.7.1952 jednoho zpívajícího samce u Nového Města nad Cidlinou (možné hnízdění). Dle ŠTASTNÉHO *et al.* (1996, 2006) nebyl v letech 1985–2003 ve sledované oblasti jako hnízdící druh vůbec zaznamenán. Hnízdění bylo poprvé prokázano 27.5.2008 pozorováním 1 páru s 2 *juv.* v nivě Bystřice v úseku pod obcí Kosičky. V letech 2009–2010 zde hnízdil 1 pár. V roce 2008 byl pozorován 1 M 27.5. v PP Pamětník (ZAJÍC 2008), kde bylo v roce 2010 prokázano hnízdění 1 páru. Dne 15.7.2010 byl pozorován 1 M u Loučné hory.

V období tahu byl zjištěn na Třesickém rybníku, odkud pochází celkem 3 záznamy 1 ex. z období jarního tahu (22.–26.3.) a 5 záznamů 1–2 ex. z období podzimního tahu (8.9.–8.11.). Dále byly 22.3.2008 pozorovány 2 ex. u rybníka Temník.

Bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*)

Nepravidelně protahuje. ŠŤASTNÝ *et al.* (1987) uvádějí bělořita jako pravděpodobně hnízdící druh na Chlumecku (kvadrát 5858) a na Novobydžovsku (kvadrát 5758) v letech 1973–1977. Na Třesickém rybníku byl pozorován 16.4.1961 1 ex., 10.9.1961 3 ex. (JANALÍK 1961). V současnosti byl v období tahu pozorován na těchto lokalitách: polní cesta u rybníka Říha (2.5.1996 1 ex.), Trnava (24.9.2000), pole u Lišic (31.3.2005 1 M), pole u Třesického rybníka (23.4.2009 1 ex.), úhor u rybníka Temník (9.5.2010 10 ex.) a pole u Písku (2.9.2010 2 ex.).

Kos černý (*Turdus merula*)

Pravidelně hnízdí. Hnízda byla nacházena nejčastěji v keřových partiích zahrad, často v soliterních keřích podél rušných chodníků, či v popínavých rostlinách rostoucích na balkonech (Fučíkova ulice v Novém Bydžově).

V zimě byl pravidelně pozorován v zahradách a na krmítkách, ve větších počtech pravidelně v blízkosti skladu ovoce v Petrovičkách (max. 80 ex., leden 2008, L. Bartoniček *in verb.*)

Drozd kvíčala (*Turdus pilaris*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Dle ŠŤASTNÝ *et al.* (1987) jej v letech 1973–1977 jako hnízdící druh neuvádí. L. Drahokoupil (*in litt.*) uvádí pravděpodobně hnízdění v cidlinské nivě v okolí Nového Bydžova již v průběhu 80. let 20. stol. Hnízdění bylo prokázáno v roce 1993 nálezem 2 nezletilých *juv.* v remízu u Cidlíny u Nového Bydžova, kde hnízdilo dalších min. 10 párů. Na Chlumecku hnízdilo 5–10 párů v letech 1987–2006 v topolech podél Cidlíny v úseku Žíželice – Zbraň (M. Jelínek *in litt.*). V současnosti hnízdil zejména ve stromořadích podél řek a vodotečí, méně často v alejích (1998, 5–10 párů v topolech u silnice Nový Bydžov – Vysočany). V roce 2001 hnízdilo 5 párů na topolech podél Cidlíny v Chlumci nad Cidlinou. Pravděpodobně hnízdil v cidlinské nivě u Nového Bydžova v roce 2009. V roce 2010 hnízdily 2 páry v topolech u Písku.

Na tahu byl pozorován nejčastěji ve skupinách do 100 ex. Pravidelně se vyskytoval ve velkých počtech v zimních měsících a v období tahu v produkčních výsadbách jabloní v okolí obcí Petrovičky a Bašnice (hejna cca 1 000 ex., L. Bartoniček *in verb.*)

Drozd zpěvný (*Turdus philomelos*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Historické hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který 28.5.1933 našel hnízdo s mláďaty v polesí u Lodína. Výskyt v hnízdění době byl dále zjištěn 10.6.1936 odchycením 1 ex. u Nepolis (V. Červinka viz JIRSÍK & KADLEC 1938). L. Drahokoupil (*in litt.*) našel 5.5.1973 hnízdo se snůškou mezi řezivem v areálu pily v Novém Bydžově. V současnosti byla hnízda nalézána nejčastěji v křovinných partiích v říčních

nivách a v remízích (např. 1.5.2007 bylo nalezeno hnízdo se 4 mláďaty u obce Starý Bydžov, R. Ságrer *in litt.*). Zpívající samci byli pravidelně zjišťováni na okrajích listnatých lesů a pasek. V okolí Třesického rybníka bylo v roce 2005 zaznamenáno 10 zpívajících M (KADAVA 2007a).

V obou tahových obdobích byl v současnosti pravidelně zaznamenáván na loukách a při přeletěch ve skupinách o velikosti řádově desítek ex. (max. 27.3.2006 70 ex. v nivě Cidliny u Nového Bydžova).

Drozd cvrčala (*Turdus iliacus*)

Nepravidelně protahuje. Ze současnosti pochází z okolí Třesického rybníka 6 záznamů z období jarního tahu (23.3.–4.4., jednotliví ptáci, ojediněle desítky ex.). V období podzimního tahu byl zaznamenán ojediněle (26.10.2004 několik ex.). Dne 16.3.2005 bylo pozorováno 5 ex. v poli u Nového Bydžova, 13.3.2010 pozoroval M. Pavelka (*in litt.*) 2 ex. v lese u obce Lodín a 29.12.2010 1 ex. v sadu ve Starém Bydžově.

Drozd brávník (*Turdus viscivorus*)

Pravděpodobně pravidelně hnízdí a protahuje. Ojediněle zimoval. Hnízdění bylo prokázáno 25.5.2006 v Mlékosrbském lese pozorováním 1 ex. přinášejícím potravu do hnízda. V současnosti byli zpívající samci pravidelně zjišťováni v listnatých lesích (bažantnice Luhy, lesy u Lišic, les Borek u Lužce nad Cidlinou, Králický les, PP Pamětník).

V období tahu se vyskytoval pravidelně (max. 29.11.2009 80 ex. u statku Bludy u Lovčic, M. Jelínek *in litt.*). Dne 2.2.2006 byly pozorovány 4 ex. v novém Bydžově a 26.1.2007 byl pozorován 1 ex. u Třesického rybníka.

Cvrčilka zelená (*Locustella naevia*)

Pravidelně hnízdí. ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996) uvádí prokázané hnízdění na Chlumecku (kv. 5858) v letech 1973–1989, na Novobydžovsku ji jako hnízdící ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996, 2006) neuvádí. V současnosti byla centrem výskytu cidlinská niva v úseku Skřivany – Zbraň. Zpívající samci byli zjištěni na těchto lokalitách: niva Cidliny v úseku Sloupno – Nový Bydžov (2003–2005, 2–4 M), zámecký park ve Skřivanech (2003–2005, 2–3 M), okolí Lukové (2007–2008, 2 M), PP Pamětník (2010, 7 M), louky mezi Žiželicemi a Zbrání (2010, 9 M), Třesický rybník (2005–2010, 3–6 M), rybníky Beran a Vítkovický, Bystřice v úseku u Kratonoh a Čistírna odpadních vod Nový Bydžov (vše 2006–2010, jednotliví samci).

Cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*)

Pravděpodobně hnízdí. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) ji uvádí v letech 1973–1977 jako prokazatelně hnízdící na Chlumecku (kv. 5858). V letech 1985–1987 ji zjistil v lukách mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989). V současnosti byl výskyt v hnízdění době zjištěn na těchto lokalitách: okolí Třesického rybníka (2005–2010, pravidelně 1–2 zpívající M), Mlýnská Bystřice v úseku u Kratonoh (13.5.2005, 2 M), niva Cidliny v úseku u Sloupna (5.6.2005, 1 M), PP Pamětník (2008, pravděpodobné hnízdění, ZAJÍC 2008) a rákosina v louce u Lukové (21.5.2009, 1 M).

Cvrčilka slavíková (*Locustella luscinioides*)

Pravidelně hnízdí. Lokalitou s nejpočetnější hnízdní populací je Třesický rybník. Do roku 2005 zde byli pravidelně zjišťováni 2–4 zpívající M. Počet zaznamenaných zpívajících samců se od roku 2006 zvyšoval: 13.5.2006 7 M, květen 2008 6 M, 1.5.2009 13 M (KADAVA 2010d). Dne 20.7.2009 zde byla odchycena 1 F s hnízdní nažinou (pravděpodobné hnízdění). Dalšími lokalitami s výskytem v hnízdní době jsou rybníky Smrkovák, Temník, Žabí Lhotka a PP Pamětník (2008–2009 vždy 1 M).

Rákosník tamaryškový (*Acrocephalus melanopogon*)

Ojedinelý výskyt. Dne 11.4.2009 byl odchycen 1 ex. na Třesickém rybníku (BARTONÍČEK & DOBŘICHOVSKÝ 2010).

Rákosník proužkovaný (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Pravidelně hnízdí. Historické hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který nalezl 17.6.1930 hnízdo se snůškou v porostu vyšších trav u Káranic. Na Třesickém rybníku odhadl JANALÍK (1961) v roce 1961 početnost na 5 párů. V letech 1985–1987 zjistil výskyt v cidlinské nivě (bez udání početnosti) mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989).

V roce 2005 byla hrubě odhadnuta početnost na Třesickém rybníku na 30 párů (KADAVA 2007a), v roce 2009 na základě výsledků z odchytu ptáků na 40–80 párů. Na rybníku Říha bylo prokázáno hnízdění v roce 1995, celkový počet byl odhadnut na min. 10 hnízdicích párů (taktéž v roce 1996). Na rybnících u Opatova (Štěpánský, Nový) prokázal hnízdění 1 páru J. Zajíc (*in litt.*), celková početnost odhadnuta nebyla.

Rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*)

Pravidelně hnízdí. Nejpočetněji se vyskytoval v oblasti niv řek a okolí rybníků. Dne 24.5.2005 bylo na Třesickém rybníku zjištěno celkem 25 zpívajících M, celková početnost byla odhadnuta na min. 30 párů. V letech 2006–2010 bylo pravidelně zaznamenáno min. 10 zpívajících M v nivě Cidlina v úseku Sloupno – Nový Bydžov. V roce 2004 bylo nalezeno hnízdo v porostu kopřiv v zámeckém parku ve Skřivanech. Dne 25.5.2006 bylo v ruderálním pásu podél řeky Bystřice u Kosiček zjištěno na cca 400 m 7 zpívajících M. Na rybníku Žabí Lhotka byli 3.6.2006 registrováni 2 zpívající M.

Rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde v roce 1961 odhadl početnost na 40–50 párů JANALÍK (1961) a cidlinská niva mezi Pamětníkem a Žiželicemi, kde jeho výskyt (bez udání početnosti) v letech 1985–1987 zjistil FOLTÝN (1989).

V současnosti pravidelně hnízdil na rybnících Třesický (2009, 50–100 párů, odhad na základě výsledků z odchytu ptáků, ostatní podle počtu zpívajících samců), Temník (2005–2010, 15–30 párů), Smrkovák (2005–2010, 15–30 párů), Žabí Lhotka (2006–2010, 1 pár) a PP Pamětník (2006–2010, 1 pár).

Nejčasnější pozorování pochází z 10.4.2009, nejpozdější z 17.10.2010 (v obou případech šlo o 1 ex. odchycený na Třesickém rybníku).

Rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde byla v roce 1961 početnost odhadnuta na 15 párů (JANALÍK 1961). V současnosti byl v hnízdní době zjištěn na těchto lokalitách: rybníky Třesický (pravidelně 1–6 M), Říha (1996–2001, 1 M), Temník (2007–2010, 1–2 M), Starovodský (2004, 1 M), Beran u Lukové (2009, 1 M), Medřič (2009, 1 M), Smrkovák (2010, 1 M), Vondránek (2010, 1 M), Bejřov u Obědovic (2009, 2 M) a Olešnický (2010, 1 M), dále sádky v Chlumci nad Cidlinou (2006 1 M) a zatopený lom pro cihlářskou hlinu u Nového Bydžova (2006–2009, 1 M).

Nejčasnější pozorování pochází z 25.4.2010 (1 M, Třesický rybník), nejpozději byl zjištěn 3.10.2009 (3 ex. odchyceni na Třesickém rybníku).

Sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*)

Pravidelně hnízdí. Historické hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který nalezl 29.5.1934 hnízdo v obci Puchlovice. V současnosti byl výskyt v hnízdní době pravidelně zjišťován v lesích (Chlum u Prasku, Borek, bažantnice Luhy, lesy Mlíkosrbský a Králický), v remízích a rozptýlené zeleni (cidlinská niva v úseku Skřivany – Nový Bydžov, bystrická niva v úseku u Kratonoh) a v intravilánech měst a obcí (Skochovice, nález hnízda se snůškou 28.5.2003, Zadražany, 9.5.2010 2 zpívající M). Dále byli v letech 2006–2009 ve fragmentu lužního lesa u hráze Třesického rybníka zjišťováni 1–2 zpívající M.

Pěnice pokřovní (*Sylvia curruca*)

Pravděpodobně hnízdí. Historický výskyt v oblasti uvádí L. Drahoukoupil (*in litt.*), který pozoroval 20.7.1972 1 ex. v zahradě v obci Humburky. V letech 1985–1987 ji zjistil v lukách mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989). V současnosti byli v hnízdní době nepravidelně registrováni jednotliví zpívající samci zejména v nivě Cidliny mezi Sloupnem a Novým Bydžovem a u Lukové, kde obsazovali křovinaté remízy v loukách a podél polních cest. V roce 2005 byl zjištěn 1 pár u Třesického rybníka a v roce 2010 v květnu opakovaně 1 M u rybníka Temník.

Pěnice hnědokřídla (*Sylvia communis*)

Pravidelně hnízdí. Obsazuje pásové křovinaté porosty u polních cest v otevřené krajině. Méně často se vyskytovala v zahradách v intravilánech měst a obcí (parky, hřbitovy, zarostlé zahrady) a na okrajích světlých listnatých lesů.

Pěnice slavíková (*Sylvia borin*)

Pravděpodobně pravidelně hnízdí. Hnízdní výskyt byl zjištěn v intravilánu Nového Bydžova, kde byl 1 zpívající M pravidelně zjišťován v roce 1995 v podrostu lesíka v areálu bývalé mlékárny. V roce 2008 ji jako pravděpodobně hnízdící zjistil v PP Pamětník ZAJÍC (2008). Na Třesickém rybníku byl v roce 2005 a 2010 opakovaně zjištěn 1 zpívající M.

Pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*)

Pravidelně hnízdí. Historický údaj o hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který nalezl hnízdo s mláďaty 31.5.1930 v křovinatém

porostu u Lodína. L. Drahokoupil (*in litt.*) nalezl 27.5.1992 hnízdo s mláděty v porostu angreštu v Novém Bydžově. V současnosti byla nejhojnější pěnicí. Obsazovala křovinaté porosty podél polních cest v otevřené krajině a parky a zahrady v intravilánech měst a obcí. Dne 1.4.2010 byli v PP Pamětník (35,5 ha) zjištěni 3 zpívající M. Pravidelně byla zjišťována v lesích.

Budníček lesní (*Phylloscopus sibilatrix*)

Pravidelně hnízdí. V roce 1996 nalezl hnízdo s mláděty v bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou J. Horák (*in litt.*) a každoročně zde byli registrováni zpívající samci. V hnízdní době byli zjištěni zpívající samci na těchto lokalitách: lesy Chlum u Prasku (2002–2006) a v okolí Skochovic (vrch „Na pískách“), bažantnice Luhy (2005–2010) a fragment lužního lesa u Třesického rybníka (23.4.2002 1 M, možné hnízdění).

Budníček menší (*Phylloscopus collybita*)

Pravidelně hnízdí. Obývá zalesněné části, remízy, plochy s rozptýlenou zelení v říčních nivách, parky a zahrady měst a obcí. V květnu 2008 bylo nalezeno hnízdo na hrázi rybníka Medřič v porostu kopřiv a ve stejné době byl u Smidar při řece Cidlině pozorován 1 *ad.* přinášející potravu na hnízdo v porostu kopřiv.

Budníček větší (*Phylloscopus trochilus*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí. Zpívající samci byli pravidelně zjišťováni v lesnatých oblastech, v rozptýlené zelení v říčních nivách a v parkových zahradách v intravilánech měst a obcí.

Králíček obecný (*Regulus regulus*)

Pravděpodobně hnízdí. Jednotliví zpívající samci byli zjišťováni v jehličnatých partiích lesů (Zdechovice, Bor u Měníka, Králický les, vrch Na pískách). Na tahu byli zřídka pozorováni i mimo les (fragment lužního lesa při hrázi Třesického rybníka) a častěji během podzimního tahu v lesnicky rekultivovaných šterkopískovnách, zejména v porostech borovic a smrku.

Lejsek šedý (*Muscicapa striata*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Lejscí byli v hnízdní době nejčastěji pozorováni v zarostlých zahradách obcí a měst. Hnízdní výskyt byl zjištěn v těchto obcích: Vysočany, Kosičky, Zbraň, Lovčice (vše v letech 2005–2010), Nový Bydžov (2005, 1 pár, židovský hřbitov, prkazané hnízdění), Skochovice (každoročně, 1 pár. Další hnízdění bylo v roce 2002 prokázáno nálezem hnízda s mláděty ve zděném objektu v lese Chlum u Prasku.

Historické záznamy protahujících ptáků uvádí JANALÍK (1961) z Třesického rybníka v roce 1961 z období jarního tahu (7.5.–18.5.) a podzimního tahu (10.9. 1 ex.). V současnosti byl na tahu pozorován nepravidelně (max. 2.9.2006 30 ex. na hrázi Třesického rybníka, J. Horáček *in litt.*).

Lejsek bělokrký (*Ficedula albicollis*)

Pravidelně hnízdí. RYBÁŘ & PROCHÁZKA (1979) uvádějí bez bližších podrobností hnízdní výskyt v polosi u Obědovic v 70. letech 20. stol. Rovněž ŠTASTNÝ (*et al.* 1987, 1996, 2006) ho uvádí ze všech mapování hnízdního rozšíření (1973–2003) jako druh s prokázaným hnízděním. V letech 1996–1999

patřil k dominantním druhům hnízdícím v budkách (37–48% zastoupení ze všech obsazených budek) v lese v bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou (HORÁK & HARANT 2000). V roce 2009 bylo prokázáno hnízdění 12 párů hnízdících v budkách v lese Veselský háj. Další výskyt v hnízdní době byl zaznamenán na těchto lokalitách: bažantnice Luhy (2005, 3 M), Loučohorský les (23.5.2008, 11 M, BARTONÍČEK 2009a) a PP Pamětník (19.6.2010, 1 M).

V období tahu byl pozorován pouze 8.5.1996 (1 F, Skochovice).

Lejssek černohlavý (*Ficedula hypoleuca*)

Nepravidelně hnízdí. V bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou vytvářel nepravidelně v letech 1996–2009 smíšené páry s lejskem bělokrkým. „Čistý“ pár byl od roku 1996 zjištěn pouze jednou (J. Horák *in litt.*). V období tahu byl pozorován nepravidelně: 5.5.2000 1 M u Třesického rybníka, 3.5.2006 1 M v nivě Cidliny u Sloupna a 7.5.2006 1 M ve fragmentu lužního lesíka při hrázi Třesického rybníka.

Sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*)

Nepravidelně hnízdí, pravidelně protahuje, nepravidelně zimuje. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde byla početnost v roce 1961 odhadnuta na 5 párů (JANALÍK 1961). Tehdy se jednalo o první prokázané hnízdění v okrese Hradec Králové. Pravděpodobně hnízdění bylo zjištěno 10.4. a 13.–14.6.2009 odchylem dospělých ptáků s hnízdními nažinami. Celková početnost zde byla v roce 2009 odhadnuta na 10–20 párů. Dne 1.5.2010 byly zaznamenány hlasy několika ptáků (J. Horáček *in litt.*) a 4.5. v témže roce byl pozorován 1 pár.

Na tahu byla historicky zjištěna pouze na Starochlumeckém rybníku, kde v říjnu 1994 pozoroval 1 ex. M. Pavelka (*in litt.*). V současnosti pravidelně protahuje pouze na Třesickém rybníku. Z let 1996–2010 pochází celkem 32 záznamů z období podzimního tahu (21.7.–28.10., max. 24.10.2005 40 ex.) a 3 záznamy 2–5 ex. z období jarního tahu (4.3.–1.4.). V zimě byla pozorována nepravidelně od roku 2001. Bylo shromážděno celkem 5 záznamů 1–7 ex. z období 5.12.–25.1.

Mlynařík dlouhoocasý (*Aegithalos caudatus*)

Pravidelně hnízdí. Hnízdění bylo zjišťováno zejména v příměstských částech s dostatečně rozvinutým keřovým patrem (zejména hřbitovy v Novém Bydžově, zahrádkářské kolonie v Chlumci nad Cidlinou a Novém Bydžově).

Mimo období hnízdění byl často pozorován v remízích, stromořadích podél Cidliny a Bystřice, při okrajích lesů i v urbánních biotopech.

Sýkora babka (*Poecile palustris*)

Možné hnízdění. Nejčastěji byla zastížena ve světlých lesích, při okrajích pasek, či v remízích v nivě Cidliny. Výskyt v hnízdní době v intravilánu Nového Bydžova zjistil L. Drahoukoupil (*in litt.*) 30.6.2009 nálezem 1 ex. na silnici u základní školy Klicperova. Podrobnější data o výskytu chybí.

Sýkora lužní (*Poecile montanus*)

Pravidelně hnízdí. Výskyt v hnízdní době byl zjištěn ve vlhčích křovinných a vrbových porostech v nivě Cidliny (Skřivany, Nový Bydžov, Luková). V roce

2005 byla početnost na Třesickém rybníku odhadnuta na 3–4 páry (KADAVA 2007a). Jako pravděpodobně hnízdící byla zjištěna v nivě Bystřice u Kratonoh. V roce 2008 byla jako pravděpodobně hnízdící zjištěna v PP Pamětník (ZAJIC 2008), v červnu 2010 byl na této lokalitě zjištěn 1 M.

Sýkora parukářka (*Lophophanes cristatus*)

Nepravidelný výskyt. Možné hnízdění. Historický údaj o hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který 2.6.1930 našel hnízdo se snůškou ve starém hnízdě veverka ve smrkovém porostu u Lodína. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) ji uvádí jako prokazatelně hnízdící druh v letech 1973–1977 na Novobydžovsku (kvadrát 5758, 5759). ŠTASTNÝ *et al.* (2006) uvádějí z let 2001–2003 na Novobydžovsku (kvadrát 5758, 5759) možné hnízdění. Dne 19.5.2005 byl pozorován 1 pár ve vrcholových partiích smrků v lesích u Skochovic (možné hnízdění).

V zimním období byly 6.1.2010 pozorovány 3 ex. ve skupině s jinými druhy pěvců u Skochovic.

Sýkora uhelníček (*Periparus ater*)

Pravidelně hnízdí. V roce 1995 bylo nalezeno hnízdo se 3 vejci v okraji hnízda jestřába v lesích u Lodína (R. Ságner *in litt.*). V současnosti zjistil J. Horák (*in litt.*) nepravidelné hnízdění v budkách v lesích v okolí Chlumce nad Cidlinou. Zpívající samci byli zjištěni ve všech lesnatých částech v oblasti v místech se zastoupením jehličnanů (Zdechovický les, Zadražanský les, Králický les, Bor u Měníka, Mlíkosrbský les).

Sýkora modřinka (*Cyanistes caeruleus*)

Pravidelně hnízdí. HORÁK & HARANT (2000) zjistili v letech 1996–1999 v listnatém lese u Chlumce nad Cidlinou druhovou dominanci 12–20 % ze všech obsazených budek (třetí nejhojnější druh hnízdící v budkách). V roce 2009 bylo zjištěno hnízdění 1 páru v rozvaděči v objektu zemědělského družstva Zadražany.

Sýkora koňadra (*Parus major*)

Pravidelně hnízdí. HORÁK & HARANT (2000) zjistili v letech 1996–1999 v bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou druhovou dominanci 38–48 % ze všech obsazených budek.

Brhlík lesní (*Sitta europaea*)

Pravidelně hnízdí. Historický výskyt v intravilánu Nového Bydžova uvádí L. Drahokoupil (*in litt.*) již v průběhu 70. a 80. let 20. stol. V současnosti byl zjištěn v listnatých lesích a remízích v celé oblasti. V intravilánu Nového Bydžova byli pravidelně zaznamenáváni zejména v okrajových částech (Pražské předměstí – hřbitov). V budkách v lesích v bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou hnízdí vzácně: 1 pár hnízdil v letech 1998, 2000 a 2002, v současnosti nezjištěn (J. Horák *in litt.*). Výskyt v hnízdni době 1–2 párů v okolí Třesického rybníka byl zjištěn v letech 2005–2006 ve fragmentu lužního lesa při hrázi rybníka (KADAVA 2007a).

V zimním období se pravidelně vyskytoval v obcích.

Šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí. Každoročně byl zastížen během hnízdní doby v Lískovickém lese. Dne 24.5.2008 byl zastížen ve zbytcích lužního lesa u Chlumce nad Cidlinou.

V mimohnízdní době byl nepravidelně pozorován u Třesického rybníka.

Šoupálek krátkoprstý (*Certhia brachydactyla*)

Pravidelně pravděpodobně hnízdí. Výskyt byl zjištěn (1995–2010) ve větších lesních celcích (okolí Zdechovic, Králický les, les Bor u Měníka, Borek u Lužce nad Cidlinou).

V období podzimního tahu byl pozorován v zahradách a parcích.

Moudivláček lužní (*Remiz pendulinus*)

Pravidelně hnízdí a protahuje. Historickou oblastí je Chlumecko. V 60. letech 20. stol. zde bylo hnízdění zjištěno na Třesickém rybníku a v Ostrově u Chlumce nad Cidlinou (V. Kratochvíl viz ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ 1985). ŠTASTNÝ *et al.* (1987, 1996) jej uvádí ze všech mapování hnízdního rozšíření (1973–1989) jako druh s prokázaným hnízděním na Chlumecku (kv. 5858). V letech 1985–1987 zjistil výskyt v lukách mezi Pamětníkem a Žižellicemi FOLTÝN (1989). V současnosti byla centrem výskytu niva Cidliny a Bystřice, kde hnízdí v porostech vrb a bříz podél řeky a vodotečí. Mezi Sloupnem a Novým Bydžovem hnízdilo 3–5 párů. Na Třesickém rybníku hnízdilo v letech 2005–2010 pravidelně 2–5 párů. V roce 1995 a 2006 hnízdil 1 pár ve vrbínách u sádek v Chlumci nad Cidlinou. Dne 26.4.2005 byl pozorován 1 M v solitérních vrbách v polích pod Bydžovskou Lhotkou. V roce 2006 pravděpodobně hnízdil 1 pár ve vrbínách u rybníka Vondránek. Na rybníku Říha byl pozorován v hnízdním období pouze 30.6.1998 1 ex.

JANALÍK (1961) uvádí 2 pozorování z období tahu z dubna 1961 na Třesickém rybníku. V současnosti se zde v období vyskytoval pravidelně. Ojedinele byl zaznamenán v bystřické nivě (2.9.2010 1 ex. a 2.10.2010 2 ex., Starovodský potok u Písku) a na rybníku Říha (4.4.2000 2 ex.).

Žluva hajní (*Oriolus oriolus*)

Pravidelně hnízdí. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) ji uvádí v letech 1973–1977 jako prokazatelně hnízdící na Chlumecku (kvadrát 5858) a Novobydžovsku (kvadrát 5758). V letech 1985–1987 ji zjistil v lukách mezi Pamětníkem a Žižellicemi FOLTÝN (1989). V roce 2005 byl podél Cidliny v úseku Sloupno – Humburky zjištěn výskyt min. 10 M, v nivě Bystřice v úseku Kosičky – Chlumeck nad Cidlinou 13 M. V okolí Třesického rybníka pravděpodobně hnízdilo každoročně 3–5 párů. Zjišťována byla i v listnatých lesích: Zdražanský les (2006–2010, 2–3 M), bažantnice Luhy (2006, 3 M). Dále byla zjištěna v remízech a zarostlých zahradách: Strašnovka u Chlumce nad Cidlinou, hřbitov Nový Bydžov – Zábědov, statek Ostrov u Písku (vše 2004–2010, 1 M), zámecký park Skřivany (2004–2010, 2 páry) a remízy u Starého Bydžova (2004–2010, 1 pár).

Ťuhák obecný (*Lanius collurio*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde v jeho okolí v roce 1961 hnízdil 1 pár (JANALÍK 1961). V současnosti bylo chování

nasvědčující hnízdění (pozorování varujících dospělých ptáků, nálezy hnízd, pozorování čerstvě vyvedených mláďat) nejčastěji zjišťováno v křovinatých pásech podél polních cest, v rozptýlené zeleni v říční nivě a při křovinatých okrajích listnatých lesů (např. 3.6.2006 3 páry, pás křovin podél polní cesty v délce 300 m u lesa Borek u Lužce nad Cidlinou). V okolí Třesického rybníka hnízdily pravidelně 2–4 páry (KADAVA 2007a). V PP Pamětník odhadl ZAJÍC (2008) početnost na 2–5 párů v roce 2008. V letech 2006–2008 byli zjištěni 2 M u rybníka Žabí Lhotka.

Ťuhák šedý (*Lanius excubitor*)

Pravidelně hnízdí. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) ho uvádějí jako prokazatelně hnízdícího na Chlumecku v letech 1973–1977. V letech 1986–2004 hnízdil 1 pár u řeky Cidliny u Zbraně (M. Jelínek *in litt.*). V letech 1985–1987 zjistil výskyt (bez bližší specifikace) v lukách mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989). Dne 14.5.1994 byl pozorován 1 ex. u rybníka Říha. V současnosti byl výskyt v hnízdní době zjištěn na těchto místech: statek Oktaviánov u obce Písek (2006), Stará Skřeněř (2007–2008, R. Ságner *in litt.*), oba záznamy 1 pár, prokázané hnízdění), Zbraň (2005), rybník Temník (2008, obojí 1 pár, pravděpodobné hnízdění), Starý Bydžov (2005), remíz u Kosiček (2006), stromořadí podél řeky Cidliny u Lukové (2006), Janovice (2008, 2009, R. Ságner *in litt.*), PP Pamětník (2010), remíz u Písku (2010, vše možné hnízdění 1 páru).

Z mimohnízdního období (30.7.–11.4.) pochází z celé oblasti celkem 57 záznamů 1–3 ex.

Sojka obecná (*Garrulus glandarius*)

Pravidelně hnízdí. V současnosti byl výskyt v hnízdní době zjištěn v lesích a také v intravilánech obcí a měst (nemocniční zahrada v Novém Bydžově, park u hřbitova v Novém Bydžově). Hnízdění bylo prokázáno na těchto lokalitách: bezový porost u Třesického rybníka (6.6.2000 1 uhynulý *pull.*), remíz u obce Kříčov (2008–2009, 3 páry, R. Ságner *in litt.*).

V zimních měsících byla zjištěna jednotlivě i v menších hejnech v otevřené krajině i podél vod.

Straka obecná (*Pica pica*)

Pravidelně hnízdí. Historický údaj o hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který v roce 1930 našel hnízdo se snůškou u Lodína. V okolí Třesického rybníka uvádí hnízdění 1 páru v roce 1961 JANALÍK (1961). V současnosti byla pozorována nejčastěji v otevřené krajině s lidskými sídly. Hnízda byla nacházena v obcích a ve městech. V Novém Bydžově hnízdila v městském parku, nevyhýbala se ani solitérním stromům v zahradách. V roce 2006 bylo nalezeno hnízdo na solitérním keři jen 1,5 vysoko nad zemí mezi poli u obce Lišice. V roce 2008 bylo nalezeno hnízdo na sloupu vysokého napětí mezi Novým Bydžovem a obcí Sloupno.

Kavka obecná (*Corvus monedula*)

Pravidelně hnízdí. Historické hnízdiště 12 párů z roku 1931 uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007) v budově bývalé hospodářské školy v Novém Bydžově. V současnosti se hnízdiště nacházelo v Novém Bydžově na kostele

Panny Marie Bolestné, kde pravidelně v letech 2000–2010 hnízdilo 10–15 párů. Do roku 2005 se nacházelo hnízdiště cca 10 párů na budově domova mládeže v ulici Josefa Jungmanna. Během hnízdění zaletovaly kavky za potravou do lučních partií v nivě Cidliny – 8.7.2006 bylo pozorováno 120 ex. a 10.3.2009 cca 80 ex. v poli u silnice. V letech 2008–2010 bylo pozorováno hnízdiště 10 párů na kostele ve Starém Bydžově.

Havran polní (*Corvus frugilegus*)

Pravidelně protahuje a zimuje. Historické hnízdiště se nacházelo v letech 1936–1952 v borovém lese u Pamětníka (V. Červinka, viz JIRSÍK & KADLEC 1937, KOKEŠ 1971/1972). Kolonie čítala 200–300 párů. KOKEŠ (1971/1972) se domnívá, že kolonie existovala již kolem roku 1910. Výskyt v hnízdní době byl zaznamenán v roce 1961 v okolí Třesického rybníka, kam zalétali za potravou ptáci z kolonie u Libčan (JANALÍK 1961, DRAHOKOUPIL 1968). V současnosti nehnízdí. Záznamy z hnízdní doby se týkají nehnízdících ptáků: 28.4.2004 byly pozorovány 3 ex. v poli u Kosiček a v období březen–červenec 2008 se 1 ex. zdržoval v polích u Sloupna.

Pravidelně se vyskytoval v období podzimního tahu. V zimě byl pravidelně pozorován v intravilánu měst (řádově desítky ex. v Novém Bydžově a v Chlumci nad Cidlinou).

Vrána šedá (*Corvus corone*)

Pravidelně hnízdí. Historické hnízdění bylo prokázáno kroužkováním mláděte v prachovém šatu 16.5.1944 u Zvíkova J. Jirkovským (viz KADLEC 1958). V současnosti byla hnízda nalézána nejčastěji v topolových stromofadích podél vodních toků. V letech 2008–2009 bylo prokázáno hnízdění 2 párů v intravilánu obce Křičov (R. Ságner *in litt.*). V otevřené krajině byla pozorována v početných skupinách: 8.9.2007 80 ex. na nocovišti na topolech u Třesického rybníka, 23.7.2008 100 ex. na poli u obce Kozojídky a 19.7.2009 113 ex. v nivě Cidliny mezi Chotělicemi a Hrobičanami (KADAVA 2010d).

Vrána černá (*Corvus cornix*)

Nepravidelný výskyt. Ojedinelé možné hnízdění. Dle ŠŤASTNÉHO *et al.* (1987, 1996, 2006) nebyla ve sledované oblasti jako hnízdící druh vůbec zaznamenána. Hnízdění smíšeného páru vrány černé a šedé bylo možné v roce 2010 u Třesického rybníka, kde byl 4.5. pozorován 1 pár.

V mimohnízdním období byla na Třesickém rybníku pozorována prvně 11.1.1998, kdy se 2 ex. a 4 kříženci zdržovali na zamrzlé hladině rybníka. Dne 4.9.2005 byly pozorovány 2 ex. společně s 3 vránami šedými v poli u statku Třesice a 24.3.2006 byl tamtéž pozorován 1 ex. s 3 vránami šedými.

Krkavec velký (*Corvus corax*)

Pravidelně hnízdí. Historický výskyt na Novobydžovsku byl prvně zjištěn v roce 1979 (bez bližší datace). Další pozorování pochází až z 5. a 8.1.1994 (1 ex. u Králického lesa u Králík). ŠŤASTNÝ *et al.* (1997) uvádí možné hnízdění v letech 1985–1989 (kvadrát 5759).

V současnosti bylo centrem výskytu širší okolí (do 5 km) rybníka Říha, kde byl poprvé zjištěn v roce 1995 (31.10. 5 ex. a 2.11. 1 ex.). Od roku 1996

byl pozorován pravidelně, často ve vyšších počtech (např. 14.6.2005 min. 50 ex., při přeletu nad polem u Skochovic). Pravděpodobné hnízdění bylo zjištěno v lese u rybníku Nedekřovák a v lese u Stříhova. V lese Borek u Lužce nad Cidlinou byla známa 4 hnízda z let 2008–2009 (R. Ságner *in litt.*). Na Třesickém rybníku byl poprvé zjištěn 1.4.1996 (1 ex. v poli). V roce 2006 byl pozorován tokající pár ve fragmentu lužního lesa při hrázi rybníka. V letech 2006–2010 pravidelně hnízdil 1 pár v Zadražanském lese u Zadražan. Výskyt v hnízdní době byl v letech 2006–2010 zjištěn v okolí obcí Bašnice, Bydžovská Lhotka, Měník, Kobylce, Luková, Králíky, Vlkov nad Lesy, Zdechovice, Babice a Zvíkov.

Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*)

Pravidelně hnízdí, protahuje, nepravidelně zimuje. Výskyt v hnízdní době byl zjištěn v květnu 1936 odchycem 2 ex. u Převýšova a Napolis (V. Červinka, viz JIRSÍK & KADLEC 1937). V roce 1961 prokázal hnízdění 1 páru u Třesického rybníka JANALÍK (1961). V současnosti byla hnízdiště zaznamenána ve stromořadích podél řek a silnic, solitérech nebo menších skupinách stromů (mj. dubová alej při březích Cidliny v Chlumci nad Cidlinou, lipová alej v Novém Bydžově – Metličanech), dále uprostřed měst, v zahradách a v parcích.

Významné nocoviště bylo zjištěno na Třesickém rybníku, kde pravidelně nocovalo 25 000–32 000 jedinců, a na rybníku Temník, kde v období jarního i podzimního tahu nocovalo 500–1 000 ex. V zimních měsících byl pozorován nepravidelně, nejčastěji šlo o pozorování jednotlivých ptáků (max. 4.1.2009 40 ex. u Skochovic, PAVELKA 2010).

Špaček růžový (*Sturnus roseus*)

Ojedinělý historický výskyt. Dne 13.6.1937 bylo pozorováno 7 ex. u Obědovic. Jeden dospělý samec z hejna byl uloven a preparován O. Horákem (MUSÍLEK 1937).

Vrabc domácí (*Passer domesticus*)

Pravidelně hnízdí. Hnízda byla nalézána na objektech ve městech a obcích. V 90. letech se nacházela kolonie na budově bývalé koželuzny v Novém Bydžově. Dne 7.5.2010 bylo v obci Zadražany sečteno celkem 38 párů. Po vyhnízdění byl zjišťován ve skupinách do 40 ex. v polích.

Vrabc polní (*Passer montanus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde v roce 1961 zjistil JANALÍK (1961) hnízdění 3 párů. Dne 23.7.1983 byla zjištěna hnízdní kolonie v suchém topole s hnízdem čapů bílých u Lukové. V letech 1985–1987 uvádí výskyt (bez bližších podrobností) v cidlinské nivě mezi Pamětníkem a Žiželicemi FOLTÝN (1989).

V současnosti byla hnízda nalézána v remízích, na krajích lesů a v obcích. V lesích v bývalém vojenském prostoru u Chlumce nad Cidlinou začal hnízdit v budkách v posledních letech (2008, 2 páry, 2009, 3 páry J. Horák *in litt.*). V posledních letech hnízdí stále častěji i v centrech měst (Nový Bydžov) v zahradách a v parcích. Dne 7.5.2010 byly zjištěny v obci Zadražany 4 páry.

V mimohnízdním období byl zastížen v otevřené krajině v celé oblasti (max. 8.3.1999 220 ex., Třesický rybník).

Pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*)

Pravidelně hnízdí. Výskyt v hnízdní době byl zjištěn 1.6.1937 odchytem 1 ex. u Nepolis (V. Červinka viz JIRSÍK & KADLEC 1938). V současnosti byla ve městech a v obcích nacházena hnízda přímo v centru města (okrasné stromy na náměstí v Novém Bydžově nebo rušné ulice, např. Dukelská a Revoluční třída v Novém Bydžově) a v zahradách s dostačujícím množstvím vhodné zeleně. Výskyt v hnízdní době byl zjištěn v menších lesících a remízích v otevřené krajině a v lesních celcích.

Pravidelně protahovala (max. 27.3.2006 min. 200 ex., niva Cidliny u Nového Bydžova).

Pěnkava jikavec (*Fringilla montifringilla*)

Pravidelně protahuje a zimuje. Historický výskyt byl zjištěn na Třesickém rybníku, kde bylo 19.12.1961 pozorováno 18 ex. (JANALÍK 1961). V současnosti byli jednotliví ptáci i skupiny do 10 ex. zjišťováni v celé oblasti (max. 27.3.2006 min. 100 ex., pole u Nového Bydžova). V zimě byla nepravidelně pozorována v obcích (např. v období 20.–26.12.2010 20 ex. ve Starém Bydžově, M. Pavelka *in litt.*). Nejčasnější zástih pochází z 9.10.2009, nejpozdější z 15.4.2006.

Zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*)

Pravidelně hnízdí. Zjišťován byl výlučně v urbánních biotopech. V širším okolí Třesického rybníka v blízkosti budov byli v letech 2005–2006 zjišťováni 2–4 M (KADAVA 2007a). V letech 2009 a 2010 byl zjištěn v Zadražanech 1 pár. V obci Kříčov hnízdil pravidelně (R. Ságner *in litt.*).

Zvonek zelený (*Carduelis chloris*)

Pravidelně hnízdí. V období hnízdění byl zaznamenán v otevřené krajině s dostatkem rozptýlené zeleně, v obcích a ve městech. V období zimních měsíců byl pravidelně pozorován v intravilánech obcí a měst, v otevřené krajině zejména na úhorech (max. 26.11.2010 450 ex., Žiželice).

Stehlík obecný (*Carduelis carduelis*)

Pravidelně hnízdí. V období hnízdění byl zaznamenáván v otevřené krajině s rozptýlenou zelení. Hnízda byla v období 2005–2010 nacházena v ovocných sadech, ve stromořadích podél silnic (Humburky, Kosičky) a v intravilánech obcí (Kříčov, Zadražany). Zpívající samci byli dále zjišťováni v drobnějších remízích a v intravilánech obcí. Vyvedená mláďata byla pozorována i v okrajových částech měst (nemocniční zahrada v Novém Bydžově, městské hřbitovy, příměstská zeleň).

V období obou tahů a v zimním období se vyskytoval v hejnech čítajících řádově desítky ex., často společně s jinými druhy ptáků z čeledi pěnkavovitých.

Čížek lesní (*Carduelis spinus*)

Ojedinelé hnízdí. Pravidelně protahuje. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) uvádí prokázané hnízdění na Chlumecku (kvadrát 5858) v letech 1973–1977. V současnosti bylo zjištěno ojedinelé hnízdění 1 páru v roce 2006 v tůji v intravilánu obce Kříčov (R. Ságner *in litt.*).

V období tahu a v zimním období se pravidelně vyskytoval ve městech a obcích a v otevřené krajině v hejnech čítajících řádově desítky ex. (max. 23.12.2005 200 ex., Třesický rybník).

Konopka obecná (*Carduelis canabina*)

Pravidelně hnízdí. Výskyt v hnízdním období byl zjištěn v zahradách obcí Babice, Sloupno, Skochovice, Nový Bydžov a Zdražany. Téměř každoročně hnízdil 1 pár v břechťanu na domě v obci Skochovice.

V pohnízdním období byla pozorována nejčastěji ve skupinách do 10 ex. při krajích polí či v pískovnách (max. 6.8.1996 152 ex. na okraji šterkopiskovny Obědovice).

Čečetka tmavá/zimní (*Carduelis cabaret/flammea*)

Nepravidelně protahuje. Historický výskyt byl zjištěn 19.2.1978 pozorováním skupiny ptáků na rumišti u Nového Bydžova (L. Drahokoupil *in litt.*). V současnosti byla pozorována na těchto lokalitách: Vítkovický rybník u Chlumce nad Cidlinou (14.10.1995 1 ex.), louky u obce Zbraň (7.1.2006 2 ex., Z. Souček *in litt.*), porosty lemující řeku Cidlinu u Žiželic (12.2.2006 7 ex., 19.3.2006 4 ex.), vojenský prostor u Chlumce nad Cidlinou (17.4.2006 odchycen 1 M + 1 F, J. Horák *in litt.*). U pozorovaných exemplářů nebyly druhy čečetka tmavá a zimní (*Carduelis cabaret* a *Carduelis flammea*), dříve považované za poddruhy, rozlišeny.

Křivka obecná (*Loxia curvirostra*)

Nepravidelně protahuje. V období tahu bylo 15.10.2005 pozorováno 6 ex. v lesích u Zdechovic a 24.10.2005 4 ex. u Starochlumeckého rybníka. V okolí Křičova se pravidelně na podzim v letech 2008 a 2009 vyskytovali jednotliví ptáci a skupiny do 10 ex. (R. Ságner *in litt.*). Pozorována byla v zahradách na předměstích (např. na podzim 2008 a 2009 v nemocniční zahradě v Novém Bydžově pravidelně cca 10 ex.). V okolí Třesického rybníka byla pozorována ojedinele (19.9.2010 5 ex. ve smřčinách u písníku Obědovice).

Hýl rudý (*Carpodacus erythrinus*)

Ojedinele protahuje, ojedinelé možné hnízdění. Dne 30. a 31.5.2005 byl zaznamenán 1 zpívající nevybarvený M u řeky Cidliny v Chlumci nad Cidlinou. Na Třesickém rybníku byl pozorován 15.6.2005 1 zpívající M v litorálním porostu na jižní straně rybníka (P. Skřivan *in litt.*).

Hýl obecný (*Pyrrhula pyrrhula*)

Ojedinele pravděpodobně hnízdí, pravidelně protahuje. ŠŤASTNÝ *et al.* (1987) uvádí prokázané hnízdění na Chlumecku (kvadrát 5858) v letech 1973–1977. V současnosti bylo zjištěno pravděpodobné hnízdění v dubnu 2001, kdy byl pozorován tokající 1 pár v okolí rybníka Nedekřovák u Lužce nad Cidlinou.

Pravidelně byl pozorován v období tahu a zimních měsíců. Většinou se jednalo o jednotlivé ptáky nebo skupiny do 15 ex. V období zimních měsíců v letech 2004–2010 byly pozorovány jednotliví ptáci nebo skupiny do 10 ex.

Dlask tlustozobý (*Coccothraustes coccothraustes*)

Pravidelně hnízdí a pravidelně protahuje. Hnízdění bylo prokázáno v roce 1994 v Králickém lese nálezem nevltných *juv.* v dubovém porostu. V současnosti se nejčastěji vyskytoval ve světlých listnatých lesích, ve stromořadích a remizech v říčních nivách. V roce 2009 hnízdily 2 páry v zámeckém parku ve Skřivanech (R. Ságner *in litt.*).

V zimě se pravidelně vyskytoval v intravilánech měst a obcí.

Strnad obecný (*Emberiza citrinella*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde bylo v roce 1961 zjištěno 6 hnízdicích párů (JANALÍK 1961). V cidlinské nivě mezi Pamětníkem a Žiželicemi byl zaznamenán v letech 1985–1987 (FOLTÝN 1989). V současnosti byl výskyt v hnízdní době zjištěn v lokalitách s rozptýlenou zelení, v křovinatých pásech (včetně intravilánu obcí), podél polních cest a železničních násypů a při okrajích lesů. Dne 1.4.2010 bylo v PP Pamětník (35,5 ha) zjištěno 10 zpívajících M. Pravidelně se vyskytoval v období obou tahů a v zimním období. Nejčastěji se jednalo o pozorování jednotlivých ptáků nebo skupiny do 10 ex. (max. 19.12.1999 200 ex. při hrázi Třesického rybníka).

Strnad zahradní (*Emberiza hortulana*)

Ojedinelý výskyt, v minulosti hnízdil. Historické hnízdění prokázal F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007) nálezem hnízda se snůškou 28.5.1928 u Žiželic a 19.5.1931 u Převýšova. V oblasti počátkem 60. let 20. stol. udává ŠACHL (1964) výskyt v hnízdní době již jen u Lovčic u statku Bludy. ŠTASTNÝ *et al.* (1987) uvádí pravděpodobné hnízdění na Chlumecku (kvadrát 5858) a Novobydžovsku (kvadrát 5758) v letech 1973–1977. V současnosti se na rozhraní Chlumecka, Kolínska a Poděbradska vyskytoval velmi vzácně. V letech 1998 a 2000 byli zjištěni jednotliví samci u Žehuňského rybníka, v roce 2002 3–4 samci (L. Urbánek viz HORA *et al.* 2002). V okolí Radovesnic pozoroval M. Jelínek (*in litt.*) 1 M 27.5.2005. Na Chlumecku se vyskytoval pouze ojedinelé: 4.7.2006 odchytit ŽĎÁREK (2007) 1 *ad.* M na kraji lesa Víno u Převýšova.

Strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*)

Pravidelně hnízdí. Historickou lokalitou byl Třesický rybník, kde 18.5.1935 nalezl hnízdo se snůškou F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007). V roce 1961 zde JANALÍK (1961) odhadl početnost na 20 párů. Výskyt v cidlinské nivě mezi Pamětníkem a Žiželicemi zaznamenal v letech 1985–1987 FOLTÝN (1989). V současnosti na Třesickém rybníku pravidelně hnízdil. V letech 2005–2006 byla početnost odhadována dle lokalizace zpívajících samců na 8–13 párů, přičemž centrem výskytu byly rákosové a ostrčíkové porosty na jižní straně rybníka. V letech 2005–2010 byli pravidelně zjišťováni 2–3 zpívající M podél vodotečí v lukách u Cidlíny v úseku Sloupno – Nový Bydžov a 2–4 M v úseku u Lukové. Hnízdní výskyt přibližně 5 párů byl zjištěn v letech 2006–2008 na rybníku Žabí Lhotka u Lužce nad Cidlinou. V roce 2010 hnízdilo min. 5 párů v PP Pamětník a 2 páry zjistil J. Svěčený (*in litt.*) na rybníku Medřič u Smidar.

Nepravidelně zimoval (1–10 ex.) na rybníku Říha a na Třesickém rybníku.

Strnad obojkový (*Emberiza aureola*)

Ojedinelý historický výskyt. Dne 29.7.1931 pozoroval B. Mensdorf-Pouilly (viz HUDEC *et al.* 1995) 1 M v hejnu strnadů obecných u obce Chotělice.

Strnad luční (*Miliaria calandra*)

Pravidelně hnízdí. Historické hnízdění uvádí F. Mocek (viz HORA & MATTAS 2007), který 9.5.1929 nalezl hnízdo se snůškou v cidlinské nivě u Žiželic. Jako pravděpodobně hnízdicí byl zaznamenán v okolí Třesického rybníka v počtu 10 zpívajících M v roce 1961 (F. Janalík, viz KADAVA 2007). Na Chlumecku

(kvadrát 5858) bylo prokázáno hnízdění během všech mapování hnízdního rozšíření ptáků v letech 1973–2003 (ŠTASTNÝ *et al.* 1987, 1996, 2006). Na Novobydžovsku (kv. 5759) byl zjištěn jako pravděpodobně hnízdící v letech 1973–1977 (ŠTASTNÝ *et al.* 1987). V současnosti byla většina zpívajících samců zjištěna západně od řeky Cidliny, nejhojněji v okolí Lužce nad Cidlinou: rybník Řiha (1995–2010, 1–4 M), Lužec nad Cidlinou (2005–2009, 2–4 M, lok. Na bílých) a rybník Žabí Lhotka (2006–2008, 2–3 M). Dalším centrem výskytu byla oblast v okolí Lovčic (2005–2006, 4–5 M u silnice mezi obcemi Lišičky a Lovčice, 2005–2006, 1–5 M, statek Bludy a 2008, 7 M, oblast mezi Lovčicemi a Běrunicemi). V letech 2005–2010 byl zjištěn na dalších lokalitách: niva Cidliny mezi Žiželicemi a Zbraní (2005–2006, 2 M), PP Pamětník (2008–2010, 1 M), cidlinská niva u Lukové (2009–2010, 1–2 M), niva Javoroky u Ohnišťan (2008, 1 M), okolí Třesického rybníka (2004–2010, 1–3 M), Myštěves (2006–2008 1–2 M, BARTONÍČEK 2009a), rybník Temník (2008–2010, 1–2 M), Hlušičky (2008, 2 M), Hlušice (2009, 1 M), Kozojídky (2009, 1 M) a Nový Bydžov – Zábědovský potok (2009, 1 M).

V zimě byl pozorován nepravidelně, často ve vyšších počtech (max. 19.2.2004 106 ex. u Zbraně a 20.1.2009 60 ex. v poli u Lovčic).

Metodické zázemí práce

Vysoký počet zjištěných druhů ptáků je podmíněn velkou rozlohou sledované plochy s relativně pestrout skladbou biotopů, zejm. přítomností říční nivy a rybníků a návazností na okolní ornitologicky hodnotná území (Bohdanečský rybník a rybník Matka, Žehuňský rybník a obora Kněžičky, Rožďalovické rybníky). Vzhledem k rozsáhlosti sledované plochy jsou její jednotlivé části prozkoumány a zhodnoceny v odlišné míře a kvalitě. Z porovnání objemu získaných dat je zřejmá značná disproporce poznatků o výskytu a početnosti jednotlivých druhů. Nejobsáhlejší data byla získána u vodních a mokřadních, případně dalších „ornitologicky atraktivních“ druhů. U ostatních (zejm. běžných) druhů byly shromážděny pouze dílčí informace a údaje o početnosti, rozšíření v oblasti nebo podrobnější historické záznamy chybí. Důvodem je opomíjenost méně atraktivních lokalit (BARTONÍČEK 2009a) nebo specializace místních pozorovatelů na vodní a mokřadní druhy. Jmenovitě se jedná o tyto druhy: kachna divoká, krahujec obecný, káně lesní, poštolka obecná, koroptev polní, křepelka polní, chřástal vodní, slípka zelenonohá, holub domácí, holub hrivnáč, hrdlička zahradní, rorýs obecný, žluna zelená, strakapoud velký, skřivan polní, vlaštovka obecná, jiříčka obecná, linduška lesní, konipas bílý, střízlík obecný, pěvuška modrá, červenka obecná, rehek domácí, rehek zahradní, kos černý, drozd zpěvný, drozd brávník, drozd cvrčala, sedmihlásek hajní, pěnice pokrovní, pěnice hnědokřídla, pěnice slavíková, pěnice černohlavá, budníček lesní, budníček menší, budníček větší, králíček obecný, mlynařík dlouhoočasy, sýkora babka, sýkora lužní, sýkora úhelniček, sýkora modřinka, sýkora koňadra, brhlík lesní, šoupálek dlouhoprstý, šoupálek krátkoprstý, sojka obecná, straka obecná, vrána šedá, špaček obecný, vrabec domácí, vrabec polní, pěnkava obecná, zvonohlík zahradní, zvonek zelený, stehlík obecný, konopka obecná, dlask tlustozobý, strnad obecný. Většinou se jedná o druhy ptáků, které například HUDEC *et al.* (1972, 1977, 1983, 2005) označuje z hlediska výskytu v ČR jako běžné nebo hojné. Početnost jednotlivých druhů se však na daném území

může měnit a u druhů, označovaných v současnosti jako „běžné“, můžeme za několik let zaznamenat dramatický pokles početnosti. V rámci budoucího monitoringu oblasti je proto nutné pokrýt rovnoměrně celou oblast a zaměřit se na sledování všech druhů.

Nedostatkem souhrmných faunistických prací pracujících s daty sebranými na základě nestandardizovaných metod je nedostatečná přesnost (např. početnost či distribuce jednotlivých druhů v oblasti). Tento nedostatek je tím patrnější, čím větší je sledovaná oblast a delší časový horizont. Přesto podobně zaměřené faunistické práce tvoří vzhledem k dlouhodobému a doposud nepublikovanému charakteru sebraných dat a poznatků vhodný doplněk k pracem, vznikajících na základě standardních metod.

Nejvýznamnější lokality

Ornitologicky nejhodnotnější lokality představují zejména rybníky a další mokřadní plochy. Do roku 1996 patřil mezi ornitologicky nejzajímavější lokality rybník Říha u Lužce nad Cidlinou. Poté, co došlo k vyhrnutí rybníka a zničení litorálních porostů v severní zátoce a v západní části rybníka, dramaticky poklesl počet hnízdicích druhů ptáků a jejich početnost. Louky v okolí rybníka jsou využívány jako pastviny pro skot nebo pro farmový chov spárkaté zvěře a pštrofů.

Na Třesickém rybníku bylo doposud pozorováno 210 druhů ptáků, z toho 98 hnízdicích (kategorie C, D; ŠTASTNÝ 2006), tj. 66 % z celkového počtu hnízdicích druhů v oblasti a 88 % druhů z celkového počtu ptáků zjištěných v oblasti Novobydžovska a Chlumecka. Jedná se o ornitologicky nejceněnější lokalitu v oblasti. Zvláště cenné jsou rozsáhlé rákosové porosty a na ně vázaná ptačí společenstva. Pravděpodobně hnízdění racka středomořského v roce 2007 sebou nese první zaznamenané epigamní chování tohoto druhu v ČR. Vzhledem k obtížné determinaci „velkých racků“ není vyloučeno, že některá hnízdění v ČR připisovaná racku bělohlavému, patří ve skutečnosti racku středomořskému (M. Jelínek *in verb.*).

Rybník Temník u Lískovic je významný hnízdní kolonii volavky popelavé v rákosinách a hnízdištěm jeřába popelavého. V okolí hnízdí nepravidelně moták lužní.

Pro ptáky má ve sledované oblasti velký význam niva řeky Cidliny a Bystřice. Význam říčních niv je značný pro migranty či zimující druhy ptáků. I přes změny ve vodním režimu (meliorace, napřímení toku), kterými řeky a jejich nivy prošly, zde zůstala stále zachována některá místa s vysokou druhovou diverzitou. Jedná se zejména o místa se zachovalou rozptýlenou zelení (skupiny vrb, či jednotlivé solitérní stromy v lukách a polích podél řek) s rozvinutým bylinným a keřovým patrem podél toků (mj. Mlýnský náhon k Třesickému rybníku, Mlýnská Cidlina) a mokřady. Tyto biotopy představují místa s nejvyšší druhovou bohatostí v jinak odvodněné a na ornou půdu pozměněné říční nivě (ŠÁLEK *et al.* 2007). Jednou z ornitologicky nejpozoruhodnějších částí nivy Cidliny je úsek Luková – Chlumeck nad Cidlinou (viz obr. 6). Luční porosty u Lukové jsou v jarním a letním období sečeny mozaikovitě (což má příznivý vliv zejména pro hmyz) a rovněž některé jejich části nejsou hnojeny (pozitivní vliv na druhovou skladbu rostlin). Do roku 2005 se zde nacházelo jedno z posledních hnízdišť čejky chocholaté, která jinak na sledované ploše

hnízdila v polích. Byla zde zaznamenána i vysoká hnízdní hustota skřivana polního. Další ornitologicky hodnotnou lokalitu vytváří řeka Cidlina v úseku mezi Skřivanami a Novým Bydžovem. Zdejší niva má význam především pro migrující druhy (zejména při jarním rozlivu, maloplošné mokřady v zaplavených polích), jako hnízdicí zde byli zjištěni mj. včelojed lesní, ledňáček říční, ťuhýk obecný, slavík obecný či žluva hajní. Část toku Cidliny mezi Chlumcem nad Cidlinou a Zbraní je významná pro zimující a migrující vodní ptáky, zejm. morčáka velkého, kormorána velkého, husu polní a husu běločelou. V letech 1985–1987 bylo v cidlinské nivě mezi Pamětníkem a Žiželicemi zjištěno 68 druhů, z čehož bylo 35 hnízdicích (FOLTÝN 1989). Ornitologicky nejhodnotnější území představují v cidlinské nivě maloplošné mokřadní lokality, z nichž nejvýznamnější je PP Pamětník u Chlumce nad Cidlinou. V roce 2008 bylo během ornitologické inventarizace pro plán péče PP Pamětník zjištěno celkem 78 druhů ptáků, z toho 50 hnízdicích (20 druhů patřilo mezi zvláště chráněné, ZAJÍC 2008). Na lokalitě se nachází jediné hnízdiště zrzohlávky rudozobé v bývalém okrese Hradec Králové (viz obr. 7) a jediné známé pravidelné hnízdiště brambornička hnědé v oblasti.

Mezi další významné lokality patří rybník Žabí Lhotka u Lužce nad Cidlinou, kde byl zjištěn hnízdní výskyt 13 zvláště chráněných druhů, z nichž jeden druh patří mezi kriticky ohrožené (strnad luční), 4 druhy mezi silně ohrožené a 7 druhů ohrožených.

V lesnatých plochách sledovaného území byl zaznamenán hnízdní výskyt 12 zvláště chráněných druhů, z nichž 3 patří ke kriticky ohroženým druhům (luňák červený, luňák hnědý, orel mořský), šest mezi silně ohrožené (čáp černý, krahujec obecný, včelojed lesní, ostříž lesní, krutihlav obecný, žluva hajní) a tři mezi ohrožené druhy (jestřáb lesní, výr velký, krkavec velký). Lesní biotopy sledované oblasti patří mezi nejméně zkoumané.

Urbánní biotopy Novobydžovska a Chlumecka představují pro některé druhy významné refugium. Bylo v nich zjištěno celkem osm zvláště chráněných druhů, z nichž tři patří mezi silně ohrožené (sýček obecný, sova pálená, kavka obecná) a pět druhů mezi ohrožené (čáp bílý, rorýs obecný, vlaštovka obecná, slavík obecný, lejsek šedý). V případě sýčka obecného se jedná o pravděpodobně poslední pravidelné hnízdiště ve východních Čechách.

Negativní antropogenní vlivy na místní avifaunu

Krajina Novobydžovska a Chlumecka prošla zejména ve druhé půli 19. a počátkem 20. stol. rozsáhlými změnami. Zrušení většiny rybníků a regulace řek Cidliny, Bystrice a Javorky byly vůbec nejvýraznějšími změnami. Velkou změnou byla kolektivizace zemědělské půdy po 2. světové válce, čímž zanikla mozaika drobných polí (KUČA 1995, KUKLA 2006). Mezi nejvýznamnější vlivy, kterými člověk působí na složení a početnost lokální avifauny, patří intenzivní způsob hospodaření na agrocenozách v otevřené krajině. Početnost koroptve polní, strnada obecného či skřivana polního je ve sledované oblasti nízká. Situace na Novobydžovsku a Chlumecku je podobná trendům početnosti ptáků zemědělské krajiny v ostatních částech České republiky (VOŘÍŠEK *et al.* 2009). Uniformita rozsáhlých agrocenóz a s ní spojený nedostatek hnízdních a potravních stanovišť je dalším faktorem ovlivňujícím diverzitu a distribuci ptačích druhů v krajině (REIF 2007). Remízy a roztroušená zeleň v krajině

(vyjma nivních partií podél řeky Cidliny a Bystřice či drobných vodotečí) jsou vzácné, stejně tak trvalé travní porosty, lada a meze (obr. 5).

Změny ve způsobu hospodaření a přístupu ke krajině ovlivnily i současnou podobu říčních niv na Novobydžovsku i Chlumecku. Původní stav našich vodních toků se dochoval pouze místy (Mlýnská Cidlina, Mlýnská Bystřice). Další úpravy řek a jejich niv s cílem tlumit povodně nebo zlepšit odvodnění krajiny mohou mít nepříznivý vliv a mohou snížit ekologickou hodnotu toku i přílehlých nivních lokalit (KRÁLOVÁ 2001, ŠÁLEK *et al.* 2007). Z původních druhově bohatých aluviálních luk tak zůstaly většinou pouze unifikované travní porosty s několika málo dominantními druhy trav. V PP Pamětník je rizikem sukcese (rozšiřování terestrických rákosin a náletových dřevin) a vysychání lokality (ZAJÍC 2008).

Na Třesickém rybníku je problémem vysoká rybí obsádka a její složení, která je tvořena především kaprem obecným (*Cyprinus carpio*), která primárně negativně ovlivňuje početnost hnízdicích druhů vodních ptáků (MUSIL 2000). Zároveň však zvyšuje počty rybožravých druhů. To se týká zejména kormorána velkého, který se na lokalitě v některých letech zdržuje celoročně. Distribuce kormoránů v oblasti poukazuje na preferenci lokalit s vhodnou a dostatečnou potravní nabídkou (KRESTOVÁ & MUSIL 2001). Rybáři používají instalované plašiče v kombinaci s odstřelem ptáků. Právě plašiče imitující střelbu negativně ovlivňují početnost ptáků na lokalitě zejména v předjarním období (používány jsou do půli dubna). Domníváme se, že pravděpodobně hnízdění racka středomořského v roce 2007 či husy velké v roce 2009 mohlo být neúspěšné právě z důvodu nadměrného rušení. Úbytek početnosti hnízdicích ptáků a zejména migrantů (především bahňáků) v důsledku nadměrného plašení je tak vedlejším negativním faktorem v podobě vysoké rybí obsádky. Předpokládáme, že výrazné snížení počtu pozorování bahňáků od roku 2007, od kterého probíhá plašení kormoránů pomocí instalovaných dělobuchů, je třeba přičítat právě tomuto faktoru. Sezónní početnost a diverzita bahňáků je ovšem podmíněna vhodným prostředím k odpočinku a sběru potravy. Na Třesickém rybníku jejich početnost vždy oscillovala v závislosti na cyklech výlovu a snížené hladiny manipulačních nádrží Požáry.

Rizikem mohou být zásahy do litorálního porostu v hnízdní době (např. zničení litorálních porstů na rybníku Říha v roce 1996, vyhrnutí Štěpánského rybníka v červenci 2000, částečná likvidace rákosin okolo manipulačních nádrží Požáry na jaře 2009).

Specifickým problémem jsou rekultivace štěrkopískoven prováděné po vytěžení suroviny. Na Chlumecku se jedná o lokality Písek, Kosičky, Obědovice, Kratonohy a další (obr. 9). V současnosti je jediným způsobem rekultivace sesvahování kolmých stěn a zalesnění zejména borovicí (*Pinus sylvestris*), smrkem (*Picea abies*), méně často břízou (*Betula pendula*). Ve výsledku může být tento způsob rekultivace výhodný pro několik málo druhů (někteří pěvci, hrdlička divoká). Pro ledňáčka říčního a zejména břehulí říční znamená ztrátu hnízdního biotopu kolmých břehů, které se v současné krajině nacházejí jen zřídka (ČECH 2006, ČÍP *et al.* 2006).

Výskyt břehulí v oblasti je závislý na aktuální situaci ve stavebnictví. V případě těžby je populace břehulí závislá na její rychlosti – pokud se povolují v dnešní době moderní pískovny s otvírkou na pět let, vzniká riziko, že břehule

nestihnou zahnížit. Z pohledu udržitelnosti populace břehulí je proto žádoucí preferovat otvírky s delší dobou těžby a rozsáhlejší stěnou (P. Heneberg *in litt.*). Taková stěna je například na hníždíšti Písek. Příkladem pochybení státem řízené ochrany přírody je pak pískovna Obědovice II, kde byla rekultivačními opatřeními zlikvidována významná kolonie břehulí (P. Heneberg *in litt.*, vlastní údaje). Z několikasetmetrové hníždí stěny po ukončení těžby v roce 2006 zůstalo v roce 2009 torzo cca 50 m dlouhé, které v roce 2010 zaniklo. Rizika pro břehule během hníždění ze strany těžebních firem jsou zanedbatelná a firmy většinou hníždíště břehulí respektují. Rušivým faktorem mohou být rekreatanti využívající pískovny ke koupání v bezprostřední blízkosti hníždíšť (ČÍP *et al.* 2006).

Nejméně dotčené jsou lesní biotopy. Problémové je pouze kácení zbytků původních lužních lesů v Luhách u Chlumce nad Cidlinou (97,5 ha, kvadrát 5858, koordináty 50°10'21"N; 15°29'35"E), v místě původního soutoku Cidliny a Bystřice, které probíhá i v současnosti. Velkým negativem se jeví kácení zejména starých dubů, které mají význam nejen pro ptáky, ale i další organismy (ELATER *o.s.* 2009). Z původních lužních lesů do dnešní doby zůstaly pouze fragmenty (srov. ŽOFÁK 1960, KUČA 1995). Zachovalá lesní společenstva lužních lesů jsou často nahrazována kulturami nepůvodních dřevin (smrky, borovice). Důležité pro společenstva lužních lesů je nezasahovat do stávajícího vodního režimu. Rizikem může být těžba dřeva v blízkosti obsazených hnízd chráněných druhů ptáků (čáp černý, popř. luňák červený a orel mořský).

Dalším problémem pro ptáky ve sledované oblasti je nelegální lov. Mezi nejzávažnější případy patří zabítí mládřat volavky popelavé na rybníku Temník v roce 2006 (P. Hůlka *in litt.*) a zjištěná otrava karbofuranem orla mořského v roce 2008. Na Třesickém rybníku byl zjištěn nelegální odstřel volavky popelavé, labutě velké a motáka pochopa v letech 2006–2010. Riziko pro ptáky představuje síť pozemních komunikací. Mezi nejčastěji nalezané ptáky po srážkách s automobily patřili v intravilánech obcí drobní pěvci (vrabec domácí, vrabec polní, vlaštovka obecná, kos černý, popř. hrdlička zahradní), mimo města a obce zejména bažanti obecní, neřídka dravci (káně lesní, poštolka obecná) a sovy (kalous ušatý, pušтік obecný). Nalezen byl i čáp bílý (DRAHOKOUPIL 2010a). Mládřata čejky chocholaté, hnízdící v polích poblíž silnic se také stávají obětmi automobilové dopravy (3.6.2008 nalezena 3 *juv.* sražená na silnici u hníždíště poblíž rybníka Žabí Lhotka u Lužce nad Cidlinou, 3.6.2008 a v červnu 2010 nalezena 2 *juv.* na silnici u průmyslové zóny Zábědov). Obdobně působí také železniční síť. Na úseku trati cca 1 km dlouhém u obce Luková byli 20.4.2005 nalezeni 3 kalousi ušatí, 20 bažantů obecných a 1 kos černý. Rizikové jsou ty části trati, které procházejí pro ptáky atraktivními biotopy. Nadzemní elektrická vedení rovněž představují riziko zejména pro větší ptáky: 22.7.2005 byla nalezena zraněná juvenilní káně lesní pod sloupem. V roce 2007 byla nalezena uhynulá poštolka obecná pod sloupem u obce Humburky. Dne 9.8.2010 byl nalezen 1 *juv.* čápa bílého pod sloupem s transformátorem v obci Králíky (J. Vrána, viz KADAVA 2010a).

Souhrn

Práce shrnuje historické a současné poznatky o avifauně Novobydžovska a Chlumecka (Z část okresu Hradec Králové). Ve sledované oblasti bylo v letech 1864–2010 zjištěno 239 druhů ptáků, z toho 146 hnízdících. V dílčím období

1995–2010 („současnost“) byl zjištěn výskyt 225 druhů, z toho 130 hnízdících. Mezi druhy dříve hnízdící a v současnosti vymizelé patří 16 druhů. Celkem 14 druhů bylo zjištěno jako nově hnízdících. V práci komentujeme charakter výskytu zjištěných druhů a jejich rozšíření ve sledované oblasti. Ornitologicky nejcennější lokalitou byl Třesický rybník, kde bylo doposud zjištěno 210 druhů ptáků, z toho 98 hnízdících. Rybník Temník byl hnízdištěm volavky popelavé (*Ardea cinerea*), jeřába popelavého (*Grus grus*) a motáka lužního (*Circus pygargus*). V přírodní památce Pamětník se nacházelo jediné hnízdiště rzohlavky rudozobé (*Netta rufina*) a brambornička hnědá (*Saxicola rubetra*). Do roku 1996 patřil mezi ornitologicky nejhodnotnější lokality také rybník Řiha, ale po vyhrnutí rybníka a zničení litorálních porostů dramaticky poklesl počet hnízdících druhů ptáků a jejich početnost. V oblasti bylo mj. zjištěno i pravidelné hnízdění sýčka obecného (*Athene noctua*). Cennými lokalitami v jinak intenzivně zemědělsky využívané krajině byly také nivy řek Cidlina, Bystřice a Javorky s loukami a rozptýlenou zelení. V článku jsou taktéž uváděny zjištěné případy negativního vlivu člověka na ptáky, např. nelegální lov, intenzifikace zemědělství, vysoká rybí obsádka v rybnících, rekultivace šterkopiskoven atp.

Summary

*The study summarizes both the historical and the present state of knowledge on the birds of the Nový Bydžov and Chlumec regions (western part of the Hradec Králové district). From 1864 to 2010 there were 239 bird species recorded, out of which 148 were found to be breeding in the region. In the „present“ period (1995–2010), 225 species were recorded, out of which 130 species were found to be breeding. Sixteen species which were found to be breeding in the past are extinct at the present while fourteen species were found to be newly breeding. In this work we provide the descriptions of the occurrence and the distribution of the species. The Třesický pond was found to be the site with the highest degree of ornithological importance with 210 bird species recorded thus far, out of which 98 species were found to be breeding. The Temník pond was a breeding site for Grey Heron (*Ardea cinerea*), Common Crane (*Grus grus*) and Montagu's Harrier (*Circus pygargus*). The Pamětník natural reserve was a breeding site for Red-crested Pochard (*Netta rufina*) and Whinchat (*Saxicola rubetra*). The Řiha pond was site of considerable importance until 1996 when destruction of litoral vegetation took place followed by a dramatic decline of water bird species and their numbers. The area provided a breeding site for Little Owl (*Athene noctua*). The alluvia of the rivers Cidlina, Bystřice, and Javorka with meadows and scattered vegetation represent another important habitat type the otherwise agriculturally exploited countryside. Given in the article are also examples of negative influence the man has on birds, for example illegal hunting, inappropriate agricultural practices, high fish density in fishponds, and reclamation of gravel pits.*

Poděkování

V příspěvku byla využita data L. Bartonička, S. Bezvody, L. Drahokoupila, R. Ságnera, P. Heneberga, M. Jelínka, L. Urbánka, J. Vrány, M. Dusíka, Z. Součka, L. Kadeřávka, M. Pavelky, J. Horáčka, P. Skřivana, B. Peška, M. Hromádka, J. Svěceného, Z. Tyllera, V. Kadavy, J. Zmítka a J. Horáka, která značnou měrou přispěla k doplnění znalostí o avifauně v dané oblasti. Autorům proto děkujeme za jejich laskavé poskytnutí. Zvláštní poděkování za poskytnutí dat patří Petrovi Hůlkovi (†). S. Vosáhlové, S. Vránové a M. Paclíkovi děkujeme za pomoc při vyhledání archivních materiálů a historických prací. Martinovi Paclíkovi a recenzentům děkujeme za kritické poznámky k rukopisu.

Literatura

- BARTONÍČEK J. 2008: Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*). Volavka bílá (*Egretta alba*). Rybák obecný (*Sterna hirundo*). Ducek chocholatý (*Upupa epops*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování 2007. *Panurus* 17: 119–144.
- BARTONÍČEK J. 2009a: VVT 2008: „Podkrkonošská nížina“. *Panurus* 18: 53–56.
- BARTONÍČEK J. 2009b: Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*). Orel křiklavý (*Aquila pomarina*). Dřemlík tundrový (*Falco columbarius*). Jeřáb popelavý (*Grus grus*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus* 18: 95–120.
- BARTONÍČEK J. & DOBŘIČHOVSKÝ R. 2010: Rákosník tamaryškový (*Acrocephalus melanopogon*). In: Vavřík M. & Faunistická komise ČSO: Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2009. *Sylvia* 46: 179–193.
- BERGMANN P. 1996: Sčítání vodních ptáků ve středních Čechách na Vltavě a Labi v zimě 1995/1996. *Zprávy ČSO* 44: 9–14.
- BOHÁČ D. 1962: Ptactvo Chotěbořska. *Acta Musei Reginaehradecensis* 4: 97–108.
- CRAMP S. 1998: The Complete Birds of The Western Palearctic. *Oxford University Press*.
- ČEJCHAN A. & LOHNISKÝ K. 1960: Ornitologické poznámky z Třesického rybníka. *Acta musei Reginaehradecensis* 2: 253–255.
- ČECH P. 2006: Reprodukční biologie ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) a možnosti jeho ochrany v současných podmínkách České republiky. *Sylvia* 42: 49–65.
- ČERNÝ A. 1965: K hnízdění mandelíka na Chlumecku. *Živa* 13: 200.
- ČERNÝ A. 1966: Chraňte hnízda břehulí. *Živa* 1: 35.
- ČÍP D., JANEČKOVÁ A. & KADAVAL L. 2006: Závěrečná zpráva pro projekt: Záchranný program břehule říční (*Riparia riparia*) pro Královehradecký kraj – I. Etapa. *ČSOP JARO Jaroměř*, 24 pp. Depon. Krajský úřad Hradec Králové.
- DRAHOKOUPIL L. 1968: Havraní kolonie na Královehradecku. *Živa* 16(1): 38.
- DRAHOKOUPIL L. 2010a: Přírodou novobydžovska – pohled do života čápů. *Novobydžovský zpravodaj* 4: 24–25.
- DRAHOKOUPIL L. 2010b: Přírodou novobydžovska – dravci v rákosí. *Novobydžovský zpravodaj* 5: 30–31.
- ELATER o.s. 2009: Kauza likvidace lužního lesa a aleje dubů na hrázi u Cidliny a Mlýnské Bystřice (Královehradecký kraj, Chlumecký nad Cidlinou, Chlumecká bažantnice). *Dostupné na* <http://www.elateridae.com/page.php?idp=40>
- FALTYSOVÁ H., MACKOVČIN P., SEDLÁČEK M. & kol. (2002): Královehradecko. In: Mackovčín P. & Sedláček M. (eds): Chráněná území ČR, svazek V. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Ekocentrum Brno, Praha.
- FÁBERA V. 1958: Příspěvek k rozšíření hrdličky zahradní (*Streptopelia decaocto* FRIV.) v Hradeckém kraji. *Acta Musei Reginaehradecensis* 1: 41–44.
- FLOUSEK J. & GRAMZS B. 1999: Atlas hnízdního rozšíření ptáků Krkonoš (1991–1994). *Správa KRNP, Vrchlabí*.

- FOLTÝN F. 1989: Krátká zpráva o avifauně řeky Cidliny. *Informační zpravodaj DP SOP Kolín 1*: 3–4.
- FORMÁNEK J. 1970: 19. zpráva Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze a Československé ornitologické společnosti za rok 1964 a 1965. *Sylvia 18*: 135–213.
- FORMÁNEK J. 1971/72: 20. zpráva Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze a Československé ornitologické společnosti za roky 1966–1970. *Sylvia 19*: 7–82.
- FORMÁNEK J. & ŠKOPEK J. 1990: 21. zpráva Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze a České společnosti ornitologické za r. 1971–1975. *Sylvia 27*: 5–53.
- HARANT K. 1960: Ptáci Skutečska. *Sborník Východočeské pobočky Československé ornitologické společnosti při ZK ROH Tesla Pardubice 1980*: 18–30.
- HENEBERG P. 2007: Hnízdění břehule říční (*Riparia riparia*) na královéhradecku. *Acta Musei Reginaehradecensis S. A. 32*: 151–158.
- HENEBERG P., ŠÍREK J., ŠKORPIKOVÁ V., ŠIMEČEK K., ŠAFRÁNEK J., MAZÁNEK D., HUBÁLEK Z. & JEŘÁBKOVÁ E. 2006: Overview of sand martin (*Riparia riparia*) localities in the Czech Republic. *Linzer biologische beiträge 38*: 1414–1437.
- HOLUB A. 2003: Bukač velký (*Botaurus stellaris*). Jespák bojovný (*Philomachus pugnax*). In: Vrána J. & Bělka T. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus 13*: 211–222.
- HOLUB A. 2004: Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*). Čírka obecná (*Anas crecca*). Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*). In: Bělka T. & Vrána J. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus 14*: 167–179.
- HOLUB A. 2005: Potáplice malá (*Gavia stellata*). Volavka bílá (*Egretta alba*). Dřemlík tundrový (*Falco columbarius*). Rybák bělokrídlý (*Chlidonias leucoptera*). In: Jelínek M.: Faunistická pozorování v České republice v roce 2004. *Zprávy ČSO 60*: 23–44.
- HORA J. 1991: Základní informace o populaci labutě velké (*Cygnus olor* /Gm/) ve Východočeském kraji. *Panurus 3*: 89–106.
- HORA J., MARHOUL P. & URBAN T. (eds) 2002: Natura 2000 v České republice. Návrh ptačích oblastí. *Česká společnost ornitologická. Praha*.
- HORA J. & MATTAS M. 2007: Oologická sbírka Ing. Františka Mocka. *Sborník Západočeského muzea Plzeň – Příroda 107*: 1–182.
- HORÁK J. & HARANT K. 2000: Zkušenosti z praktické biologické ochrany dubového lesa v Polabí. *Panurus 10*: 97–101.
- HOŘICE A. 1937: Hromadné hnízdění pustovky obecné (*Asio flammeus* Pontopp.) v jižních Čechách. *Sylvia 2(4)*: 46–49.
- HUDEK K. & ČERNÝ W. (eds) 1972: Fauna ČSSR, Ptáci 1. *Academia, Praha*.
- HUDEK K. & ČERNÝ W. (eds) 1977: Fauna ČSSR, Ptáci 2. *Academia, Praha*.
- HUDEK K. (ed.) 1983: Fauna ČSSR, Ptáci 3/ I, II. *Academia, Praha*.
- HUDEK K. & ŠTASTNÝ K. (eds) 2005: Fauna ČR, Ptáci 2/I, II. *Academia, Praha*.
- HUDEK K., CHYTIL J., ŠTASTNÝ K. & BEJČEK V. 1995: Ptáci České republiky. *Sylvia 31*: 9–149.
- JANALÍK F. 1961: Avifauna Třesického rybníka. *Acta Musei Reginaehradecensis 3*: 171–206.

- JANDA J. & ŘEPA P. 1986: Metody kvantitativního výzkumu v ornitologii. *MOS, Přerov*.
- JELÍNEK J. 1938: Vzácné zástřely. Krátké zprávy. *Sylvia* 3(3): 53–58.
- JELÍNEK M. 1996: Labuť zpěvná (*Cygnus cygnus*). In: Šimek J. & Brandl P. (eds): Faunistická pozorování v České republice (1990–1995). *Zprávy ČSO* 43: 48–57.
- JELÍNEK M. 2008: Bekasina větší (*Gallinago media*). In: Vavřík M. (ed.): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2007. *Sylvia* 44: 105–118.
- JEŘÁBKOVÁ E. & HENEBERG P. 2001: Břehule říční (*Riparia riparia*) na Kolínsku. *Panurus* 11: 3–18.
- JIRSÍK J. 1936: I. Kroužkovací zpráva Čsl. společnosti ornitologické za rok 1934 a 1935. *Sylvia* 1(2): 1–15.
- JIRSÍK J. & KADLEC O. 1937: II. kroužkovací zpráva Čsl. společnosti ornitologické za rok 1936. *Sylvia* 2 (1–2): 1–19.
- JIRSÍK J. & KADLEC O. 1938: III. Kroužkovací zpráva Čsl. společnosti ornitologické za rok 1937. *Sylvia* 3(2): 17–44.
- KADAVA L. 1996: Bukač velký (*Botaurus stellaris*). Káně lesní (*Buteo buteo*). Strakapoud jižní (*Dendrocopos syriacus*). In: Šimek J. & Brandl P. (eds): Faunistická pozorování v České republice v roce 1995. *Zprávy ČSO* 42: 46–56.
- KADAVA L. 2006: Hohol severní (*Bucephala clangula*). In: Vrána J. & Bělka T. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus* 15: 125–140.
- KADAVA L. 2007a: Vývoj avifauny Třesického rybníka 1960–2006. *Panurus* 16: 37–54.
- KADAVA L. 2007b: Jespák písečný (*Calidris alba*). Racek malý (*Larus minutus*). In: Vrána J. & Bělka T. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus* 16: 133–160.
- KADAVA L. 2008: Potápka žlutorohá (*Podiceps auritus*). In: Vavřík M. (ed.): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2007. *Sylvia* 44: 105–118.
- KADAVA L. & VOSÁHLOVÁ S. 2009a: Výskyt a hnízdění luňáka hnědého (*Milvus migrans*) a luňáka červeného (*Milvus milvus*) na Novobydžovsku v roce 2008. *Panurus* 18: 29–34.
- KADAVA L. & VOSÁHLOVÁ S. 2009b: Orel skalní (*Aquila chrysaetos*). In: Vavřík M. (ed.): Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2008. *Sylvia* 45: 266–278.
- KADAVA L. 2010a: Neobvyklý výskyt čápů bílých na Bydžovsku. *Novobydžovský zpravodaj* 6: 24.
- KADAVA L. 2010b: Husice nilská (*Alopochen aegyptiacus*). Rybák bělokřídý (*Chlidonias leucopterus*). In: Vavřík M. & Faunistická komise ČSO: Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2009. *Sylvia* 46: 179–193.
- KADAVA L. 2010c: Jespák rezavý (*Calidris canutus*). Vodouš štíhlý (*Tringa stagnatilis*). In: Vavřík M. Faunistická komise ČSO: Zpráva Faunistické komise za období 2004–2006. *Sylvia* 46: 195–211.
- KADAVA L. 2010d: Cvrčilka slavíková (*Locustella luscinioides*). Vrána šedá (*Corvus corone*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování 2009. *Panurus* 19: 103–118.
- KADAVA L., BARTONÍČEK J. & VOSÁHLOVÁ S. 2010: Výskyt a hnízdění motáka lužního (*Circus pygargus*) na Novobydžovsku a Hořicku. *Panurus* 19: 93–96.

- KADAVAL. & VOSÁHLOVÁ S. 2010: Moták pilich (*Circus cyaneus*). Konipas luční (*Motacilla flava*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování 2009. *Panurus* 19: 103–118.
- KADAVA L. & PAVELKA M. 2010: Konipas citronový (*Motacilla citreola*). In: Vavřík M. Faunistická komise ČSO: Zpráva Faunistické komise za období 2004–2006. *Sylvia* 46: 195–211.
- KADLEC O. 1937: Doplnky k seznamu čapích hnízd v Čechách. *Sylvia* 2 (1–2): 26.
- KADLEC O. 1958: 10. kroužkovací zpráva Českosl. ornitologické společnosti za rok 1947. *Sylvia* 15: 171–204.
- KADLEC O. & BAŠOVÁ D. 1965: XIV. zpráva Kroužkovací stanice Čs. ornitologické společnosti a Národního muzea v Praze za r. 1951–1952. *Sylvia* 17: 107–206.
- KINSKÝ B. K. 1948: Sova bělavá (*Strix uralensis*) na Novobydžovsku. *Sylvia* 9–10: 52.
- KOKEŠ O. 1971/72: Hnízdění havrana polního (*Corvus f. frugilegus*) v Čechách do roku 1965. *Sylvia* 19: 157–166.
- KRÁLOVÁ H. (ed.) 2001: Řeky pro život. Revitalizace řek a péče o nivní biotopy. *ZO ČSOP Veronica, Brno*.
- KRESTOVÁ M. & MUSIL P. 2001: Výskyt a početnost kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*) v CHKO Poodří v roce 1999. *Sylvia* 37: 79–86.
- KUKLA P. 2006: Změny krajiny v dolní části povodí Bystřice na mapách vojenských mapování. pp. 118–121 In: *Sborník příspěvků z IV. Ročníku mezinárodní mezioborové konference Venkovská krajina. ZO ČSOP Veronica, Brno*.
- KUČA K. 1995: Chlumecko a Novobydžovsko. Historie a architektonické památky Pociidliní. Kniha I. *Nakladatelství Balustráda, Hradec Králové*.
- LEMBERK V. 1995: Husa velká (*Anser anser*) hnízdí na Pardubicku. *Panurus* 6: 97–98.
- MUSIL P. 1996: Metoda dvou kontrol: kritické zhodnocení. *Sylvia* 32: 81–102.
- MUSIL P. 2000: Rybníky a jejich obhospodařování. *Sylvia* 36: 74–80.
- MUSÍLEK J. 1937: Letošní zálet špačka růžového (*Pastor roseus* [L.]). *Sylvia* 2(4): 49–50.
- MUSÍLEK J. 1938: Invaze motáka jižního (*Circus macrourus* [GM.]). *Sylvia* 3(4): 70.
- MUSÍLEK J. 1940: O rozšíření a tahu lindušky úhorní velké (*Anthus c. campestris* [L.]) u nás. *Sylvia* 5 (2–3): 26–30.
- MUSÍLEK J. 1946: Ptactvo Pardubicka. *Pardubice*.
- MUSILOVÁ Z. & MUSIL P. 2005: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2005. *Zprávy ČSO* 61: 22–28.
- MUSILOVÁ Z., MUSIL P. & NEUŽILOVÁ Š. 2007: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2006 a 2007. *Aythya* 1: 5–13.
- PAVELKA M. 2007: Jeřáb popelavý (*Grus grus*). In: Vrána J. & Bělka T. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus* 16: 133–160.
- PAVELKAM. 2010: Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*). Špaček obecný (*Sturnus vulgaris*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování 2009. *Panurus* 19: 103–118.

- POPRACH K. 2008: Sova pálená. *TYTO, Nenakonice*.
- POŘÍZ J. 1997: Potáplice žlutozobá (*Gavia adamsii*). In: Chytil J.: Zpráva Faunistické komise ČSO za období 1995–1996. *Zprávy ČSO 45: 18–21*.
- POŘÍZ J. 2002: Břehouš černoocasý (*Limosa limosa*). In: Šimek J. (ed.): Faunistická pozorování v České republice v roce 2001. *Zprávy ČSO 54: 28–36*.
- PRAUSOVÁ R. 2008: PP Pamětník. Plán péče na období 2009–2018. *Depon. Krajský úřad Královéhradeckého kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, Hradec Králové*.
- PRSKAVEC K. 1996: Výskyt volavky bílé (*Egretta alba* L.) a rybáka bahenního (*Chlidonias hybrida* Pall.) na Hořicku (okr. Jičín). *Panurus 7: 73–74*.
- REIF J. 2007: Faktory ovlivňující druhové bohatství lokálních ptačích společenstev v České republice: analýza dat Jednotného programu sčítání ptáků. *Sylvia 43: 31–43*.
- RYBÁŘ P. & PROCHÁZKA F. (eds) 1979: Chráněné druhy rostlin a živočichů Východočeského kraje. *Práce a studie Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje. Supplementum – 1*.
- SAMKOVÁ Z. 2010: Berneška bělolící (*Branta leucopsis*). In: Vavřík M. & Faunistická komise ČSO: Zpráva Faunistické komise ČSO za rok 2009. *Sylvia 46: 179–193*.
- SCHRÖPFER L., HUDEC K. & VAČKAŘ J. 2010: Invaze brkoslava severního (*Bombycilla garrulus*) na území České republiky v zimě 2008/09. *Sylvia 46: 23–40*.
- ŠACHL J. 1961: Rybák velkozobý (*Hydroprogne tschegrava* /Lepechin/) na Hradecku. *Acta Musei Reginaehradecensis 3: 239–241*.
- ŠACHL J. 1964: Hlasy některých našich ptáků. *Acta Musei Reginaehradecensis 6: 247–260*.
- ŠÁLEK M. 2000: Zemědělská krajina jako hnízdiště bahňáků. *Sylvia 36: 68–73*.
- ŠÁLEK M., SVOBODOVÁ J. & ZASADIL P. 2007: Loss of diversity in bird communities after regulation of riverine meanders: How strong is the compensatory effect of mature growth on fishpond dams? *Acta Ornithologica 42: 89–97*.
- ŠOLTYS V. & HŮLKA P. 2006: Hnízdění volavky popelavé (*Ardea cinerea* L.) v rákosinách na Jičínsku. *Panurus 15: 95–98*.
- ŠOLTYS V. 2007: Raroh velký (*Falco cherrug*). In: Vrána J. & Bělka T. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus 16: 133–160*.
- ŠTANCL L. 1952: Bramborníček černohlavý (*Saxicola torquata*) hnízdí na Pardubicku. *Sylvia 14: 112–113*.
- ŠTANCL L. & ŠTANCLOVÁ H. 1983: Potápka velká (*Podiceps cristatus*) a její výskyt a hnízdění na rybnících západní části Pardubicka. *Sborník Vč. pobočky České společnosti ornitologické 5: 43–50*.
- ŠTANCL & ŠTANCLOVÁ 1985: Moudivláček lužní (*Remiz pendulinus* L.), jeho rozšíření hnízdění a tah na území bohदानěcka. *Sborník Vč. pobočky České společnosti ornitologické 7: 1–14*.
- ŠTANCL L. & ŠTANCLOVÁ H. 1986: Dlouhodobé změny ve složení a hustotě osídlení ptactva Bohdanečské kotliny a širšího okolí. *Zprávy MOS 44: 31–63*.

- ŠTANCL L. & ŠTANCLOVÁ H. 1987: Ptactvo Pardubicka II. Bohdanečsko. *Krajské muzeum vých. Čech, Pardubice*.
- ŠTANCL L. & ŠTANCLOVÁ H. 1988: Výskyt, tah a hnízdění poláka velkého *Aythya ferina* (L.) v západní části Pardubicka a okolí. *Sborník Vč. pobočky České společnosti ornitologické 10: 5–23*.
- ŠTANCL L. & ŠTANCLOVÁ H. 1990: Lžičák pestrý *Anas clypeata* L. – jeho výskyt, tah a hnízdění na Bohdanečsku a okolí. *Panurus 2: 31–40*.
- ŠŤASTNÝ K., RANDÍK A. & HUDEC K. 1986: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v ČSSR 1973–1977. *Academia, Praha*.
- ŠŤASTNÝ K. & BEJČEK V. 2003: Červený seznam ptáků v České republice. In: Plesník J., Hanzal J. & Brejšková L. (eds): Červený seznam obratlovců České republiky. *Příroda 22: 95–110*.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 1997: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985–1989. *H&H, Jinočany*.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice. *Aventinum, Praha*.
- VORÍŠEK P., KLVAŇOVÁ A., BRINKE T., CEPÁK J., FLOUSEK J., HORAJ., REIF J., ŠŤASTNÝ K. & VERMOUZEK Z. 2009: Stav ptactva České republiky 2009. *Sylvia 45: 1–38*.
- ŠTRYCHOVÁ A. 1965: Mandelík hajní (*Coracias garrulus* L.). *Živa 4: 158–160*.
- VRÁNA J. 2010: Moták pilich (*Circus cyaneus*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování 2009. *Panurus 19: 103–118*.
- VRÁNOVÁ S., LEMBERK V. & HAMPL R. 2007: Ptáci Pardubic. *Východočeská pobočka ČSO a Východočeské muzeum v Pardubicích, Pardubice*.
- VYDROVÁ A., KUCHAROVÁ P., GRULICH V. 2006: Optimalizace výsledků přírodních biotopů a jejich aktuálního zastoupení na území ČR jako předmětu ochrany v současné síti maloplošných zvláště chráněných územích v ČR. *Vč. sb. přír. – Práce a studie. Pardubice suppl. 1: 1–218*.
- ZAJÍC, J. 2008: Ornitologický průzkum PP Pamětník – podklad pro zpracování plánu péče. Nепublikováno. Uloženo na Krajském úřadě Královéhradeckého kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, Hradec Králové.
- ZAJÍC J. 2009: Zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). Strakapoud malý (*Dendrocygus minor*). In: Vrána J. & Žďárek P. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus 18: 95–120*.
- ŽĎÁREK P. 1983: Ornitologické zajímavosti. *Sborník Vč. pobočky České společnosti ornitologické 4: 65–76*.
- ŽĎÁREK P. 1984: Ornitologické zajímavosti. *Sborník Vč. pobočky České společnosti ornitologické 7: 58–63*.
- ŽĎÁREK P. 2007: Strnad zahradní (*Emberiza hortulana*). In: Vrána J. & Bělka T. (eds): Ornitologická pozorování. *Panurus 16: 133–160*.
- ŽOFÁK D. 1960: Přírodní bohatství Novobydžovska. *Vlastivědný sborník Novobydžovska: 33–51. Městské muzeum Nový Bydžov*.

Obr. 5: Zemědělská krajina na Novobydžovsku. Foto L. Kadava.

Fig. 5: The agricultural landscape in Nový Bydžov region. Photo by L. Kadava.

Obr. 6: Cidlinská niva u Lukové. Mozaikovitě sečení luk. Foto L. Kadava.

Fig. 6: The Cidlina river alluvium. The partial cutting of meadows. Photo by L. Kadava.

Obr. 7: Hnízdiště rzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) a husy velké (*Anser anser*) v PP Pamětník. Foto L.Kadava.

Fig. 7: Breeding site of Red-crested Pochard (*Netta rufina*) and Greylag Goose (*Anser anser*) in Pamětník nature reserve. Photo by L. Kadava.

Obr. 8: Rybník Říha, rok 1995. Historické hnízdiště potápky černokrké (*Podiceps nigricollis*) a bukáčka malého (*Ixobrychus minutus*). Foto L. Kadava.

Fig. 8: Říha fishpond, 1995. Historical breeding site of Black-necked Grebe (*Podiceps nigricollis*) and The Little Bittern (*Ixobrychus minutus*). Photo by L. Kadava.

Obr. 9: Štěrkopískovny jsou významným hnízdním biotopem pro břehulí říční (*Riparia riparia*) a ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) na Chlumecku. Na snímku pískovna Štít u Pamětníka. Foto L. Kadava.

Fig. 9: Sand-pits are important breeding habitats for Sand Martin (*Riparia riparia*) and Common Kingfisher (*Alcedo atthis*) in Chlumeck nad Cidlinou region. Depicted is sand-pit Štít near village Pamětník. Photo by L. Kadava.